

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**BÜYÜK EBEVEYN - TORUN İLİŞKİSİNİN
BÜYÜK EBEVEYN VE EBEVEYN
BAKIŞ AÇISINA GÖRE İNCELENMESİ**

BETÜL KÜBRA ŞAHİN

OKULÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

EKİM 2018

**BÜYÜK EBEVEYN - TORUN İLİŞKİSİNİN BÜYÜK EBEVEYN VE
EBEVEYN BAKIŞ AÇISINA GÖRE İNCELENMESİ**

Betül Kübra ŞAHİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 18 (on sekiz) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Betül Kübra
Soyadı : ŞAHİN
Bölümü : Okul Öncesi Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi : 30/10/2018

TEZİN

Türkçe Adı : Büyük Ebeveyn - Torun İlişkisinin Büyük Ebeveyn Ve Ebeveyn Bakış Açısına Göre İncelenmesi
İngilizce Adı : Examination of Relationship between Grandparents and Grandchildren from the Perspectives of Grandparents and Parents

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışında tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı : Betül Kübra ŞAHİN

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Betül Kübra ŞAHİN tarafından hazırlanan “Büyük Ebeveyn - Torun İlişkisinin Büyük Ebeveyn Ve Ebeveyn Bakış Açısına Göre İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI

Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara Üniversitesi

.....

Üye: Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 30/10/2018

Bu tezin Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tezi hazırlama sürecinde beni destekleyen, yapıcı eleştirileri ile bana yol gösteren ve büyük bir sabırla bana emek veren, hem akademik alandaki başarılarını hem de yaşamdaki duruşunu örnek aldığım değerli hocam Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İhtiyaç duyduğumda yardım ve bilgilerini esirgemedi bana yardımcı olan Dr. Ramazan SAK'a ve Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK'a çok teşekkür ederim.

Sevgili kardeşim Hilal Güşta ŞAHİN'e bana göstermiş olduğu sabır ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Kıymetli kızım İlay'a gösterdiği sabır, anlayış ve desteği için müteşekkirim.

Değerli annem ve babama, binbir emek ve sabırla beni büyüttükleri ve destekledikleri için sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak, bu süreç uzun bir yoldu ve ben bu uzun yolu hiç yalnız yürümedim. Bu yolda şu anda adını sayamayacağım pek çok insan, dostlarım, çalışmaya katılan kişiler hem akademik hem de kişisel gelişimime katkıda bulundular. Herkese ayrı ayrı teşekkür ederim.

Betül Kübra ŞAHİN

Büyük ebeveyn-torun ilişkisi konusunda bana ilham veren anneme, babama ve kızıma...

**BÜYÜK EBEVEYN - TORUN İLİŞKİSİNİN BÜYÜK EBEVEYN VE
EBEVEYN BAKIŞ AÇISINA GÖRE İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Betül Kübra ŞAHİN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ekim, 2018

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, büyük ebeveyn-torun ilişkisini büyük ebeveyn ve ebeveyn bakış açısına göre incelemektir. Çalışmaya 484'ü büyük ebeveyn, 484'ü ise ebeveyn olmak üzere toplam 968 kişi katılmıştır. Çalışmada veri toplamak için, kişisel bilgi formları ile “Ebeveyn Soru Formu” ve “Büyük Ebeveyn Soru Formu” uygulanmıştır. Çalışmanın katılımcılarından kişisel bilgi formuyla elde edilen verilere ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesinden dolayı, veri analizinde iki gruptan oluşan değişkenler için bağımsız örneklemeler için t-testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, büyük ebeveynlerin büyükanneliğin-büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu, torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmediklerini, torununu dünyadaki her şeyden daha çok sevdiğini, torunuyla oyun oynamayı sevdiklerini, torununa masal anlatmayı sevdiklerini, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyduklarını ve çocuğun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasını tercih ettiklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Ayrıca, büyük ebeveynler, büyük ebeveynlerin torununa kendini adanmak için zamanı olduğunu, eskiden büyükannelerin/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını, bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını, büyük ebeveynlerin torunlarının okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini, torunlarına doğum günlerinde hediye aldıklarını, çocukları küçükken onlarla oynamak için daha az zamanları olduğunu ve kendi çocuklarının mükemmel ebeveynler olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşünmektedirler. Büyük ebeveynler, günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini ve büyük ebeveynlerin torunlarına karşı kendi çocuklarına olduklarından daha fazla hoşgörülü olduklarını ebeveynlerden daha fazla

düşünmektedirler. Ayrıca, ebeveynler, anne-baba olarak çocuklarına ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu büyük ebeveynlerden daha fazla düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler : Büyük ebeveyn, ebeveyn, torun, ilişki

Sayfa Adedi : 204

Danışman : Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

**EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
GRANDPARENTS AND GRANDCHILDREN FROM THE
PERSPECTIVES OF GRANDPARENTS AND PARENTS
(Master's Thesis)**

Betül Kübra ŞAHİN

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES**

October, 2018

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship between grandparents and grandchildren from the perspectives of grandparents and parents. The sample of the study consisted of 484 grandparents and 484 parents. "Parent Question Form", "Grandparent Question Form" and "Personal Information Forms" were used for data collection. For data analysis, descriptive statistics such as frequency and percentage distributions were conducted for the data collected through Personal Information Form. Since data was normally distributed, the independent-samples t-test was used to compare two independent groups. Also, one-way ANOVA was used to compare three or more groups. Results showed that grandparents agreed with the items of that grandparenting was like parenting; before having a grandchild, they did not imagine they would experience those feelings they had experienced; they loved their grandchildren more than everything in the world; they loved playing with grandchildren and telling fairy tales to them; they were proud of their grandchildren; they preferred their grandchildren to stay with them rather than to be with other children -at least until the age of five-six- more than parents did. Also, grandparents agreed with the items of that grandparents had time to devote themselves to their grandchildren; grandparents cared for their grandchildren less in the past than they did in the present, today's children were luckier than children were in the past; grandparents encouraged their grandchildren at home to obey the rules where they learnt at school; they gave their grandchildren gifts on their birthdays; they had less time to play with them when their children were young and their children were excellent parents more than parents did. Grandparents thought more than parents did that nowadays young people decided to have a child lately and and grandparents tolerated their grandchildren than the did their own

children. However, parents thought more than grandparents did that the time that they –as parents- spent on their children was inadequate.

Key Words : Grandparents, parents, grandchildren, relationship
Page Number : 204
Supervisor : Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
BÖLÜM II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Ailenin Tanımı.....	7
2.2. Aile Kültürü.....	9
2.3. Ailenin İşlevleri	9
2.4. Ailenin Nitelikleri.....	10
2.5. Ailenin Özellikleri	11
2.6. Sosyal Sistem Olarak Ailenin Özellikleri.....	12
2.7. Yapısal Özelliklerine Göre Aile	12
2.7.1. Geniş Aile	12
2.7.2. Çekirdek Aile	13
2.7.3. Geçiş (Gecekond) Ailesi	14
2.7.4. Karma Aile.....	16
2.8. Aile İçi İlişkiler ve İletişim	16
2.9. Ebeveyn (Anne, Baba) - Çocuk İletişimi	18

2.10. Büyük Ebeveyn-Torun İletişimi	19
BÖLÜM III. YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Büyük Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Büyük Ebeveyn Soru Formu	27
3.3.3. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu	29
3.3.4. Ebeveyn Soru Formu	29
3.4. Veri Toplama Süreci.....	31
3.5. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV. BULGULAR VE TARTIŞMA	33
4.1. Büyük ebeveynlerin düşüncelerine ilişkin bulgular	33
4.1.1. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?	33
4.1.1.1. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri nasıldır?</i>	33
4.1.1.2. <i>Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır? ..</i>	38
4.1.1.3. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitime yönelik düşünceleri nasıldır?</i>	44
4.1.1.4. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?</i>	49
4.1.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri cinsiyetlerine (büyükanne, büyükbaba) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	53
4.1.2.1. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	53
4.1.2.2. <i>Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	55

4.1.2.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	57
4.1.2.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	58
4.1.3. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	60
4.1.3.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	60
4.1.3.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	63
4.1.3.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	66
4.1.3.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	69
4.1.4. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	71
4.1.4.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	71
4.1.4.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	75
4.1.4.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	80

4.1.4.4. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	84
4.1.5. <i>Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? .87</i>	
4.1.5.1. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	87
4.1.5.2. <i>Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? .91</i>	
4.1.5.3. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	96
4.1.5.4. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	99
4.2. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşüncelerine ilişkin bulgular</i>	101
4.2.1. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?</i>	101
4.2.1.1. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri nasıldır?</i>	101
4.2.1.2. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır?</i>	107
4.2.1.3. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin düşünceleri nasıldır?</i>	112
4.2.1.4. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?</i>	117
4.2.2. <i>Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	122

4.2.2.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine (anne, baba) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	122
4.2.2.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	123
4.2.2.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	124
4.2.2.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	126
4.2.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	127
4.2.3.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	127
4.2.3.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	129
4.2.3.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	132
4.2.3.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	135
4.2.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	137

4.2.4.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	137
4.2.4.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	140
4.2.4.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	145
4.2.4.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	148
4.2.5. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	151
4.2.5.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	151
4.2.5.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	155
4.2.5.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	159
4.2.5.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	162
4.3. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular.....	165

4.3.1. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	165
4.3.1.1. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....</i>	165
4.3.1.2. <i>Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	168
4.3.1.3. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	169
4.3.1.4. <i>Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelere ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?</i>	172
BÖLÜM V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	175
5.1. Sonuçlar	175
5.1.1. Büyük ebeveynlerin düşüncelerine (büyük ebeveyn torun ilişkisi) ilişkin sonuçlar	175
5.1.2. Ebeveynlerin düşüncelerine (ebeveyn torun ilişkisi) ilişkin sonuçlar	181
5.1.3. Büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin (büyük ebeveyn torun ilişkisi) karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	186
5.2. Öneriler	188
KAYNAKLAR	189

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Büyük Ebeveynlerin Demografik Özellikleri	24
Tablo 2. Çalışmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Özellikleri	26
Tablo 3. Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri.....	33
Tablo 4. Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşünceleri.....	38
Tablo 5. Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşünceleri ..	44
Tablo 6. Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşünceleri.....	49
Tablo 7. Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları.....	53
Tablo 8. Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları	55
Tablo 9. Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları	57
Tablo 10. Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları	58
Tablo 11. Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	60
Tablo 12. Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo 13. Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	66
Tablo 14. Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	69
Tablo 15. Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	71

Tablo 16. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	75
Tablo 17. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	80
Tablo 18. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	84
Tablo 19. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	87
Tablo 20. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	91
Tablo 21. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	96
Tablo 22. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları</i>	99
Tablo 23. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri</i>	101
Tablo 24. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşünceleri</i>	107
Tablo 25. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşünceleri</i>	112
Tablo 26. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşünceleri</i>	117
Tablo 27. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları</i>	122
Tablo 28. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları ile Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları</i>	123
Tablo 29. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları</i>	124
Tablo 30. <i>Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları</i>	126

Tablo 31. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	127
Tablo 32. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	129
Tablo 33. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	132
Tablo 34. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	135
Tablo 35. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları ..	137
Tablo 36. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	140
Tablo 37. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	145
Tablo 38. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları ..	148
Tablo 39. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	151
Tablo 40. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	155
Tablo 41. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	159
Tablo 42. Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	162
Tablo 43. Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları ile İlgili Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları.....	165

Tablo 44. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları</i>	168
Tablo 45. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine İlişkin Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları</i>	169
Tablo 46. <i>Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelere İlişkin Büyük Ebeveynlerin Ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları</i>	172

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Aile çok eski zamanlara dayanan, her kültürde görülen bir kavramdır. İlgili alan yazın incelendiğinde çeşitli aile tanımları olduğu görülmektedir. Aileyle ilgili en klasik tanım, Burgess (1926) tarafından yapılan; birbiriyle etkileşimi olan kişilerin birlikteliği şeklinde yapılmış olan tanımdır. 1963 yılında Stephens tarafından yapılan tanıma göre ise aile; evlilik ve evlilik sözleşmesine dayanan, ebeveynlerin hak ve görevlerinin, karı, koca ve çocukların ortak yaşam alanlarının ve karı koca arasındaki karşılıklı ekonomik yükümlülüklerin belirlendiği sosyal bir düzenlemedir. Bir başka tanıma göre ise aile; bir toplumun en küçük birimidir ve dolayısıyla, toplumun gelişimi için kritik bir yapıdır (Enrique, Howk & Huitt, 2007).

Canatan ve Yıldırım (2011), aile kurumunun dünyada oldukça farklı formlarının olmasından dolayı, evrensel bir aile tanımı yapmanın zor olduğunu ifade etmişlerdir. Yani aileyi tanımlamaya çalışacak olan her kişi kendi kültürünü ve kendi toplumundaki aile yapısını temel alarak açıklama yapacaktır (Canatan & Yıldırım, 2011). Bu durumda ailenin tanımının ailelerin çoğuna, özellikle de kültürel ve dilsel olarak farklı geçmişlerden gelenlere ve özel gereksinimi olan çocuklar büyütenlere de uydurularak yapılması önemli ve gereklidir (Berger & Riojas-Cortez, 2016). Bu nedenle de günümüzde aile kavramı incelendiğinde, birbiri ile yakın bağları olan, birbirlerini umursayan, birbirlerini önemseyen insanların olduğu her yerde aileden söz edildiğini görmek mümkündür. Bir başka ifadeyle aile, iki kişi ile başlayıp biten bir kavram değildir. Günümüz aileleri düşünüldüğünde, çocuğu olan veya olmayan, bir veya daha fazla evde yaşam sürdüren, ebeveynlerin ve büyük ebeveynlerin aile olmayı sürdürdükleri farklı ve çok çeşitli bir yapıdan bahsedildiği görülmektedir (Schmid, 2018). Bu çeşitlilik, ailelerin sosyal değişimlere uyum sağlayabilmeleri (Dünya Sağlık Örgütü, 1978) ile açıklanabilmektedir.

Güçlü aile toplum için oldukça önemlidir çünkü bu aileler, farklı sistemlere aktif olarak katılarak toplumu oluşturmakta; aynı zamanda kendilerinin de sağlıklı ve başarılı bir yaşam sürmelerine yardımcı olmaktadır (Berger & Riojas-Cortez, 2016). Aile, kişinin korunup kollandığı, bireylerinin karşılıklı olarak birbirlerine iyi niyet beslediği yerdir. Bütün bir toplumun içerisinde hem kişiyi dış tehditlerden koruyacak kadar içe dönük; hem de hareketi ve değişimi destekleyecek kadar dışa açıktır. Aile, kişiyle ilgili her şeyi bilen ve kişinin yaptığı her şeyle ilgilenen yegâne yerdir (Schmid, 2018). Bu yüzden Berger ve Riojas-Cortez'in (2016) çocuğun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için öncelikle ailenin ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği vurgusu oldukça önemlidir. Ayrıca aile, hem olumlu iletişimin olduğu yer hem de bir çatışma alanıdır. Burada hesap edilemeyen bir son ile karşılaşmaktan korkmaksızın, bireyler istedikleri kadar kavga etmekte, tartışmakta, mücadele etmekte ve sonuç olarak, bir uzlaşmaya varmaktadırlar. Bir başka ifadeyle, hayatı öğrenmektedirler (Schmid, 2018). Aile, insanın ilk sosyalleştiği ve toplum içerisine girmenin eğitimi aldığı yerdir. Ailede çocuklar, farklı duyguları ve en önemlisi mutluluğu tecrübe etmektedirler (Berger & Riojas-Cortez, 2016; Özpolat, 2010; Schmid, 2018).

Aile yapısı, farklı unsurlar açısından değerlendirildiğinde (aile içi ilişkiler, aileyi bir araya getiren unsurlar, toplumsal değişim gibi) küçük değişikliklere uğramakla birlikte ailenin işlevleri biyolojik işlev (varlığını korumak-nesli sürdürmek), ekonomik işlev (maddi gereksinimleri karşılamak), koruyucu işlev (maddi-manevi zarardan korumak), psikolojik işlev (duygusal dengeyi sağlamak) ve eğitim işlevi (üyelerin yetişmesini, sosyalleşmesini sağlamak) olmak üzere beş boyutta ele alınmaktadır (Kır, 2011). Türkiye'de aile yapısı zaman içerisinde, geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru yönelim göstermiştir (Taylan, 2009). Bu değişime rağmen, annelerin çalışma hayatına girmesiyle, büyük ebeveynlerde torunlarının bakımında yerlerini almaktadır. Çocuk bakımı sürecinde, anne babalar yalnız değildir. Çocuğun hayatında bazen onlar kadar bazense annelerin çalışması ile birlikte onlardan daha fazla etkili olan büyük ebeveynleri vardır (Schmid, 2018).

Büyük ebeveynler pek çok ailede anahtar bir rol üstlenmektedirler (Harwood, 2004; Thiele & Whelan, 2006). Onların torunları ile aralarındaki özel ilişki (Harwood, 2004; Thiele & Whelan, 2006), çocukları pek çok açıdan olumlu etkilemekte (Hayslip, Fruhauf & Dolbin-MacNab, 2017), çocuklar için genellikle mutluluk kaynağı olmaktadır. Ebeveynler için söz konusu olan modern özgürlükler, büyük ebeveyn ve torun ilişkisine olabildiğince az dokunmuştur. Bu ilişki, ilişkilerin genellikle başarısızlıkla sonuçlandığı günümüzde,

yeniden önem kazanmaktadır. Özellikle anne ve babaların ayrıldığı zamanlarda, çocuk için büyükanne ve büyükbabasının yanı, yeniden bir yuva oluşturmaktadır (Schmid, 2018).

Geçmişten beri büyükannelerin çocuk yetiştirmede inkâr edilemez destekçi bir rolü vardır (Keller-Schafer, 2013; Schmid, 2018). Her ne kadar farklı çalışmalarda büyükbabaların bakıcı rolüne ilişkin sınırlı bilginin olduğu vurgulansa da (Keller-Schafer, 2013; Smith & Hancock, 2010), günümüzde büyükbabaların da eskiden hiç olmadıkları kadar bu göreve hazır oldukları düşünülmekte (Schmid, 2018). Horsfall ve Dempsey (2011), büyükanneler kadar olmasa da büyükbabaların da torunlarının bakımına katıldıkları ifade edilmektedir. Büyük ebeveynlerin bu sürece katılımlarında, bu etkileşimin yalnızca çocuğa değil büyükanne ve büyükbabaların kendilerine de yarar sağlamanın etkisi göz ardı edilemez (Breheny, Stephens & Spilsbury, 2013; King & Elder, 1997; Shapiro, 2004). Güçlü bir büyük ebeveyn-torun ilişkisi ile büyük ebeveyn-ebeveyn bağı arasında güçlü bir ilişki olması (Breheny vd., 2013), büyük ebeveynliğin toplum içerisinde değerli bir statü olarak konumlandırılması (Harwood, 2004), torun bakımının, yaşlı bireyin sosyal hayata aktif katılımına, ailesi ile bağlarını güçlendirmesine ve hem ailenin hem de toplumun aktif bir üyesi olmasına imkân vermesi (Breheny vd., 2013) bu yararlardan bazılarıdır. Bununla birlikte, torunla kurulan bağ, bazı büyük ebeveynler için kendi çocukları (ebeveynler) ile ilişkilerini onarma veya onlarla yeniden iletişim kurma fırsatıdır (Friedman, Hechter & Kreager, 2008). Bir başka ifadeyle büyük ebeveynlerin torunları ile kurmakta oldukları ilişki, büyük ebeveyn-ebeveyn-çocuk iletişimi ve etkileşimini yakından etkileyen bir durumdur. Bu noktadan hareketle, büyük ebeveyn-torun ilişkisinin, büyük ebeveyn ve ebeveyn bakış açısına göre incelemek bu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, büyük ebeveyn-torun ilişkisini büyük ebeveyn ve ebeveyn bakış açısına göre incelemektir. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?
 - a. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duygularına ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - b. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - c. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - d. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?

- Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri,
 - a. Cinsiyetlerine (büyükanne, büyükbaba),
 - b. Yaşlarına,
 - c. Eğitim durumlarına,
 - d. Torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?
 - a. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duygularına ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - b. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - c. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin düşünceleri nasıldır?
 - d. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?
- Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri
 - a. Cinsiyetlerine (anne, baba),
 - b. Yaşlarına,
 - c. Eğitim durumlarına,
 - d. Çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - a. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duygularına ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - b. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - c. Büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - d. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelere ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ortalama hayat beklentisindeki artış, ailelerde üç kuşağın bir arada bulunmasına ve buna bağlı olarak da aile bireyleri arasında yakın ilişkiler kurulmasına öncülük etmektedir. Bu yakın ilişkiler, süreç ve değerlerin nesilden nesile aktarımını da olumlu etkilemektedir (Silverstein, Giarrusso & Bengtson, 2003; Trommsdorff & Nauck, 2006; Uhlenberg, 2005). Ayrıca, büyük ebeveynler torunları ile derin duygusal bir ilişki kurmaktadır ve çocuklarının geçmişini çok iyi bildiklerinden hem çocuklarının gözünde değerlidirler hem de kendi torunlarıyla yaşadıkları her deneyimin özel bir anlamı vardır. Çünkü çocukların kendileriyle ilgili birçok sorunun cevabı büyük ebeveynlerde mevcuttur (Schmid, 2018). Bu nedenle de büyük ebeveynlerin torunları ile olan ilişkisinin gerek kendi bakış açılarından gerekse ebeveynlerin gözünden ortaya konması daha tarafsız bir değerlendirme yapılabilmesi ve bu değerlendirmelere dayalı olarak torun-büyük ebeveyn ilişkisinin daha da güçlendirilmesi için gerekli adımların atılması açısından önemlidir.

Alan yazında büyük ebeveynlerle ilgili yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmalara baktığımızda yurt içinde okul öncesi eğitime başlamadan önceki zamanı annesi, bakıcı ve büyükannesi ile geçiren çocukların dil gelişimlerinin ve okul öncesi çocuklarının büyük ebeveynlerine bakış açılarının incelendiği araştırmalar bulunmaktadır (Çelimli, 2013; Demiriz & Arpacı, 2016). Ayrıca 0-8 yaş arası çocukların babalarının ve dedelerinin çocuk bakımına etkileri, torun bakmanın, büyükanne ve büyükbabalar için depresyon ve yaşam kalitelerine etkisi ve büyükanne ile beraber yaşayan ve yaşamayan 5-6 yaş çocuklarının duygusal gelişim düzeyleri incelenmiştir (Kartal, Turan, Kuzu-Kurban & Zencir, 2010; Kibar, 2008; Ünlü, 2010). Başka çalışmalarda ise, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerindeki ortak ebeveynlik davranışlarının karşılaştırılması, Türkiye’de üç kuşak arasındaki değişimin karşılaştırılması, çeşitli değişkenlere göre büyük ebeveynlerin ergenler tarafından algılanan özellikleri, toplumda yaşanan değişimler ve krizler sonucunda üç farklı kuşaktan annelerin çocuklarını büyütürken öncelik verdikleri değerlerin belirlenmesi amaçlanmıştır (Hazer, 2012; Kaya, 2013; Özen, 2015; Salman Engin, 2014). Ayrıca, yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine etkilerinin belirlenmesine çalışılmıştır (Arpacı & Tezel Şahin, 2015). Yurt dışında da bu konuda, ideal büyükanne-büyükbaba ölçeği geliştirilmiş ve büyükanne-büyükbabaların torunlarıyla diyaloglarına ilişkin günlükleri incelenmiştir (Forghaniand & Neustaedter, 2014; Mansson, 2015). Bununla birlikte, bir çocuk büyütmenin büyükanne-büyükbabaların mesleki sorumlulukları ve sağlıklı-iyi olmaları üzerindeki etkisinin ve baba tarafından olan büyükanne-

büyükbabaların torunlarıyla sınırlı görüşme veya hiç görüşmeme durumlarının incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır (Marken & Howard, 2014; Sims & Rofail, 2013). Hazırlıksız olarak torunlarına bakmak zorunda kalan büyükanne-büyükbabaların deneyimlerinin ve büyükanne-büyükbabaların torunlarına ilişkin algılarının incelendiği çalışmalar da yine bu kapsamda ele alınabilir (Bundy-Fazioli, Fruhauf & Miller, 2013; Smorti, Tschiesner & Farneti, 2012). Başka çalışmalarda ise; yas deneyimi yaşayan büyük ebeveynlerin torunlarını büyütmelelerine ilişkin deneyimleri ve birincil bakıcı olarak ergen torunlarını büyüten büyükanne ve büyükbabaların sağlık algıları incelenmiştir (Backhouse & Graham, 2011; Peterson, 2017). Ancak bu çalışmaların, büyük ebeveyn torun ilişkisini oldukça sınırlı açılardan ele aldığı görülmektedir.

Daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada , büyük ebeveyn-torun ilişkisi büyük ebeveyn ve ebeveyn bakış açısından incelenmiştir. Büyük ebeveyn torun ilişkisini ortaya koymanın büyük ebeveynlerin kendi çocukları ile olan ilişkilerini de olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Bunun da toplumun yapıtaşı olan ailenin sağlamlaşmasına katkıda bulunacağı söylenebilir. Ayrıca, ebeveyn ve büyük ebeveyn bakış açısının farklı değişkenler açısından karşılaştırılması konunun derinlemesine incelenmesini sağlamaktadır. Bu açılardan değerlendirildiğinde çalışmanın, alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmekle birlikte, toplumun yapı taşı olan aile bağlarının güçlenmesinde de önemli olabileceği düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada çalışmaya katılan ebeveynlerin ve büyük ebeveynlerin soru formunu cevaplandırırken objektif oldukları ve gerçek durumlarını yansıttıkları kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma,

- Anne, baba, anneanne/babanne ve dedesi hayatta olan çocukların ebeveynleri ve büyük ebeveynleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve çalışmaya dahil edilen 3-6 yaş arası çocukların ebeveynleri ve büyük ebeveynleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen ebeveyn ve büyük ebeveynlerin bakış açıları uygulanan soru formu ile sınırlıdır.
- Araştırma nicel veriler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ailenin tanımı, aile kültürü, ailenin işlevleri, ailenin nitelikleri, ailenin özellikleri, sosyal sistem olarak ailenin özellikleri, yapısal özelliklerine göre aile, aile içi ilişkileri ve iletişim, ebeveyn-çocuk iletişimi ve büyük ebeveyn-torun iletişimi açıklanacaktır.

2.1. Ailenin Tanımı

Aile toplumun en temel ve en küçük yapıtaşdır. Buna rağmen, günümüzdeki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda ailenin tam bir tanımını yapmak oldukça zordur. Ailenin kökünü oluşturan biyolojik ve temel etmenler, diğer canlı türleri için de geçerlidir. Yani aile sadece insana özgü bir kurum değildir (Tolan'dan aktaran Kaya, 2013).

Türkiye’de yapılan aile tanımlarına bakıldığında; en temel tanımlardan biri Türk Dil Kurumunun (TDK) tanımıdır: Aile, “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (TDK, 2017). Bir başka TDK (2018) tanımına göre ise; “erkeğin ve kadının çocuklarıyla oluşturdukları, iş bölümüne dayalı, küçük (çekirdek) ve büyük ya da dar ve geniş aile gibi tipleri olan toplumsal ve ekonomik temel birlik” ailedir. En basit tanımıyla ise aile, toplumun temel birimidir. Dünyadaki sorunların hepsinin çözümü için ailelere bakılmalıdır. Çünkü aile bireyin kişilik temellerinin oluşturulduğu yerdir (Çavuşoğlu, 2007). Aile ile ilgili bazı diğer tanımlar ise şu şekilde sıralanabilir: Anne, baba ve en az bir çocuğu içeren çekirdek yapı, aile tanımı olarak en sık kullanılan ifadelerden biridir (Hallaç & Öz, 2014). Aile, aralarında evlilik veya kan bağı bulunan kişilerin meydana getirdiği toplumun en temel kurumlarından biridir (Erdem, 1998). Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen aile bireylerinden oluşan bir yapı (Kırman & Doğan, 2017); yetişkinler ve çocukların birbirleriyle iletişimde olduğu birbiriyle duygu ve fikir alışverişinde bulundukları kurumdur (Demiriz & Arpacı, 2016). Aile toplum içinde üyelik, ekonomik destek,

beslenme, sosyalleşme ve savunmasız üyelerin korunması gibi önemli işlevleri olan bir yapıdır (Ooms, 1996). Karabulut Demir ve Şendil'e (2008) göre ise aile, çocuğun ilk sosyalleşme ve ilk iletişim kaynağıdır.

Alesina ve Giuliano'nun (2007) aile tanımı, üyeleri arasındaki bağlantının niteliği kültürden kültüre değişen, toplumun en önemli sosyo-ekonomik kurumlarından biri, şeklindedir. Aile; evlilik ve evlilik sözleşmesine dayalı olarak anne-babaların hak ve sorumluluklarının, eşlerin ve çocukların ortak yaşam alanlarının ve eşler arasındaki karşılıklı ekonomik sorumlulukların belirlendiği sosyal bir düzenlemedir (Stephens, 1963). Aile, çocuğun dünyada tanıdığı ilk ortam, içine doğduğu yer, içinde yaşadığı topluma ilişkin kuralları öğrendiği kurum, ilk deneyimlerini kazandığı ortam demektir (Tezel Şahin & Cevher, 2007). Aynı çatı altında yaşayan, ekonomik olarak paylaşımı olan, karı kocanın evlilik bağı ile birbirine bağlandığı, çocukların ise arasında kan bağı olan, aralarında iş bölümü olan ve duygusal bağ ile birbirine bağlı küçük sosyal birliktir (Özgüven, 2001). Aile, toplumun temeli, toplumun en eski kurumu (Ünal, 2013; Yetişgin & Özdamar, 2006); hayatı boyunca insanı pek çok açıdan etkileyen, kişinin ait olduğu topluluktur (Eyce, 2000). Bir başka tanıma göre ise aile; bir toplumun en küçük birimidir ve dolayısıyla, toplumun gelişimi için kritik bir yapıdır (Enrique vd., 2007).

İnsanlığın tarihi kadar eski bir kurum olan aile, günümüzde farklı farklı şekilde tanımlansa da temelinde iletişim ve ilk sosyalleşmenin bulunduğu kurumdur (Kaya, 2013). İletişim, doğumla başlayıp ömür boyu devam etmektedir. Bu nedenle iyi iletişimin temelleri aile de atılmaktadır. Olumlu iletişim ileriki dönemlerde elde edilecek başarıları etkileyeceği için ailede alınan iletişim şekli önemlidir (Arabacı, 2011). Çocuklar içinde yaşadıkları ailenin iletişim şeklini benimsemekte ve onu kullanmaktadırlar. Farklı aile tanımlarıyla farklı iletişim şekilleri gözlenmektedir (Kaya, 2013).

Aile, toplumun içerisinde, bireyden sonra gelen toplumsal düzenlemenin birinci aşamasıdır ve genellikle hane halkı olarak isimlendirilmektedir. Aynı evi veya bölümü paylaşan, akrabalardır (Sönmez, 1998). Aile, çocuğun dünyaya geldiği ilk ortamdır. Çocuk dünyaya geldiği bu ilk ortamda hem kendisini, hem de çevresini tanımaktadır (Tezel Şahin & Cevher, 2007).

Bu tanımlarda da görüleceği üzere, aile kavramı zaman içerisinde değişikliklere uğrasa da, tek ve evrensel bir aile tanımı yapılması mümkün olamamaktadır (Schmid, 2018). Çünkü aile çeşitleri, ailedeki bireylerin görevleri, evlenme şekilleri, ailenin içerisindeki kurallar,

ülkeden ülkeye hatta bazen şehirden şehre bile değişmektedir (Tolan'dan aktaran Kaya, 2013).

2.2. Aile Kültürü

İnsanın sosyal yaşamının bütün yönlerini şekillendiren bir güç olarak kültür, psikologlar tarafından her geçen gün daha fazla önemsenmektedir (Campos & Kim, 2017). Kültür, insanların aileleriyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini nasıl oluşturduğunu, nasıl sürdürdüğünü ve nasıl sonlandırdığını etkilemektedir (Hashimoto, Mojaverian & Kim, 2012).

Aile, kültürel alt boyutları içinde barındıran bir sistemdir. Aileler biyolojik açıdan akrabalıkla ve sosyal açıdan ise seçimleri ile birbirine bağlıdırlar. Aile kültürü bir davranışı gerçekleştirirken, neden öyle davranıldığını açıklamaktadır. Aile kültürü, ailenin yapısını, işlevlerini ve deneyimlerini kapsayan bilgiler bütünüdür. Aile kültürü 3 farklı ögeyi içermektedir:

- Ailedeki bireyler, aile davranışlarını etkileyen ortak değerleri paylaşmaktadırlar. Değerler önceki kuşaktan sonraki kuşağa aktarılmakta ve aile hayatının bir parçasını oluşturmaktadırlar. Değerler aile bireylerinin yaşamlarına yol göstermekte ve yaşamlarını düzenlemektedirler.
- Aile bireyleri için tanımlanan belirli roller bulunmaktadır. Bu roller anne rolü, baba rolü ve çocuk rolü gibidir. Türkiye bağlamında erkeklerin kadınlara göre daha cinsiyetçi bir geleneksel rol benimsediklerinden söz edilebilir.
- Ailede gücün kullanımını ve tanımını aile kültürü belirlemektedir. Her ailede güç, otorite ya da başkalarını etkisi altına alma farklılık göstermektedir. Kimi ailelerde güç bir kişide toplanırken, kimi ailede aile bireyleri arasında dağılım gösterebilmektedir. Örneğin; geleneksel ailelerde babanın ailenin diğer bireyleri üzerinde kesin bir gücünden söz edilebilir (Hallaç & Öz, 2014).

2.3. Ailenin İşlevleri

Sosyoloji, psikoloji ve ekonomi gibi farklı disiplinler sosyal bir kurum olarak ailenin ne tür işlevlerinin olduğuyla ilişkili birçok şey belirtmişlerdir (Horwitz, 2005).

Ailenin bireyin hayatı üzerindeki etkisi daha birey dünyaya gelmeden önce anne karnındayken başlamakta; yaşamının sonuna kadar devam etmektedir. Aile pek çok farklı açıdan bireyin hayatını şekillendirmekte, çocuğun ekonomik, sosyal, fizyolojik alanlarda

yaşamını etkilemektedir (Gürsoy & Özasan, 2015). İnsan hayatında çok önemli bir role sahip olan aile, bireyin gelişiminde önemli ve anahtar bir rol üstlenmektedir. Çocuğun gelişiminde ve hayatında etkili olan ailenin pek çok işlevi vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Tuncer, Sak & Şahin Sak, 2016):

Ailenin işlevlerinden ilki, aileyi meydana getiren çiftlerden en az bir tanesinin arasında seks ilişkisi olmasıdır. Bu ilişki sonucunda en önemli şeylerin başında üremek gelmekteyse de, çiftleri bir arada tutan karşılıklı cinsel tatmindir (Tuncer vd., 2016). Ailesel ilişkiler izin verilen cinsel partnerleri belirlemektedir (Berger & Berger, 1975).

Ailenin işlevlerinden bir diğeri, bir arada yaşayan aile bireylerinin ekonomik işbirliğidir. Ekonomik işbirliği toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Ailenin ekonomik işbirliği işlevi, karı kocayı birbirine bağlamakla birlikte, gelecek nesillerin bakılıp büyütülmesini desteklemekte ve toplumun devamını sağlamaktadır (Tuncer vd., 2016).

Ailenin işlevleri içerisinde en temel olanı aileye yeni katılan bireyin sevgi dolu, sıcak bir ortamda yetiştirilmesidir. İnsan evladı doğadaki diğer tüm canlılara göre en çok emek isteyerek yetişenidir (Tuncer vd., 2016). Bu nedenle bebeğin hayatta kalabilmesi için gıda, giyim ve barınma gibi en temel ihtiyaçları aile tarafından karşılanmaktadır (Horwitz, 2005).

Sosyologlar aileleri çocuklar için birincil sosyalleşme alanı olarak gördüklerinden (Horwitz, 2005), ailenin bir diğer işlevi ise, içerisinde yaşadığı topluma ait kültürel mirasın yetiştirilen çocuğa aktarılmasıdır. Çocuk içerisinde yaşadığı toplumun dilini, kurallarını, ahlak değerlerini ailesinden öğrenmekte ve tüm bunların ışığında çocuk ailesinin desteği ile sosyal bir yetişkin olmaktadır (Özgüven, 2001).

Ayrıca, McMaster modeline göre ailenin; aile içinde problemlerin çözümü, aile içi iletişim, aile içinde rol dağılımı, duygulara katılma ve karşılık verebilme şeklinde 5 temel işlevi bulunmaktadır. Ogburn ise ailenin 7 farklı işlevi olduğunu belirtmektedir: ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini koruması ve karşılıklı sevgi ortamı yaratmak şeklindedir (Ünal, 2009).

2.4. Ailenin Nitelikleri

Aile toplumun yapı taşıdır ve içerisinde bulunduğu toplumun, gelişmelerden ve değişmelerden fazlasıyla etkilenmektedir. Bu gelişmelere ve değişmelere uyum göstererek

devamlılığını sağlamaktadır (Özgüven, 2001). Toplumun yapı taşı olan ailenin nitelikleri kısaca şu şekilde açıklanabilir:

- Aile evrenseldir ve yaşadığı kültürün görevlerini yerine getiren bir parçasıdır (Enrique vd., 2007; Özgüven, 2001).
- Ailenin biyolojik ortaklığı yadsınamamakla beraber, asıl ailenin devamını sağlayan sevmeye, ilgi gösterme, koruma gibi duygulardır (Özgüven, 2001).
- Ailenin bireyi, kendi alışkanlıkları ve davranışları ile sosyalleştirirken eğitime özelliği bulunmaktadır (Callan, 2014; Özgüven, 2001).
- Ailenin büyüklüğü sonsuz değildir, hayatta kalabilme, yaşamını sağlayabilme ve ihtiyaçlarını karşılayabilme nedenleri ile sınırlıdır (Özgüven, 2001).
- Aile toplumun temel taşıdır (Enrique vd., 2007; Özgüven, 2001).
- Aile içerisinde her bireyin ailenin devamını sağlayacak nitelikte rolleri ve görevleri bulunmaktadır (Özgüven, 2001).
- Evliliğin başlangıcı, devamı ve sonlandırılması sosyal ve yasal kurallara dayanmaktadır (Enrique vd., 2007; Özgüven, 2001).
- Aile, içerisinde bulunduğu toplumun kurumları ile etkileşim içerisinde (Özgüven, 2001).

2.5. Ailenin Özellikleri

Aile kurumunun sahip olduğu çeşitli özellikleri en azından aşağıdaki dört özellikle sınıflandırmak mümkündür (Chudhuri, 2004):

- Aile sosyal bir gruptur. Aile, ikamet, ekonomik işbirliği ve yeniden üretim ile karakterize edilen en küçük sosyal grup olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle, bir sosyal grup olarak en azından kuralları, ritüelleri olan ve üyelerinin bilincinde psikolojik bir varlık gösteren bir yapıya ve organizasyona sahiptir.
- Aile biyolojik bir birimdir. Aile, evli bir çift ve onların çocuklarından oluşan bir biyolojik birimdir.
- Aile bir kurumdur. En az bir erkek ve çocuk doğurması beklenen bir kadından oluşan en eski ve en temel insani kurumdur.
- Konutsal bir gruptur. Bir konutsal grup olarak ortak bir konut ve ortak bir gıda kaynağını alışkanlıkla paylaşan kişilerden oluşmaktadır.

2.6. Sosyal Sistem Olarak Ailenin Özellikleri

- *Üyeler Arasındaki İç Bağımlılık:* Aile üyelerinden birisinin etkilendiği bir durum tüm aileyi etkilemektedir (Hallaç & Öz, 2014; Lander, Howsare & Byrne, 2013). Örneğin: ailenin babasının hasta olması onun çalışma enerjisini düşüreceği gibi tüm ailenin yaşam kalitesini de düşürecektir. Bir ailenin içerisinde iç bağımlılık ne kadar gelişmişse o ailede o kadar birbirine güven vardır ve problemler o kadar hızlı çözülür (Hallaç & Öz, 2014).
- *Aile Sınırları:* Ailelerin, kendi dışında kalan dünyaya karşı birlikte kalmalarını sağlayan sınırları bulunmaktadır. Bunlar kimi zaman ego sınırları, kimi zaman ise kültürel sınırlar olabilmektedir. Aileler bu sınırları koyar ve sistemli olarak devam ettirirler (Hallaç & Öz, 2014).
- *Enerji Değişimi:* Ailenin sınırları yarı geçirgendir ve bu onların yaşamlarının devamlılığını sağlamaktadır. Örneğin; anne çocukla ilgileniyorsa ve baba geçimi sağlıyorsa, annenin olmadığı yerde babanın çocukla ilgilenmesi gerekir ki, yaşam devam edebilsin (Hallaç & Öz, 2014).
- *Uyumlu Davranış:* Aileler uyum ve dengeyi arayan sistemlerdir. Eğer aileler bu dengeyi bulamazlarsa parçalanabilirler (Hallaç & Öz, 2014; Houden, 2015).
- *Amaca Yönelmiş Davranış:* Tüm aile bireylerinin gelişimlerini sağlamak ve bu gelişimi sürdürmek gibi amaçları bulunmaktadır. Bu amaç için ailenin sevgi, güvenlik sağlama, özdeşim kurma, ait olma, yetişkin rollerine hazırlanma gibi görevleri bulunmaktadır (Hallaç & Öz, 2014).

2.7. Yapısal Özelliklerine Göre Aile

Her ailenin kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır. Bir standarttan bahsedilemez. Ailenin genel yapısı, işleyişi değerleri yönünden incelendiğinde 2 farklı tip aileden söz edilmektedir. Bu iki tip aile “geleneksel aile” ve “çekirdek aile” şeklinde sınıflandırılmaktadır. Fakat son zamanlarda ülkemizdeki değişimler sonucunda buna birde “geçiş ailesi” ve “karma aile” eklenmiştir (Özgüven, 2001).

2.7.1. Geniş Aile

Geniş aile “geleneksel aile” tipidir (Kongar, 1970). Geniş ailelerde birkaç kuşak bir arada yaşar (Al Awad & Sonuga-Barke, 1992; Özgüven, 2001). Bu durum, üç kuşağın bir arada olması ve kuşaklararası rollerin net şekilde belirlenmesi açısından bir avantajdır (Al Awad

& Sonuga-Barke, 1992). Aile bireyleri yakın ilişki içerisinde ve genellikle aynı çatı altındadır (Özgüven, 2001). Çoğunlukla köylerde yaşayan bu aile tipi ekonomik ve siyasi olarak birlik içerisinde. Bu tür ailelerde kazanılan para tek elde toplanır ve ailenin gideri tek elden karşılanır. Bu tür ailelerde ekonomik anlamda işbirliği üst seviyededir. Bu tür ailelerin bireyleri toplum içerisindeki statülerini ailelerinden alırlar. Soyluluklarının, unvanlarının nedeni aileleridir. Bu tür aileler, bireylerinin her türlü eğitiminden sorumludur. Ayrıca bireylerini maddi ve manevi tehlikelerden korumaktan sorumludurlar (Kongar, 1970). Bu tür ailelerde her zaman, problem durumunda tampon görevi gören kişiler vardır (Chase-Lansdale, Brooks-Gunn & Zamsky, 1994). Ailelerde bütünlük içerisinde bir dini eğitim verildiği gibi, yine bu verilen dini eğitimin ibadetlerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği aile bireyleri tarafından denetlenir. Aile bireyleri dinlenmek ve eğlenmek için yine aile ortamındadır. Geniş ailelerin en temel görevi eşlerin birbirini sevmek, çocuk yapma görevleridir. Bu zaman içerisinde değişmeyen tek görevdir (Kongar, 1970).

Geniş ailenin olumlu özelliklerinin yanında bir takım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bireyin sosyal anlamda güvence altında olması; çalışmasını ve bireysel olarak gelişmesini sınırlandırmaktadır. Ayrıca çalışan ve üreten bireyin kazancını paylaşmasının beklenmesi, bireysel girişimcilik engel olmaktadır. Kişilerin eğitimleri ve meslek tercihleri gibi statülerine ailece karar vermek bireyin sosyal hayatını kısıtlamaktadır. Bireysel değerlerin önüne ailenin değerlerinin korunması toplumun gelişmesinin ve değişmesinin önüne konulan bir kettir (Özgüven, 2001). Ayrıca, özellikle büyükannelerin olduğu geniş ailelerde, büyükannelerin çocuk bakımı ve eğitimine aşırı müdahaleleri, çocuk uyum ve gelişimini, aile hayatının dinamiklerini ve bunlara bağlı olarak annelerin huzurunu olumsuz etkileyebilmektedir (Sonuga-Barke & Mistry, 2000).

2.7.2. Çekirdek Aile

Karı ve kocanın evli olmayan çocukları ile oluşturdukları aileye çekirdek aile denir. Farklı kültürlerde henüz evlenmemiş olsalar bile, ekonomik özgürlüğünü kazanmış bireyler ailelerinden ayrı yaşayabilmektedir. Çekirdek aileler birey sayıları bakımından ve ilişki sınırlılıkları yönünden geniş ailelerden daha sınırlıdır (Eyce, 2000). Bu tür ailelerin 2 temel fonksiyonu bulunmaktadır. Birincisi üreme, diğeri eşler arasındaki doyumu (psikolojik, cinsel, sosyal) sağlanmasıdır. Çekirdek ailelerde akrabalarından yardım beklenmez, ya da beklenen yardım geniş aileye göre daha sınırlıdır (Özgüven, 2001). Çekirdek ailenin en

büyük avantajlarından biri, bireylerin özgür olmasıdır (Bansal, Dixit, Shivram, Pandey & Saroshe, 2014). Örneğin bu ailelerde, geniş aileye göre akrabaların birbirleri üzerinde değer yargısı, siyasi yön ve dini inanış gibi konularda baskısı daha azdır. Çekirdek aileler yerleşim yerlerine kendileri karar verirler ve bu yerleşim yerleri geniş ailede olduğu gibi akrabalara yakın olmak zorunda değildir. Buda ailenin bağımsızlığını artırmaktadır. Çekirdek ailelerde eşler birbirlerini kendileri seçerler ve evliliklerini yürütmek kendi sorumluluklarındadır. Bu aile tipinde bireyler daha büyük yaşta evlenmektedir ve her iki tarafında ailesinin evlilikte bir ağırlığı yoktur (Özgüven, 2001).

Çekirdek ailenin özelliklerine incelendiğinde;

- Bireylerin arkadaşları içerisinde hayat arkadaşını seçme şansının bulunması
- Eşlerin evlendikten sonra ailelerden bağımsız olması
- Eşler arasında eşitlik ilkesinin benimsenmesi
- Ailenin belli kararları alırken eşlerle birlikte, uygun yaştaki çocuklarının da fikirlerinin alınmasıdır (Güler & Ulutak, 1992).

Çekirdek ailenin bir başka avantajı, bireylerin tam mahremiyet şansının olmasıdır (Bansal vd., 2014). Ailenin çocuk sahibi olup olmaması, kaç çocuğa sahip olacağı tamamen kendi tercihleridir. Bireylerin evlilik ilişkilerinde danışabilecekleri ve dengeyi sağlayabilecek bir üçüncü kişi bulunmamaktadır. Ayrıca, eşlerin ayrılması durumunda veya birisinin vefatı halinde kalan birey büyük olasılıkla tekrar evlenmektedir (Özgüven, 2001).

Geleneksel aile yapısına göre çekirdek aile yapısı bireyleri daha özgür bırakmış ve maddi anlamda daha yeterli bir hale getirmiş gibi gözükse de, çekirdek ailelerin yaşadığı bir takım sıkıntılar bulunmaktadır. Örneğin; bu aile türünde farklı kuşaklarla iletişim sıkıntısı olduğu gibi aynı dönem insanları arasında da iletişim sıkıntısı bulunmaktadır. Bireyler yalnızlık çekmekte ve sürekli anlaşılmayı beklemektedirler (Özgüven, 2001).

2.7.3. Geçiş (Gecekondu) Ailesi

Geçiş ailesi, Türkiye’de kasaba ve gecekondu ailelerine verilen isimdir ve bu ailelerde büyük ve küçük aile tipleri ile karşılaşmaktadır. Bunun sebebi, geçiş ailelerin, büyük ve küçük ailelerin kırılma noktasını oluşturmalarıdır (aktaran Bahar, 2009). Geçiş ailesi bizim toplumumuz gibi tarımdan endüstriyel üretime hızla kayan toplumlarda görülür. Artık tarımda insan gücüne daha az ihtiyaç duyulması, ailenin tarımdan kazandığı paranın ailenin tüm bireylerinin geçimine yetmiyor olması, nüfusun artması, bireylere miras hakkının tanınmıyor olması, köy hayatından şehir hayatına göçü tetiklemiştir. Ayrıca endüstriyel

alanlarda insana ihtiyaç artmıştır. Bireyler de bu endüstriyel yaşam merkezlerine çekirdek aileler şeklinde göçmüşlerdir. Kentlerdeki hızlı kalabalıklaşma ve ekonomik güçlüklerle karşılaşan aileler, sınırlı bir bölgede bir arada yaşamaya itilmiştir. Bunun sonucunda da gecekondular oluşmuştur. Bu aileler görünüş itibari ile çekirdek aile görüntüsünde olsalar da, düşünme tarzları, duygu, düşünce ve değer yargıları bakımından henüz bireyselleşememişlerdir. Bu da töre ve kurallara bağlı geleneksel aileden, çağdaş çekirdek aileye doğru bir geçiş ailesinin oluşmasına neden olmuştur. Bu aileler köklerinden kopmuş olmanın suçluluğu ile gelenek ve göreneklerine daha fazla sarılmışlar ve ekonomik açıdan yeni hayata uyum sağlasalar bile aynı yöreden gelen insanlar bir kümede toparlanarak, kapalı bir grup oluşturmaktadırlar. Bu tür ailelerde birinci kuşak bireyler geleneklerine tam bir bağlılık göstermektedir. Fakat çocuklarına bu konuda uyguladıkları baskılar sonucunda çocuklar kendilerini arada kalmış hissetmektedir. Hem ailenin gelenekleri, hem de topluma karşı geri kalmışlık hissi bireyin kendisini tedirgin hissetmesine neden olmaktadır (Özgüven, 2001).

1990’lardan itibaren Türk aile yapısının geçiş aile yapısı özelliği gösterdiği söylenebilir. Bunun nedenleri özetlenecek olursa:

- Büyük kentlerdeki yaşamı göz önünde bulundurduğumuzda, evlenme yaşı ileri yaşlara kayarken, sahip olunan çocuk sayısında azalma görülmektedir.
- Artık aileler kendi kendine yeten bir müessese olmaktan çıkmıştır, birbirlerini destekler nitelikte ve iş bölümü yaparak yaşamlarını devam ettirmektedirler.
- Aileler toplum içerisindeki değişmeyi benimsemektedir. Ailelerin beklenti düzeyleri yüksektir.
- Aileler toplum içerisindeki hareketlilik için eğitimi zorunlu görmektedir. Buda eğitim seviyesini yükseltmektedir.
- Kentleşme ve sanayileşmenin artması sonucunda, kentli aileler köyde yaşayan ailelerden sayıca daha fazladır.
- Sosyal politikaların ve sosyal yardımların, ailenin yapısını büyük oranda desteklediği ortaya çıkmıştır.
- Türk aile yapısı, medeni kanunda ve sosyal hayatta kadın ile erkeğin, paylaşma ve sorumluluk alanlarını eşitlemeye çalışmaktadır.
- Aile kurumunu destekleyici politikalarda, kadına yönelik pozitif ayrımcılığın olduğundan söz edilebilir.

- Toplumun yapıtaşı olan ailenin bütünlüğü göz ardı edilemez. Aileye yönelik sosyal politikalar ve kurumsal hizmetler, kapsayıcı ve bütünleştirici olma zorunluluğundadır (Kaya, 2013).

2.7.4. Karma Aile

İki kişi evlendiğinde, birisinin veya ikisinin birden, önceki evliliklerinden olan çocukları ile birlikte yaşadıkları aile şeklidir. Bu tür ailelerde, güvenli ve mutlu ilişkilerin olması diğer aile türlerine göre daha zordur; bu aileler mutlaka birtakım karmaşa veya zorluklar yaşamaktadırlar (Berger & Riojas-Cortez, 2016; Ganong & Coleman, 2004). Çünkü ailedeki her birey farklı geçmişlerden ve farklı deneyimlerden gelmektedir. Birlikte ortak bir aile öyküleri yoktur (Berger & Riojas-Cortez, 2016). Ayrıca böyle bir aile yapısının, ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebileceği de düşünülmektedir (Cartwright, 2005).

Karma ailelerin birlikte başarmaları gereken pek çok aşama vardır. Bunlar: kayıplarını kabul etme, ortak karar verebilme ve birbirlerine destek olabilme, ebeveyn-çocuk ilişkisini geliştirebilme, üvey ebeveyn ve üvey çocukla ilişkiler kurarken; kendi ebeveynin ve öz çocuğun ile de yeni ilişkiler kurabilmektir. Karma aile olarak da güçlü bir aile olmak mümkündür ancak, eski eşlerin çocukların ilk heyecanlarını ve yeni hayatın getirdiklerini kabul etmeleri süreci biraz karışık bir hale getirebilir. Tek ebeveynli bir aileden gelen hem çocuk hem de ebeveyn sürece alışmakta zorlanabilir. Çünkü diğer ebeveynin yokluğunda hem çocuk hem de ebeveyn duygusal eksiklikten ötürü ve karar alma sürecinden dolayı birbirlerine yönelmiş olabilir. Bu nedenle yeni ebeveynin ve çocukların sürece uyumu zorlaşır (Berger & Riojas-Cortez, 2016). Ayrıca bu ailelerde, ebeveynlerle çocukların aynı gelişim düzeyinde olmadıkları, bu nedenle de ebeveynler sürece kolay uyum sağlarken bu durumun çocuklar için daha zor ve sancılı geçebileceği göz ardı edilmemelidir (Kellas vd., 2014).

2.8. Aile İçi İlişkiler ve İletişim

Çocuğun hayatında ilk iletişim kurduğu bireyler aile bireyleri olduğu için aile içi iletişim çok büyük önem taşımaktadır. Çocuğun çevresine güvenle yaklaşabilmesi için doğum sonrası bakımını üstlenen bireyin onun ihtiyaçlarının farkında olması ve ihtiyaçlarını zamanında karşılaması gerekmektedir. Çocuğun ilk iletişim kurduğu kişi onun ihtiyaçlarını karşılayan ve ona bakım veren kişidir. Bakım veren kişinin sorununu çözme şekli ve zamanına göre çocuk çevresine güven kazanmaktadır. Her aile içinde iletişim farklı

yollarla kurulmaktadır. Tüm gelişim kuramcıları iletişimin gelişim üzerindeki etkilerine farklı açılardan bakmaktadırlar. Vygotsky'e göre sosyal gelişimdeki ilerleme bilişsel ilerleme ile doğru orantılıdır. Erikson'a göre çevresine güven kendisine bakımı veren kişiye güvenle koordineli şekilde oluşur. Jung'a göre bebek ilk doğduğu dönemde ebeveynlerinin direk yansımasıdır. Piaget'e göre zihinsel gelişim için gerekli etmenlerden birisi de çevredir. Adler ise kişiliğin en büyük oluşumunun 5 yaşına kadar olan aile iletişiminden kaynaklandığını savunmaktadır (Akgün, 2008; Saygı, 2011; Seven, 2007).

Ebeveyn-çocuk etkileşimi teorilerine baktığımızda davranışsal teoride kişiliğin olumlu taraflarında ebeveyn etkisi olduğu savunulur. Sosyal öğrenme teorisine göre, ebeveynler iletişim şekilleri ve tutumlarıyla hem model olur hem de çocukların iletişim şekillerini öğrenmelerini sağlamaktadırlar. Bilişsel teoriye göre bilişsel gelişimi destekleyen etmen bilgiyi elde ediş şekilleridir. Çevrecilik teorisine göre çocuğun tutum ve davranışlarını çevre belirlemektedir. Bağlanma teorisine göre bakım veren kişi ile çocuk arasında iletişim şekli çevreyle iletişimi belirlemektedir (Saygı, 2011; Yüksel-Usta 2014). Bu teorilerde de görüldüğü gibi çocuğun kişiliğinin oluşumun da en büyük etmen onunla kurulan iletişimin şeklidir.

Aile, birbirinden etkilenen bireyler topluluğudur. Her ailenin kendi yapısına özgü bir iletişim şekli bulunmaktadır (Kaya, 2013; Kırman & Doğan, 2017). Farklı iletişim şekillerine göre ailelerin sağlıklı olup olmadığı tanımlanabilir. Sağlıklı aileler birbirleriyle güçlü iletişimlerde bulunabilen ailelerdir. Aileler sorunlarını birlikte tartışıp bu sorunlara birlikte çözüm bulabiliyorlarsa bu ailelerin iletişiminin güçlü olduğundan bahsedilebilir. Sağlıklı ailelerde duygular da paylaşılmaktadır (Çelik'ten aktaran Bayraktutan, 2005). Aile içi etkileşimi sağlıklı olarak devam ettirmek aile bireylerine verilen değerle mümkündür. Aile içinde çocuğun fikrini ve düşüncesini yansıtmaya fırsat verilmesi çocuğun kendini değerli hissetmesine ve iletişim kurmasına imkân sağlamaktadır. Aile içinde duygular zamanında ve olması gerektiği gibi gösterildiğinde çocuklarda hangi durumlarda nasıl duygulara sahip olmaları gerektiğini bilirler (Tezel Şahin & Cevher, 2007). Aile içi iletişimin sağlıklı olması için çocuk aile kuralları içinde özgürdür ve çocuğun alanına saygı duyulur. Çünkü iletişimde oluşacak bir problem çocuğun kendisiyle ilgili yanlış algı oluşturmaya ve değersiz hissetmesine neden olabilmektedir. Aile içerisinde birbirini dinlemek iletişim kurmanın temelinde yer almaktadır. Tek taraflı devam eden konuşma olan ailelerde bir bireyin fikirlerinin korunduğu diğer bireylerin ihmal edildiği

görülebilmektedir (Şahin & Aral, 2012). Aile yapısındaki farklılık aile içinde otoritenin değişmesine ve aile de ilişkilerin şekillenmesine en büyük etkindir (Taylan, 2009).

2.9. Ebeveyn (Anne, Baba) - Çocuk İletişimi

Bebeklik dönemi gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Bu nedenle duygusal gelişimde sorun yaşanmaması için ebeveyn çocuk ilişkisi çok önemlidir. Bağlanma bebeğin güven duygusunun gelişmesinde önemli yer almaktadır. Bağlanma, bebeğe ilk bakım veren yetişkin ile bebek arasında oluşan pozitif tepki, kişiye yönelme, kişinin yokluğunda onu arama ve varlığında rahatlama hissetmesi duygularını kapsamaktadır. Bağlanmanın güvenli olmaması durumunda çocukluk ve ergenlik döneminde psikopatolojik durumla karşılaşılma ihtimali artabilmektedir (Soysal, Bodur, İşeri & Şenol, 2005).

Ebeveyn-çocuk iletişiminin sonucu olarak ortaya çıkan ebeveyn tutumları çocuğun çevresiyle olan iletişimini, benlik algısını ve kişiliğini etkilemektedir. Ebeveynin tutumları çocuğun o iletişim sonucunda kendisini nasıl hissettiği ve ebeveynin kendisi hakkındaki düşüncesini nasıl anladığına göre farklı şekilde adlandırılabilir. Ebeveynin çocuğun sadece kendi isteklerini yerine getirmesine odaklanan ebeveynler, çocuğun ihtiyaç ve düşüncelerini umursamaz ve dinlemezler. Bu şekilde otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında tek amaç ebeveynin kuralına uymaktır. Çocuğun olumsuz davranışlarında bile hoşgörü gördüğü serbest tutum sergileyen ebeveynler çocuğun sınırlarını bilmemesine neden olabilmektedirler. Çocuk yaptığı hareketin getirisini düşünemez hale gelebilmektedir. Bu nedenle umursamaz kişilik geliştirir. Aynı davranışın sonuçlarının zamana göre değiştiği tutarsız tutum sergileyen ailelerde çocuk hareketinin olumlu mu olumsuz mu olduğunu bilemeyeceği için kararsız kişilik geliştirebilmektedir. Çocukları için fazla endişelenen ebeveynler aşırı koruyucu tutum sergilerler ve bu şekilde büyüyen çocuklar kendi işlerini halledemeyeceklerine inanırlar, işlerini başkalarının yapmasını beklerler. Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada özensiz olan ilgisiz tutum sergileyen ailelerde büyüyen çocuklar çevresine karşı da saldırgan kişilik geliştirebilmekteler. Ebeveyn ile arasında sağlıklı ilişki olan demokratik tutumlu ailelerde yetişen çocuklar ne istediğini bilen ve tutarlı kişilik geliştirirler. Çocuğun her şeyi en iyi şekilde yapmasını bekleyen mükemmeliyetçi tutum gösteren ailede büyüyen çocukta her şeyin mükemmel olmasını isteyeceği için çıkan ufak sorunlarda mutsuz olurlar. Bu nedenle mutsuz kişilik geliştirirler. Çocuğun istenmediğini hissettiren reddedici tutum sergileyen ebeveynlerle büyüyen çocuk, çevresiyle bağ kuramayan dikkat çekmek için olumlu ya da

olumsuz davranışlara fazlasıyla odaklanan kişilik geliştirir. Bu tutumlarda da görüldüğü gibi ebeveynin iletişim şekli çocuğun tüm hayatını oluşturacak kişiliğini oluşturmasında çok büyük etkindir. Çocuğun şekillenmesinde bu kadar büyük etkisi olan aile tutumu ebeveynin çocukla olan iletişiminin en genel ifadelerindendir. Ebeveyn tutumlarında anne babanın iletişim şekline göre otorite değişebilmektedir (Genez Muluk, 2004; Kanak & Pekdoğan, 2015; Kırmızı & Doğan, 2017; Özyürek & Özkan, 2015; Sak, Şahin Sak, Atli & Şahin, 2015; Ünüvar, 2008; Yüksek-Usta, 2014).

Anne ve çocuk arasındaki ilişki çocuğun ilerideki hayata bakış açısını ve kendine güvenini etkileyebilmektedir. Özellikle bağlanma sürecinde bakım veren kişi olarak anne çocuğun güven, merak duygularının gelişiminde ve çevreyle iletişimde örnek alma da çok önemli bir rol oynamaktadır. Anne ve çocuğun birlikte geçirdiği zamanın fazlalığı, annenin çocuğun kişiliğini oluşturmada büyük etmendir (Arabacı, 2013; Öngider, 2014).

Baba ve çocuk iletişimde baba, bebeğin anne dışında dünyayla iletişimini sağlamasını sağlayan ilk bireydir. Babanın hem çocukla doğrudan kurduğu iletişim hem de anne ile iletişiminden çocuğun dolaylı olarak etkilenmesi sonucunda çocuk çevresiyle iletişim şeklini babadan öğrenmektedir. Çocukla yapılan aktiviteler çocukla baba etkileşimini ve güvenini etkilemektedir (Arabacı, 2013; Öngider, 2014).

Anne ve babanın çocukla ilişkisini etkileyen faktörler içerisinde çocuğun gelişim durumu anne baba tutumu ve çocuğun hastalık durumu yer alabilmektedir. Bunun yanı sıra anne ve babanın mizaçları da çocukla iletişim süre ve şekillerini etkilemektedir. (Arabacı, 2013; Er, 2006; Öngider, 2014).

2.10. Büyük Ebeveyn-Torun İletişimi

Aile tanımı yaparken farklı yapılarıdaki ailelerin varlığı anlatılmaktadır. Anne-baba ve çocuğun olduğu aile yapılarının yanı sıra büyük ebeveynlerin bulunduğu aile yapıları bulunmaktadır. Aile sisteminde her bireyin farklı rolleri bulunmaktadır. Geçmişte de ailenin en büyük bireyinin tüm aile üzerinde yetki hakkı bulunmaktaydı. Kararlar ve çocuk yetiştirme hakkında aile büyüklerinin fikirlerine önem verilirdi. Büyük ebeveynlerin varlığı günümüzde de farklı şekilde önem kazanmaya başlamaktadır. Büyük ebeveynin torununa sevgi ve koruma konusunda destek olması ve kültürel aktarımda bulunması, zaman zaman arabuluculuk görevi üstlenmesi torun ve büyük ebeveyn ilişkisinin ana temalarını oluşturmaktadır. Günümüzde iki ebeveynin çalışması gibi nedenlerden çocukların bakımını büyük ebeveynler üstlenmekte, bu durumda aile içerisindeki ebeveyn-torun ilişkisini

güçlendirmektedir. Büyük ebeveynler torunlarına kendi çocuklarından daha çok kıymet vermektedirler. Çünkü kendi çocuklarının çocukluklarında iş ve hayat koşuşturmacası nedeniyle onlara yeterince zaman ayıramadıklarını ve ilgi gösteremediklerini düşündükleri için torunlarına gösterdikleri ilgi ve ayırdıkları zaman onların doyum sağlamalarına neden olmaktadır. Birçok büyük ebeveyne torunlarıyla iletişim içerisinde olmak kendisini daha genç hissettirmektedir. Torunlar üzerinde kültürü yansıtmak, rehberlik yapmak, sakinleştiricilik, kişiliği zenginleştirici etkileri olmaktadır (Arpacı & Bekar, 2013; Aslan, 2002; Hazer, 2013).

Torunlarının bakımını üstlenmek hem büyük ebeveynler için hem torunlar için olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Büyük ebeveynlerin kendilerini daha dinç hissetmelerine, sosyal ihtiyaçlarını gidermelerine ve kendilerini değerli hissetmelerine imkân vermektedir. Torunlar için kültüre sahip olma, yanlarında bir destekçi olarak büyük ebeveynlerini görme ve akıl alacakları bir kişinin varlığını hissetme açılarından olumlu etkileri bulunmaktadır. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla zaman geçirmeleri yetersizlik ve ölüm düşüncelerine kapılmalarını azaltmaktadır (Arpacı & Tezel Şahin, 2015; Kartal vd., 2010).

Günümüzde büyük ebeveynlerin aile içerisindeki rolü net olmasa da aileyi bir arada tutmak ve sorunların çözümünü sağlamak görevleri arasında görülmektedir. Çocuğun büyük ebeveyn tarafından bakılması, çocuğun aile bağlarının güçlenmesinde ve kültürel aktarım konusunda önem taşımaktadır (Demiriz & Arpacı, 2016; Hazer, 2013).

Aile sosyolojisinde büyük ebeveynlerin ailedeki rolüne ilişkin ilgede hızlı bir artış görülmektedir (Birditt, Tighe, Fingerman & Zarit, 2012). Büyük ebeveynlerin sosyal hareketlilik üzerindeki etkisiyle birlikte ebeveynlerin eğitimleri, gelirleri ve zenginlikleri üzerinde de etkilidir (Chan & Boliver, 2013). Büyük ebeveynlerin torunlarına bakması, nesiller arası dayanışma kavramının bir boyutu olarak, büyük ebeveynlerin çocuklarına sağlayabilecekleri önemli bir destek türüdür (Bengtson, 2001). 2004 yılında Avrupa Birliği ülkelerindeki büyükannelelerin %58'i ile büyük babaların %49'u torunlarına bakmaktaydı (Hank & Buber, 2009). Özellikle son yıllarda torunlarının bakımıyla ilgilenen büyük ebeveynlerin sayılarında bir artış olduğu söylenebilir (Geurts, Van Tilburg, Poortman & Dykstra, 2015). Torunlarına bakan büyük ebeveynlerin sayılarındaki artış çoğunlukla annelerin çalışma hayatına dahil olmalarından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra, ebeveynler dışarıdan birinin çocuklarına bakmasındansa kendi ebeveynlerine daha çok güvendiklerinden çocuklarını büyük ebeveynlerine bırakmaktadırlar. Ayrıca, son yıllardaki boşanma oranlarındaki artışa bağlı olarak büyük ebeveynlere çocuk bakımı konusunda

duyulan ihtiyaç artmıştır (Geurts vd., 2015). Özellikle ebeveyn yokluğunda büyük ebeveynler ebeveyn eksikliğini giderici bir rol oynayabilmektedirler (Deindl & Tieben, 2016).

Büyük ebeveynlerin torunları üzerindeki etkileri ülkeler arasında farklılık göstermektedir (Deindl & Tieben, 2016). Son dönemde yapılan çalışmalar büyük ebeveynlerin torunlarının başarıları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduklarını iddia etmektedirler (Bol & Kalmijn, 2016). Aynı eğitim düzeyindeki ebeveynlerin çocukları akademik başarı açısından karşılaştırıldığında, büyük ebeveynlerinin eğitim düzeyi lisans düzeyinde olan çocukların, büyük ebeveynleri lise mezunu olan çocuklardan daha başarılı oldukları bulunmuştur (Mare, 2011). Farklı ülkelerde yapılan farklı çalışmalar büyük ebeveynlerin torunlarının başarıları üzerindeki rollerine ilişkin birbiriyle çelişen sonuçlar ortaya koymuştur. Diğer bir ifadeyle, bazı araştırmacılar büyük ebeveynlerin torunlarının başarıları üzerinde doğrudan bir etkilerinin olduğunu, bazı araştırmacılar ise büyük ebeveynlerin torunlarının başarıları üzerinde doğrudan bir etkilerinin olmadığını ortaya koymuşlardır (Bol & Kalmijn, 2016). Örneğin, Møllegaard ve Jæger (2015) büyük ebeveynlerin ekonomik, kültürel ve sosyal sermayelerinin torunlarının eğitim başarısı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, büyük ebeveynlerin torunlarının eğitim başarısını ekonomik olmayan kaynakların aktarımı yoluyla etkiledikleri bulunmuştur (Møllegaard & Jæger, 2015). Hancock, Mitrou, Povey, Campbell ve Zubrick (2016) büyük ebeveynlerinin eğitim düzeyinin torunlarının okul başarısı üzerinde etkileri olduğunu belirlemişlerdir. Hällsten ve Pfeffer (2017) büyük ebeveynlerin servetleri ile torunlarının not ortalamaları arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Chiang ve Park (2015) büyük ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ebeveynlerin eğitim düzeyleriyle birleşerek torunlarının eğitim imkânlarından yararlanma durumlarını şekillendirdiğini bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, Warren ve Hauser (1995) yaptıkları çalışmada büyük ebeveynlerin eğitim düzeylerinin, mesleki durumlarının veya gelirlerinin torunlarının eğitim kazanımları ve mesleki statülerini doğrudan etkilemediğini bulmuşlardır.

Yapılan daha önceki çalışmalarda tartışmalı olsa da, büyük ebeveynlerin kendi çocuklarına maddi destek sunarak, kendi çocuklarına kültürel kaynaklar (okuma alışkanlığı, boş vakit geçirme vb) aktararak, torunlarını müze ve kütüphanelere götürerek, torunlarının sosyalleşmelerine katkıda bulunarak, okulun önemi konusunda torunlarına telkinlerde bulunarak torunlarının okul başarılarının artmasında etkili oldukları belirtilmiştir (Bol & Kalmijn, 2016). Büyük ebeveynler torunlarının eğitim ve mesleki hedeflerini onlarla

kurdukları özel iletişimleri aracılığıyla etkileyebilmektedirler. Ev ödevi ve diğer sosyal destek türlerinin gözetimi aracılığıyla çocukların okullaşma performanslarını doğrudan etkileyen bakım ve ebeveynlikte aktif bir rol üstlenebilmektedirler (Ziefle, 2016). Zheng ve Xie (2014) yaptıkları çalışmada büyük ebeveynlerin torunlarının eğitim sonuçlarını sosyopsikolojik yollarla doğrudan etkilediklerini belirlemişlerdir.

Büyük ebeveynlerin bakım sağladığı çocukların da aile bağları ve nesiller arası iletişim sağlayabilme yetenekleri daha aktif olmaktadır. Torunlar sorun çözmede büyük ebeveynlerinin fikirlerine önem verip onlarla fikir alış verişinde bulunmaktadırlar. Bu bağın oluşmasında büyük ebeveynlerin cinsiyetleri de etkili olmaktadır. Büyük annelerle torunları arasındaki bağ daha güçlü olmaktadır. Benzer nedenler daha sık görüştükleri ve iletişim sağladıkları anne tarafından büyük ebeveynlerin de çocuk üzerindeki etkisi daha yoğun olmaktadır. (Eisenberg, 1988; Taylor, Robila & Lee, 2005).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama sürecine ve veri analizi ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırması şeklinde yapılmıştır. Tarama araştırmaları “Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi beceri yetenek tutum vb. özelliklerinin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalar” olarak ifade edilmektedir (Fraenkel & Wallen’dan aktaran Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014, s. 177). Tarama araştırmalarında çok sayıda katılımcıya ait görüşler veya özellikler belirlenmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Tarama türünün özellikleri “tarama türü araştırmalarda ölçülen değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenebilmesi, evrenin özellikleri arasındaki ilişkilerin betimlenmesi için de planlanabilmesi, nitel araştırmalarda olduğu gibi gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılabilmesi” şeklinde açıklanmaktadır (Gay, Mills ve Airasian’dan aktaran Büyüköztürk vd., 2014, s. 178).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, Ankara ili merkez ilçelerinde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne-babaları ile onların hayatta olan anne-babaları (büyük ebeveyn) oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çalışmanın evrenini, Ankara’da okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynleri ile büyük ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi ise;

- Ankara’nın merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden,
- anne babası ile birlikte yaşayan,
- büyük ebeveynleri sağ olan çocukların, çalışmaya katılmaya gönüllü olan 484 büyük ebeveyni ve 484 ebeveyni olmak üzere toplam 968 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin demografik özellikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1

Çalışmaya Katılan Büyük Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Büyükanne	242	50
	Büyükbaba	242	50
Yaş	41-50 arası	57	11,8
	51-60 arası	219	45,2
	61-70 arası	154	31,8
	71 ve üstü	54	11,2
Eğitim durumu	Okuryazar	182	37,6
	İlkokul	156	32,2
	Ortaokul	47	9,7
	Lise	69	14,3
	Üniversite	30	6,2
Çocuk Sayısı	2	93	19,2
	3	131	27,1
	4 ve üstü	260	53,7
Torun Sayısı	1	58	12,0
	2	82	17,0
	3	83	17,0
	4 ve üstü	261	54,0
İlk Çocuğa Sahip Olunan Yaş	20 ve altı	156	32,2
	21-30	297	61,4
	31-40	31	6,4
İlk Toruna Sahip Olunan Yaş	40 ve altı	71	14,7
	41-45	189	39,0
	46-50	132	27,3
	51-55	54	11,2
	56-60	38	7,8
Torunların Cinsiyeti	Erkek	224	46,3
	Kız	260	53,7
Torunların Yaşları	3	64	13,2
	4	135	27,9
	5	179	37,0
	6	106	21,9
Toruna Bakma Durumu	Evet	262	54,1
	Hayır	222	45,9
Bakım verilen Torun	Kızının çocuğu	139	28,7
	Oğlunun çocuğu	123	25,4
Kısa Süreli Bakım Durumu	Evet	399	82,4
	Hayır	85	17,6
Kısa Süreli Bakım Nedeni	Tatil	6	1,2
	İş Seyahati	25	5,2
	Hastalık	27	5,6
	Özlem	214	44,2
	Diğer (ebeveynin eğitim hayatının devam etmesi, kardeşi olması...)	127	26,2

Araştırmaya katılan büyük ebeveynlerin %50'sini büyükanneler, %50'sini ise büyükbabalar oluşturmaktadır. Büyük ebeveynlerin %11,8'i 41-50 yaş aralığında, %45,2'si 51-60 yaş aralığında, %31,8'i 61-70 yaş aralığında ve %11,2'si 71 ve üstü yaş aralığındadır.

Büyük ebeveynlerin eğitim durumlarına bakıldığında, %37,6'nın okuryazar olduğu, %32,2'nin ilkokul, %9,7'sinin ortaokul, %14,3'ünün lise, %6,2'sinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Büyük ebeveynlerden %19,2'si iki, %27,1'i üç, %53,7'si ise dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahiptir. Diğer bir ifadeyle, çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin yarısından fazlasını, dört ya da daha fazla çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır.

Büyük ebeveynlerden %12'sinin bir, %17'sinin iki, %17'sinin üç, %54'ünün ise dört ve daha fazla sayıda torunu vardır. Diğer bir ifadeyle, çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin yarısından fazlasını, dört ve daha fazla sayıda torunu olanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan büyük ebeveynlerden %32,2'si 20 yaşında ya da daha gençken, %61,4'ü 21-30 yaş aralığında, %6,4'ü ise 31-40 yaş aralığında ilk çocuğuna sahip olmuştur. Diğer bir ifadeyle büyük ebeveynlerin yarısından fazlası ilk çocuklarına 21-30 yaş aralığında sahip olmuştur.

Büyük ebeveynlerin %14,7'si 40 yaşında ya da daha gençken, %39'u 41-45 yaş aralığında, %27,3'ü 46-50 yaş aralığında, %11,2'i 51-55 yaş aralığında, %7,8'i ise 56-60 yaş aralığında ilk torunlarına sahip olmuştur.

Bu çalışma kapsamında büyük ebeveynlerin hakkında anket doldurdıkları torunlarının cinsiyetine ilişkin veriler incelendiğinde, büyük ebeveynlerin %46,3'ünün erkek toruna, %53,7'sinin ise kız toruna sahip oldukları görülmektedir.

Bu çalışmadaki büyük ebeveynlerin, hakkında anket doldurdıkları torunlarının yaşına ilişkin veriler incelendiğinde; %13,2'sinin üç, %27,9'unun dört, %37'sinin beş ve %21,9'unun altı yaşında torunu olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin, %54,1'i torunlarına baktıklarını, %45,9 büyük ebeveyn ise torunlarına bakmadıklarını belirtmişlerdir.

Büyük ebeveynlerin hangi çocuğundan olan torunlarına baktıklarına ilişkin veriler incelendiğinde, %28,7 kızının çocuğuna ve %25,4 ise oğlunun çocuğuna baktıkları belirlenmiştir.

Büyük ebeveynlerin %82,4'ü torununun kendisine kısa süreli bakım için bırakıldığını, %17,6'sı ise kısa süreli bakım için bırakılmadığını belirtmişlerdir.

Büyük ebeveynlerin %1,2'si çocukları tatile gidecekleri zaman, %5,2'si çocukları iş seyahatinde olduklarında, %5,6'sı torunu hastalandığında, %44,2'si torununu özlediğinde, %26,2'si ise diğer sebeplerle torununun kendisine kısa süreli bakım için bırakıldığını belirtmişlerdir.

Tablo 2
Çalışmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Anne	242	50
	Baba	242	50
Yaş	21-30 arası	186	38,4
	31-40 arası	244	50,4
	41-45 arası	54	11,2
Eğitim durumu	Okur yazar	34	7,0
	İlkokul	58	12,0
	Ortaokul	79	16,3
	Lise	129	26,7
	Üniversite	184	38,0
Çocuk Sayısı	1	152	31,4
	2	207	42,8
	3	90	18,6
	4 ve üstü	35	7,2
İlk Çocuğa Sahip Olunan Yaş	20 ve altı	66	13,6
	21-30	365	75,4
	31-40	53	11,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %50'sini anneler, %50'sini ise babalar oluşturmaktadır. Ebeveynlerin %38,4'ü 21-30, %50,4'ü 31-40, %11,2'si de 41-45 yaş aralığındadır.

Ebeveynlerin eğitim durumlarına bakıldığında, %7'sinin okuryazar olduğu, %12'sinin ilkokul, %16,3'ünün ortaokul, %26,7'sinin lise, %38'inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle araştırmaya katılan ebeveynlerin yarısından fazlasının lise ve üniversite mezunlarından oluştuğu söylenebilir.

Ebeveynlerin %31,4'ü bir, %42,8'i iki, %18,6'sı üç, %7,2'si ise dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahiptir. Diğer bir ifadeyle, çalışmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğunu bir ve iki çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır.

Ebeveynlerden %13,6'sı 20 yaşında ya da daha gençken, %75,4'ü 21-30, %11'i de 31-40 yaş aralığında ilk çocuğuna sahip olmuştur. Diğer bir ifadeyle ebeveynlerin çoğunluğu ilk çocuğuna 21-30 yaş aralığında sahip olmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplamak için, büyükanne ve büyükbabalara “Büyük Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu” ve “Büyük Ebeveyn Soru Formu”, anne ve babalara ise “Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu” ve “Ebeveyn Soru Formu” uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır:

3.3.1. Büyük Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

Büyük ebeveynlerin demografik bilgilerini belirlemek için araştırmacı tarafından büyük ebeveyn kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Formda, büyük ebeveynlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, sahip olduğu çocuk sayısı, sahip olduğu torun sayısı, ilk çocuğuna sahip olma yaşı, ilk torununa sahip olma yaşı, bakım verilen torunun kimin çocuğu olduğu, emanet edilme durumu, emanet edilme nedeni, torununun yaşı ve cinsiyetine yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Büyük Ebeveyn Soru Formu

Büyük ebeveyn soru formu büyük ebeveyn torun ilişkisini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Form oluşturulurken öncelikle, bu alandaki literatür incelenmiş; Smorti, Tschiesner ve Farneti’nin (2012) “Büyük Ebeveyn ve Torun İlişkisi” isimli çalışmalarında kullanmış oldukları anketin çalışma için temel alınmasına karar verilmiştir. Bunun için gerekli izinler alınmıştır. Anketin çevirisi yapıp bazı maddeler Türkiye ve Türk kültürüne uyum için yeniden düzenlendikten sonra, literatürdeki çalışmalar göz önünde bulundurularak forma maddeler eklenmiş ve form genişletilmiştir (Kibar, 2008; Mansson, 2015; Üstün, 1994; Vapur, 2006). Örneğin; “torunumun okul parasını ben ödüyorum”, “torunumun çocuklarımdan daha erken olgunlaştığını düşünüyorum” maddeleri literatüre dayalı olarak eklenen maddelerdendir.

Taslak Büyük Ebeveyn Soru Formu, 4 bölümden oluşmaktadır. “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı His Ve Duyguları” başlıklı, birinci bölümde 16 madde, “Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinlikler/Zaman Ayırma” başlıklı ikinci bölümde 17 madde, “Büyük Ebeveynlerin Torularının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümde 18 madde ve “Genel Görüşler” başlıklı son bölümde ise 11 madde olmak üzere 62 madde bulunmaktadır. Büyük ebeveyn soru formunda 5 aşamalı

derecelendirme kullanılmıştır. Derecelendirmeler; hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklindedir.

Form bu hali ile çocuk gelişimi, okul öncesi eğitimi, psikoloji, sosyal hizmetler ve eğitim bilimleri alanlarından 5 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda büyük ebeveyn soru formunun birinci bölümünün başlığı “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı His Ve Duyguları” iken, “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceler” şeklinde değiştirilmiştir. Dördüncü maddedeki “torunum ile aramızdaki ilişkinin bir tür aşk olduğunu düşünüyorum” ifadesi “torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca 3 bölümde yer alan “torunumla dışarı çıktığımda onunla gurur duyuyorum”, “torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum” ve “torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum” maddeleri ikinci bölüme kaydırılmıştır. İkinci bölüme, “torunumu okula götürüp getiriyorum” şeklinde bir madde eklenmiştir. “Büyük ebeveynlerin Torunlarının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümden, “torunumun çocuklarımdan daha erken olgunlaştığını düşünüyorum” maddesi çıkarılmış; bu bölüme “torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum” ve “torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum” maddeleri eklenmiştir. “Genel Görüşler” başlıklı dördüncü bölümde yer alan “anne/babası torunuma kötü alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar” maddesindeki “kötü alışkanlık” ifadesi “uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar” şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Uzman görüşü sonrası bu düzenlemeler yapıldıktan sonra, torunları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden on büyükanne ve on büyükbabaya form pilot olarak uygulanmıştır. Uygulamalar sonucunda, formun anlaşılır ve bu haliyle kullanılabilir olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak çalışmada kullanılan Büyük Ebeveyn Soru Formu, 4 bölümden ve 65 maddeden oluşmaktadır. “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri” başlıklı birinci bölümde büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerine yönelik “torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum”, “torunumla oyun oynamayı seviyorum” gibi 18, “Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinlikler/Zaman Ayırma” başlıklı ikinci bölümde büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler ve onlara zaman ayırmaları ile ilgili “torunumla sohbet ediyorum”, “torunumla birlikte resim yapıyorum” gibi 18, “Büyük Ebeveynlerin

Torunlarının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümde büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik görüşleri ile ilgili “torunuma her istediğini alıyorum”, “torunumun arkadaşı olması hoşuma gider” gibi 16 ve “Genel Görüşler” isimli dördüncü bölümde büyük ebeveynlerin çocuklarının ebeveynlikleri ve kendi ebeveynlikleri arasındaki ilişki ile ilgili “annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorum”, “kızımın/oğlumun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünüyorum” gibi 13 madde bulunmaktadır.

3.3.3. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

Ebeveynlerin demografik bilgilerini belirlemek için araştırmacı tarafından ebeveyn kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda, ebeveynlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, sahip olduğu çocuk sayısı, ilk çocuğuna sahip olma yaşına yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.4. Ebeveyn Soru Formu

Ebeveyn soru formu büyük ebeveyn torun ilişkisini ebeveyn bakış açısıyla incelemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Form oluşturulurken öncelikle, bu alandaki literatür incelenmiş; Smorti, Tschiesner ve Farneti’nin (2012) “Büyük Ebeveyn ve Torun İlişkisi” isimli çalışmalarında kullanmış oldukları anketin çalışma için temel alınmasına karar verilmiştir. Bunun için gerekli izinler alınmıştır. Anketin çevirisi yapıp bazı maddeler Türkiye ve Türk kültürüne uyum için yeniden düzenlendikten sonra, literatürdeki çalışmalar göz önünde bulundurularak forma maddeler eklenmiş ve form genişletilmiştir (Kıbar, 2008; Mansson, 2015; Üstün, 1994; Vapur, 2006). Genişletilen form daha sonra ebeveynler için uyarlanmıştır. Örneğin; “annem/babam torununun okul parasını ödüyor” veya “annem/babam, torununun benden daha erken olgunlaştığını düşünüyor” maddeleri literatüre dayalı olarak eklenen maddelerdendir.

Taslak Ebeveyn Soru Formu, 4 bölümden oluşmaktadır. “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı His Ve Duyguları” başlıklı birinci bölümde 16 madde, “Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinlikler/Zaman Ayırma” başlıklı ikinci bölüm 17 madde, “Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümde 18 madde ve “Genel Görüşler” başlıklı son bölümde ise 11 madde olmak üzere 62 madde bulunmaktadır. Ebeveyn soru formunda 5 aşamalı derecelendirme kullanılmıştır. Derecelendirmeler; hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklindedir.

Form bu hali ile çocuk gelişimi, okul öncesi eğitimi, psikoloji, sosyal hizmetler ve eğitim bilimleri alanlarından 5 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda ebeveyn soru formunun birinci bölümünün başlığı “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı His Ve Duyguları” iken, “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceler” şeklinde değiştirilmiştir. Dördüncü maddedeki “annemin/babamın torunu ile arasındaki ilişkinin bir tür aşk olduğunu düşünüyorum” ifadesi, “annemin/babamın torunu ile arasında derin bir bağ olduğunu düşünüyorum” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca 3. bölümde yer alan “annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor”, “annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor” ve “annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor” maddeleri ikinci bölüme kaydırılmıştır. İkinci bölüme, “annem babam torununu okula götürüp getiriyor” şeklinde bir madde eklenmiştir. “Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümden, “annem/babam, torununun benden daha erken olgunlaştığını düşünüyorum” maddesi çıkarılmış; bu bölüme “annem babam torununun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyor” ve “çocuğumun annem/babamla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum” maddeleri eklenmiştir. “Genel Görüşler” başlıklı dördüncü bölümde yer alan “anneme/babama torununa kötü alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum” maddesindeki “kötü alışkanlık” ifadesi “uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar” şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Uzman görüşü sonrası bu düzenlemeler yapıldıktan sonra, çocukları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden on anne ve on babaya form pilot olarak uygulanmıştır. Uygulamalar sonucunda, formun anlaşılır ve bu haliyle kullanılabilir olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak çalışmada kullanılan Ebeveyn Soru Formu, 4 bölümden ve 65 maddeden oluşmaktadır. “Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri” başlıklı birinci bölümde büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerine yönelik “annemin/babamın torunu için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum”, “annem/babam torunuyla oyun oynamayı seviyor” gibi 18, “Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinlikler/Zaman Ayırma” başlıklı ikinci bölümde büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler ve onlara zaman ayırmaları ile ilgili “annem/babam, torunu ile sohbet ediyor”, “annem/babam torunuyla birlikte resim yapıyor” gibi 18, “Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım/Eğitimlerine Yönelik Görüşleri” başlıklı üçüncü bölümde büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik

görüşleri ile ilgili “annem/babam torununa her istediğini alıyor”, “annemin/babamın torununun arkadaşı olması hoşuna gider” gibi 16 ve “Genel Görüşler” başlıklı dördüncü bölümde büyük ebeveynlerin çocuklarının ebeveynlikleri ve kendi ebeveynlikleri arasındaki ilişki ile ilgili “annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar”, “annem/babam bizim mükemmel ebeveynler olduğumuzu düşünüyorlar” gibi 13 madde bulunmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır. Ardından okul müdürleri ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak çalışmanın amacı anlatılmış ve onların aracılığıyla anne babası ile birlikte yaşayan, büyük ebeveynleri sağ olan çocukların ebeveyn ve büyük ebeveynlerine ulaşılmıştır. Yazılı olarak ebeveyn ve büyük ebeveynlere çalışmanın amacı anlatılarak, detaylı bilgi almak istemeleri halinde iletişim kurabilmeleri için araştırmacının iletişim bilgileri de paylaşılmış, bilgilendirmenin sonunda çalışmaya katılıp katılmayacaklarını belirten bilgi notunu araştırmacıya geri göndermeleri istenmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen ebeveyn ve büyük ebeveynlere soru formları uygulanmıştır. Formlar, iki ebeveyn ve iki büyük ebeveyn şeklinde dördü setler halinde hazırlanmış, çocuklarını okuldan alırken veya okula bırakırken velilere teslim edilmiştir. Formlar araştırmacı tarafından velilere ulaştırılmış, öğretmen tarafından toplanıp, tekrar araştırmacıya teslim edilmiştir. Bazı durumlarda ebeveynlerden büyük ebeveynlere, bazı durumlarda ise büyük ebeveynlerden ebeveynlere ulaşılmıştır. Yaklaşık olarak 1200 form dağıtılmış, bunların 1014’ü geri dönmüştür. Gelen formlar gözden geçirilmiş, uygun doldurulmadığına karar verilen 46 soru formu değerlendirilmeye alınmamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan büyük ebeveyn ve ebeveyn soru formları analiz için kullanılmadan önce cevapsız bırakılma ya da aynı madde için birden çok seçeneğin işaretlenme durumları gözden geçirilmiş, uygun doldurulmadığına karar verilen 46 soru formu değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece 968 soru formu değerlendirmeye alınmıştır. Veri toplamada kullanılmış olan Kişisel Bilgi Formu ile Büyük Ebeveyn ve Ebeveyn Soru Formlarından elde edilen veriler SPSS 22 paket programına aktararak verilerin analizi ve yorumlaması yapılmıştır.

Büyük ebeveyn ve ebeveyn soru formlarının her birinde toplamda 65 madde yer almaktadır. Beşli Likert tipinde olan ankette, “Kesinlikle katılıyorum: 5”, “Katılıyorum:

4”, “Kararsızım: 3”, “Katılmıyorum: 2” ve “Kesinlikle katılmıyorum: 1” şeklinde seçenekler bulunmaktadır. Anketin puan aralığı şu şekildedir: “Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00”, “Katılıyorum: 3,40 - 4,19”, “Kararsızım: 2,60 – 3,39”, “Katılmıyorum: 1,80 – 2,59”, “Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79”. Büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin soru formlarında yer alan her bir maddeye ilişkin görüşlerinin derecelerini belirlemede, o maddeye ilişkin ortalama puanın içinde kaldığı puan aralığı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde hangi testlerin kullanılmasının uygun olacağına karar vermek için veri dağılımının normalliğine bakılmıştır. Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında yer alması ve histogram grafiğinin incelenmesi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir. Bununla birlikte, verilerin normalliğini test etmek için Kolmogorow-Smirnow testi kullanılmıştır. Kolmogorow-Smirnow testinin sonucuna göre soru formlarından elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği ($n=968$, $p>.05$) bulunmuştur. Ayrıca, çalışmanın örnekleminin ($n=968$) oldukça yüksek olmasından dolayı da parametrik testlerin kullanılmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Yapılan tüm istatistiksel çalışmalarda, “ H_1 hipotezi için değişkenler arasında anlamlı bir farklılık vardır; H_0 hipotezinin kabulü için değişkenler arasında anlamlı bir farklılık yoktur” şeklinde hipotezler kurulmuş olup anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kabul edilmiştir.

Çalışmanın büyük ebeveyn katılımcılarından kişisel bilgi formuyla elde edilen verilere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuk sayısı, torun sayısı, ilk çocuğa sahip olunan yaş, ilk toruna sahip olunan yaş, hakkında anket doldurulan torunun cinsiyeti, hakkında anket doldurulan torunun yaşı, toruna bakma durumu, torunun emanet edilme durumu ve emanet edilme nedeni) ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır.

Çalışmanın ebeveyn katılımcılarından kişisel bilgi formuyla elde edilen verilere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuk sayısı, ilk çocuğa sahip olunan yaş, hakkında anket doldurulan çocuğun cinsiyeti, hakkında anket doldurulan çocuğun yaşı) ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır.

Büyük ebeveyn ve ebeveyn soru formlarındaki her bir maddeye ilişkin frekans, yüzdelik dağılım (betimsel istatistikler), ortalama (merkezi eğilim ölçüleri) ve standart sapma (genişlik değişkenlik ölçüleri) hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesinden dolayı, veri analizinde iki gruptan oluşan değişkenler için bağımsız örneklemeler için t-testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü ANOVA kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanmasından elde edilen bulgulara ve tartışmalara yer verilmiştir. Bulgular araştırma sorularına paralel olarak aşağıdaki düzende verilmiştir.

4.1. Büyük ebeveynlerin düşüncelerine ilişkin bulgular

4.1.1. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?

4.1.1.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri nasıldır?

Tablo 3

Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
1. Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum.	f	23	106	47	188	120	3,57	1,211
	%	4,8	21,9	9,7	38,8	24,8		
2. Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum.	f	17	27	23	256	161	4,07	,957
	%	3,5	5,6	4,8	52,9	33,3		
3. Torunum olmadan önce onunla yaşadığım duyguları yaşayacağımı hayal etmiyordum.	f	18	29	47	247	143	3,97	,984
	%	3,7	6,0	9,7	51,0	29,5		
4. Torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum.	f	16	21	40	224	183	4,11	,960
	%	3,3	4,3	8,3	46,3	37,8		
5. Torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum.	f	13	16	58	261	136	4,01	,881
	%	2,7	3,3	12,0	53,9	28,1		
6. Torunumun benim için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	f	20	32	43	218	171	4,01	1,040
	%	4,1	6,6	8,9	45,0	35,3		
7. Torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var.	f	152	140	61	67	64	2,49	1,397
	%	31,4	28,9	12,6	13,8	13,2		
8. Torunumu dünyadaki her şeyden daha çok seviyorum.	f	15	30	38	207	194	4,11	,999
	%	3,1	6,2	7,9	42,8	40,1		

Tablo 3

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri*

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
9. Torunumu tüm kötülüklerden korumak istiyorum.	f 14	12	15	187	256		4,36	,889
	% 2,9	2,5	3,1	38,6	52,9			
10. Torunumla oyun oynamayı seviyorum.	f 10	26	37	205	206		4,18	,934
	% 2,1	5,4	7,6	42,4	42,6			
11. Torunuma masal anlatmayı seviyorum.	f 11	44	40	204	185		4,05	1,016
	% 2,3	9,1	8,3	42,1	38,2			
12. Torunuma sarılıyorum, onu öpüyorum.	f 10	15	17	207	235		4,33	,852
	% 2,1	3,1	3,5	42,8	48,6			
13. Torunumu korktuğunda sakinleştiriyorum.	f 9	12	24	218	221		4,30	,827
	% 1,9	2,5	5,0	45,0	45,7			
14. Torunumu neyin mutlu edeceğini biliyorum.	f 6	18	63	195	202		4,18	,882
	% 1,2	3,7	13,0	40,3	41,7			
15. Torunum üzgün olduğunda onu anlıyorum ve teselli ediyorum.	f 10	13	21	238	202		4,26	,830
	% 2,1	2,7	4,3	49,2	41,7			
16. Torunuma onu sevdiğimi söylüyorum.	f 9	11	21	202	241		4,35	,822
	% 1,9	2,3	4,3	41,7	49,8			
17. Torunumla dışarı çıktığımda onunla gurur duyuyorum.	f 8	15	29	185	247		4,34	,854
	% 1,7	3,1	6,0	38,2	51,0			
18. Torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum.	f 13	35	26	188	222		4,18	1,007
	% 2,7	7,2	5,4	38,8	45,9			

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00-1,79; Katılmıyorum: 1,80-2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 - 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri aşağıdaki şekildedir (Tablo 3).

Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum maddesi ile ilgili olarak çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %38,8'i katıldıklarını, %24,8'i kesinlikle katıldıklarını, %21,9'u katılmadıklarını, %9,7'si kararsız olduklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=3,57$) göz önünde bulundurulduğunda, *büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum maddesine, çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %52,9'u katıldıklarını, %33,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %5,6'sı katılmadıklarını, %4,8'i kararsız olduklarını ve %3,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=4,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Torunum olmadan önce onunla yaşadığım duyguları yaşayacağımı hayal etmiyordum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %51'i katıldıklarını, %29,5'i kesinlikle katıldıklarını, %9,7'si kararsız olduklarını, %6'sı katılmadıklarını ve %3,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,97$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunum olmadan önce onunla yaşadığım duyguları yaşayacağımı hayal etmiyordum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %46,3'ü katıldıklarını, %37,8'i kesinlikle katıldıklarını, %8,3'ü kararsız olduklarını, %4,3'ü katılmadıklarını ve %3,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,11$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %53,9'u katıldıklarını, %28,1'i kesinlikle katıldıklarını, %12'si kararsız olduklarını, %3,3'ü katılmadıklarını ve %2,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,01$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumun benim için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45'i katıldıklarını, %35,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %8,9'u kararsız olduklarını, %6,6'sı katılmadıklarını ve %4,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,01$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun benim için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %31,4'ü kesinlikle katılmadıklarını, %28,9'u katılmadıklarını, %13,8'i katıldıklarını, %13,2'si kesinlikle katıldıklarını ve %12,6'sı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,49$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Torunumu dünyadaki her şeyden daha çok seviyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %42,8'i katıldıklarını, %40,1'i kesinlikle katıldıklarını, %7,9'u kararsız

olduklarını, %6,2'si katılmadıklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,11$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu dünyadaki her şeyden daha çok seviyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu tüm kötülüklerden korumak istiyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %52,9'u kesinlikle katıldıklarını, %38,6'sı katıldıklarını, %3,1'i kararsız olduklarını, %2,9'u kesinlikle katılmadıklarını ve %2,5'i ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,36$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu tüm kötülüklerden korumak istiyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla oyun oynamayı seviyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %42,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %42,4'ü katıldıklarını, %7,6'sı kararsız olduklarını, %5,4'ü katılmadıklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,18$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla oyun oynamayı seviyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma masal anlatmayı seviyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %42,1'i katıldıklarını, %38,2'si kesinlikle katıldıklarını, %9,1'i katılmadıklarını, %8,3'ü kararsız olduklarını ve %2,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,05$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma masal anlatmayı seviyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma sarılıyorum, onu öpüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %48,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %42,8'i katıldıklarını, %3,5'i kararsız olduklarını, %3,1'i katılmadıklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,33$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma sarılıyorum, onu öpüyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu korktuğunda sakinleştiriyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45,7'si kesinlikle katıldıklarını, %45'i katıldıklarını, %5'i kararsız olduklarını, %2,5'i katılmadıklarını ve %1,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,30$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu korktuğunda sakinleştiriyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu neyin mutlu edeceğini biliyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %41,7'si kesinlikle katıldıklarını, %40,3'ü katıldıklarını, %13'ü kararsız olduklarını, %3,7'si katılmadıklarını ve %1,2'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,18$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu neyin mutlu edeceğini biliyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunum üzgün olduğunda onu anlıyorum ve teselli ediyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %49,2'si katıldıklarını, %41,7'si kesinlikle katıldıklarını, %4,3'ü kararsız olduklarını, %2,7'si katılmadıklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,26$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunum üzgün olduğunda onu anlıyorum ve teselli ediyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma onu sevdiğimi söylüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %49,8'i kesinlikle katıldıklarını, %41,7'si katıldıklarını, %4,3'ü kararsız olduklarını, %2,3'ü katılmadıklarını ve %1,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,35$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma onu sevdiğimi söylüyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla dışarı çıktığımda onunla gurur duyuyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %51'i kesinlikle katıldıklarını, %38,2'si katıldıklarını, %6'sı kararsız olduklarını, %3,1'i katılmadıklarını ve %1,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,34$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla dışarı çıktığımda onunla gurur duyuyorum* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45,9'u kesinlikle katıldıklarını, %38,8'i katıldıklarını, %7,2'si katılmadıklarını, %5,4'ü kararsız olduklarını ve %2,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,18$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 14 ve 18. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 9, 12, 13, 15, 16 ve

17. maddelere kesinlikle katıldıkları ve sadece “*torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var*” maddesine katılmadıkları belirlenmiştir.

Çalışmanın bulguları, büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili olarak, torunlarını sevdiklerini, onlara karşı ebeveynlik benzeri bir duygu hissettiklerini ve torunları için önemli bir kaynak olduklarını düşündüklerini ortaya koymuştur. Taylor ve diğerleri (2005) yaptıkları çalışmada, büyükanneler ve torunlar arasında güçlü bir bağ olduğu, torunların büyük ebeveynlerini akıl hocaları olarak gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Çalışmanın diğer bir bulgusunda katılımcılar, torunları ile birlikte torunlarının ebeveynlerini dışlayan bir ittifak kurduklarına kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeni, büyük ebeveynlerin torunlarının tüm ihtiyaçlarını karşılayacak fiziksel güce sahip olmamaları ve pek çok noktada ebeveynlerin desteğine ve varlığına ihtiyaç duymaları olabilir. Ayrıca, bu düşünce, büyük ebeveynlerin, çocuğun hayatında farklı rollerinin olduğunun bilincinde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bir başka ifadeyle, çocuk için ebeveyn ve büyük ebeveynler birbirinin yerini alacak iki rakip grup değil; çocuğun hayatında önemli yere sahip olan, aynı hedefe kilitlenmiş ve birbirini destekleyen, birbirlerinin eksiklerini tamamlayan bireylerdir.

4.1.1.2. *Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır?*

Tablo 4

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARI İLE YAPTIKLARI ETKİNLİKLER/ ONLARA ZAMAN AYIRMA		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
19. Torunumu parka götürüyorum.	f	21	75	27	222	139	3,79	1,146
	%	4,3	15,5	5,6	45,9	28,7		
20. Yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum.	f	22	88	33	228	113	3,67	1,153
	%	4,5	18,2	6,8	47,1	23,3		
21. Torunumla televizyon izliyorum.	f	16	57	35	246	130	3,86	1,045
	%	3,3	11,8	7,2	50,8	26,9		
22. Torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum.	f	105	195	52	91	41	2,52	1,253
	%	21,7	40,3	10,7	18,8	8,5		
23. Torunumla çocuklarımın küçüklüğünde onlarla oynadığım oyunları oynuyorum.	f	23	82	54	227	98	3,61	1,127
	%	4,8	16,9	11,2	46,9	20,2		

Tablo 4

(devam)Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARI İLE YAPTIKLARI ETKİNLİKLER/ ONLARA ZAMAN AYIRMA		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
24. Torunuma masal olarak kendi aile hikâyelerimizi anlatıyorum.	f 27 69 58 228 102	% 5,6 14,3 12,0 47,1 21,1	3,64	1,129				
25. Torunuma, kendi arkadaşlarımın ve ailemin eski fotoğraflarını gösteriyorum.	f 28 82 44 214 116	% 5,8 16,9 9,1 44,2 24,0	3,64	1,183				
26. Torunumla alışverişe gidiyorum.	f 38 82 29 203 132	% 7,9 16,9 6,0 41,9 27,3	3,64	1,261				
27. Torunumu alışveriş merkezine götürüyorum.	f 56 102 42 158 126	% 11,6 21,1 8,7 32,6 26,0	3,40	1,372				
28. Torunumla sohbet ediyorum.	f 15 35 22 228 184	% 3,1 7,2 4,5 47,1 38,0	4,10	,993				
29. Torunumu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyorum.	f 49 173 56 105 101	% 10,1 35,7 11,6 21,7 20,9	3,07	1,346				
30. Torunumla birlikte resim yapıyorum.	f 55 107 40 186 96	% 11,4 22,1 8,3 38,4 19,8	3,33	1,321				
31. Torunumla birlikte müzik dinliyorum.	f 52 88 62 182 100	% 10,7 18,2 12,8 37,6 20,7	3,39	1,290				
32. Torunumla onun oyuncakları ile oynuyoruz.	f 34 65 37 238 110	% 7,0 13,4 7,6 49,2 22,7	3,67	1,170				
33. Torunumla hareketli oyunlar oynuyorum.	f 54 105 49 183 93	% 11,2 21,7 10,1 37,8 19,2	3,32	1,308				
34. Torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum.	f 27 80 41 218 118	% 5,6 16,5 8,5 45,0 24,4	3,66	1,175				
35. Torunumu okula götürüp getiriyorum.	f 41 129 59 159 96	% 8,5 26,7 12,2 32,9 19,8	3,29	1,283				
36. Torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum.	f 52 124 56 175 77	% 10,7 25,6 11,6 36,2 15,9	3,21	1,282				
Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00								

Tablo 4'te yer alan büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Torunumu parka götürüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45,9'u katıldıklarını, %28,7'si kesinlikle katıldıklarını, %15,5'i katılmadıklarını, %5,6'sı kararsız olduklarını ve %4,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,79$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu parka götürüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %47,1'i katıldıklarını, %23,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %18,2'si

katılmadıklarını, %6,8'i kararsız olduklarını ve %4,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,67$) göz önünde bulundurulduğunda, *yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla televizyon izliyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %50,8'i katıldıklarını, %26,9'u kesinlikle katıldıklarını, %11,8'i katılmadıklarını, %7,2'si kararsız olduklarını ve %3,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,86$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla televizyon izliyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %40,3'ü katılmadıklarını, %21,7'si kesinlikle katılmadıklarını, %18,8'i katıldıklarını, %10,7'si kararsız olduklarını ve %8,5'i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,52$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Torunumla çocuklarımın küçüklüğünde onlarla oynadığım oyunları oynuyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %46,9'u katıldıklarını, %20,2'si kesinlikle katıldıklarını, %16,9'u katılmadıklarını, %11,2'si kararsız olduklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,61$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla çocuklarımın küçüklüğünde onlarla oynadığım oyunları oynuyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma masal olarak kendi aile hikâyelerimizi anlatıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %47,1'i katıldıklarını, %21,1'i kesinlikle katıldıklarını, %14,3'ü katılmadıklarını, %12'si kararsız olduklarını ve %5,6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,64$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla çocuklarımın küçüklüğünde onlarla oynadığım oyunları oynuyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma, kendi arkadaşlarımın ve ailemin eski fotoğraflarını gösteriyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %44,2'si katıldıklarını, %24'ü kesinlikle katıldıklarını, %16,9'u katılmadıklarını, %9,1'i kararsız olduklarını ve %5,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,64$) göz önünde

bulundurulduğunda, *torunuma, kendi arkadaşlarımın ve ailemin eski fotoğraflarını gösteriyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla alışverişe gidiyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %41,9'u katıldıklarını, %27,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %16,9'u katılmadıklarını, %7,9'u kesinlikle katılmadıklarını ve %6'sı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,64$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla alışverişe gidiyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu alışveriş merkezine götürüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %32,6'sı katıldıklarını, %26'sı kesinlikle katıldıklarını, %21,1'i katılmadıklarını, %11,6'sı kesinlikle katılmadıklarını ve %8,7'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,40$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu alışveriş merkezine götürüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla sohbet ediyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %47,1'i katıldıklarını, %38'i kesinlikle katıldıklarını, %7,2'si katılmadıklarını, %4,5'i kararsız olduklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,10$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla sohbet ediyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %35,7'si katılmadıklarını, %21,7'si katıldıklarını, %20,9'u kesinlikle katıldıklarını, %11,6'sı kararsız olduklarını ve %10,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumla birlikte resim yapıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %38,4'ü katıldıklarını, %19,8'i kesinlikle katıldıklarını, %22,1'i katılmadıklarını, %11,4'ü kesinlikle katılmadıklarını ve %8,3'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,33$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla birlikte resim yapıyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumla birlikte müzik dinliyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %37,6'sı katıldıklarını, %20,7'si kesinlikle katıldıklarını, %18,2'si katılmadıklarını,

%12,8'i kararsız olduklarını ve %10,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,39$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla birlikte müzik dinliyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumla onun oyuncakları ile oynuyoruz maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %49,2'si katıldıklarını, %22,7'si kesinlikle katıldıklarını, %13,4'ü katılmadıklarını, %7,6'sı kararsız olduklarını ve %7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,67$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla onun oyuncakları ile oynuyoruz* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumla hareketli oyunlar oynuyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %37,8'i katıldıklarını, %21,7'si katılmadıklarını, %19,2'si kesinlikle katıldıklarını, %11,2'si kesinlikle katılmadıklarını ve %10,1'i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,32$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumla hareketli oyunlar oynuyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45'i katıldıklarını, %24,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %16,5'i katılmadıklarını, %8,5'i kararsız olduklarını ve %5,6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,66$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumu okula götürüp getiriyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %32,9'u katıldıklarını, %26,7'si katılmadıklarını, %19,8'i kesinlikle katıldıklarını, %12,2'si kararsız olduklarını ve %8,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,29$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu okula götürüp getiriyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %36,2'si katıldıklarını, %25,6'sı katılmadıklarını, %15,9'u kesinlikle katıldıklarını, %11,6'sı kararsız olduklarını ve %10,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,21$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere/zaman ayırmaya ilişkin düşünceleri incelendiğinde 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32 ve 34. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 29, 30, 31, 33, 35 ve 36. maddelere kararsız oldukları ve sadece “*torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum*” maddesine katılmadıkları belirlenmiştir.

Çalışmanın bulguları, büyük ebeveynlerin, torunları ile çoğunlukla sohbet ettiklerini, onlarla oyunlar oynadıklarını ve onların öz bakım becerilerine destek olduklarını ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca torunları ile çoğunlukla parka, yürüyüşe, alışverişe gittiklerini, birlikte televizyon izleyip sohbet ettiklerini ve masallar anlattıklarını belirtmişlerdir. Buradan hareketle, büyük ebeveynlerin torunları ile etkili vakit geçirdikleri söylenebilir. Ayrıca, büyük ebeveynlerin torunlarıyla yaptıkları etkinlikler göz önünde bulundurulduğunda, genelde birlikte eğlenceli vakit geçirdikleri düşünülebilir. Bu bulgu Morrow-Kondos, Weber, Cooper and Hesser (1997) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Morrow-Kondos ve diğerlerinin (1997) çalışmalarına katılan 10 büyük ebeveyninden sekizi, boş vakitlerini torunlarıyla geçirdiklerini belirtirken, büyük ebeveynlerin tamamı torunlarıyla geçirdikleri vakti eğlenceli olarak nitelemişlerdir. Bunun yanı sıra, Svensson-Dianellou, Smith and Mestheneos (2010) çalışmalarında Yunan büyük ebeveynlerin % 93'ünün torunlarının bakımıyla ilgilenmekten keyif aldıkları için torunlarına baktıklarını belirlemişlerdir.

Ancak, büyük ebeveynler, torunlarıyla bilgisayar oyunları oynadıklarına ilişkin maddeye katılmamaktadırlar ki bu durum, büyük ebeveynlerin yaşları da göz önünde bulundurulduğunda etkili bir şekilde bilgisayar kullanamamaları ile açıklanabilir. Büyük ebeveynlerin büyük çoğunluğu torunlarıyla sohbet ettiklerine ilişkin maddeye katılmaktadırlar. Bu da Gardner, Scherman, Mobley, Brown ve Schutter (1994) tarafından yapılan çalışmanın; büyükanne ve büyükbabaların torunlarıyla iletişimde yardımcı ve işbirlikçi olduklarına ilişkin sonucu ile örtüşmektedir. Ayrıca, büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri göz önünde bulundurulduğunda, Griggs, Tan, Buchanan, Attar-Schwartz and Flouri (2010) mevcut bulguyu destekler nitelikte, günümüzde büyük ebeveynlerin torunlarının yaşamlarında giderek artan bir role sahip olduklarını belirtmişlerdir.

4.1.1.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitime yönelik düşünceleri nasıldır?

Tablo 5

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARININ BAKIM VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
37. Torunumun bir bakıcı yerine bana/eşime emanet edilmesini tercih ediyorum.	f 15 37 34 200 198 % 3,1 7,6 7,0 41,3 40,9						4,09	1,028
38. Torunumun bir anaokuluna gitmesinden benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum.	f 102 169 61 105 47 % 21,1 34,9 12,6 21,7 9,7						2,64	1,293
39. Torunumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine benimle/eşimle kalmasını tercih ediyorum.	f 73 193 80 86 52 % 15,1 39,9 16,5 17,8 10,7						2,69	1,232
40. Torunumun arkadaşı olması hoşuma gidiyor.	f 20 18 22 244 180 % 4,1 3,7 4,5 50,4 37,2						4,13	,961
41. Torunuma her istediğini alıyorum.	f 34 109 83 165 93 % 7,0 22,5 17,1 34,1 19,2						3,36	1,220
42. Torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum.	f 39 94 68 205 78 % 8,1 19,4 14,0 42,4 16,1						3,39	1,198
43. Torunuma kendimi adamak için zamanım olduğunu düşünüyorum.	f 19 74 79 207 105 % 3,9 15,3 16,3 42,8 21,7						3,63	1,100
44. Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi.	f 19 44 53 231 137 % 3,9 9,1 11,0 47,7 28,3						3,87	1,047
45. Bugünün büyükanne/büyükbabaları, torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor.	f 14 34 64 235 137 % 2,9 7,0 13,2 48,6 28,3						3,92	,976
46. Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduğunu düşünüyorum.	f 11 35 36 211 191 % 2,3 7,2 7,4 43,6 39,5						4,11	,976
47. Torunumun okul parasını ben ödüyorum.	f 105 179 47 111 42 % 21,7 37,0 9,7 22,9 8,7						2,60	1,287
48. Torunumun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyorum.	f 94 172 54 119 45 % 19,4 35,5 11,2 24,6 9,3						2,69	1,287
49. Torunumun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyorum.	f 20 35 70 219 140 % 4,1 7,2 14,5 45,2 28,9						3,88	1,040
50. Torunuma doğum günlerinde hediye alıyorum.	f 10 36 31 240 167 % 2,1 7,4 6,4 49,6 34,5						4,07	,943
51. Torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum.	f 18 19 26 217 204 % 3,7 3,9 5,4 44,8 42,1						4,18	,968
52. Torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum.	f 20 25 54 208 177 % 4,1 5,2 11,2 43,0 36,6						4,03	1,028

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00

Tablo 5'te yer alan büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Torunumun bir bakıcı yerine bana/eşime emanet edilmesini tercih ediyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %41,3'ü katıldıklarını, %40,9'u kesinlikle katıldıklarını, %7,6'sı katılmadıklarını, %7'si kararsız olduklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,09$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun bir bakıcı yerine bana/eşime emanet edilmesini tercih ediyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumun bir anaokuluna gitmesindense benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %34,9'u katılmadıklarını, %21,7'si katıldıklarını, %21,1'i kesinlikle katılmadıklarını, %12,6'sı kararsız olduklarını ve %9,7'si ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,64$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun bir anaokuluna gitmesindense benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine benimle/eşimle kalmasını tercih ediyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %39,9'u katılmadıklarını, %17,8'i katıldıklarını, %16,5'i kararsız olduklarını, %15,1'i kesinlikle katılmadıklarını ve %10,7'si ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,69$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine benimle/eşimle kalmasını tercih ediyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumun arkadaşı olması hoşuma gidiyor maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %50,4'ü katıldıklarını, %37,2'si kesinlikle katıldıklarını, %4,5'i kararsız olduklarını, %4,1'i kesinlikle katılmadıklarını ve %3,7'si ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,13$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun arkadaşı olması hoşuma gidiyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma her istediğini alıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %34,1'i katıldıklarını, %22,5'i katılmadıklarını, %19,2'si kesinlikle katıldıklarını, %17,1'i kararsız olduklarını ve %7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük

ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,36$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma her istediğini alıyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %42,4'ü katıldıklarını, %19,4'ü katılmadıklarını, %16,1'i kesinlikle katıldıklarını, %14'ü kararsız olduklarını ve %8,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,39$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunuma kendimi adamak için zamanım olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %42,8'i katıldıklarını, %21,7'si kesinlikle katıldıklarını, %16,3'ü kararsız olduklarını, %15,3'ü katılmadıklarını ve %3,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,63$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma kendimi adamak için zamanım olduğunu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %47,7'si katıldıklarını, %28,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %11'i kararsız olduklarını, %9,1'i katılmadıklarını ve %3,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,87$) göz önünde bulundurulduğunda, *eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Bugünün büyükanne/büyükbabaları, torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediyor maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %48,6'sı katıldıklarını, %28,3'ü kesinlikle katıldıklarını, %13,2'si kararsız olduklarını, %7'si katılmadıklarını ve %2,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,92$) göz önünde bulundurulduğunda, *bugünün büyükanne/büyükbabaları, torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %43,6'sı katıldıklarını, %39,5'i kesinlikle katıldıklarını, %7,4'ü kararsız olduklarını, %7,2'si katılmadıklarını ve %2,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,11$) göz önünde bulundurulduğunda, *bugünün büyükanne/büyükbabaları, torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumun okul parasını ben ödüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %37'si katılmadıklarını, %22,9'u katıldıklarını, %21,7'si kesinlikle katılmadıklarını, %9,7'si kararsız olduklarını ve %8,7'i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,60$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun okul parasını ben ödüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %35,5'si katılmadıklarını, %24,6'sı katıldıklarını, %19,4'ü kesinlikle katılmadıklarını, %11,2'si kararsız olduklarını ve %9,3'ü ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,69$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Torunumun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45,2'si katıldıklarını, %28,9'u kesinlikle katıldıklarını, %14,5'i kararsız olduklarını, %7,2'si katılmadıklarını ve %4,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,88$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunuma doğum günlerinde hediye alıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %49,6'sı katıldıklarını, %34,5'i kesinlikle katıldıklarını, %7,4'ü katılmadıklarını, %6,4'ü kararsız olduklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunuma doğum günlerinde hediye alıyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %44,8'i katıldıklarını, %42,1'i kesinlikle katıldıklarını, %5,4'ü kararsız olduklarını, %3,9'u katılmadıklarını ve %3,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,18$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %43'ü katıldıklarını, %36,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %11,2'si kararsız olduklarını, %5,2'si

katılmadıklarını ve %4,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,03$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri incelendiğinde 37, 40, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51 ve 52. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 38, 39, 41, 42, 47 ve 48. maddelere kararsız oldukları belirlenmiştir.

Çalışmanın bulguları, büyük ebeveynlerin, torunlarının bir bakıcı yerine kendilerine emanet edilmesini tercih ederken, bir anaokuluna gitmesinden kendileriyle kalmasının torunlarının günlük bakımı için daha olumlu olduğu konusunda kararsız olduklarını göstermektedir. Bu durum, büyük ebeveynlerin, torunlarına bir bakıcıdan daha iyi bakacaklarını düşünürken, anaokulları konusunda mantıkları ile duyguları arasında kalmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bir başka ifadeyle, büyük ebeveynler torunlarının kendileri ile kalmalarını isterken, anaokuluna gitmelerinin onların günlük bakımı için olumlu olacağını düşünüyor olabilirler. Bu nedenle de bu konuda kararsız olduklarını belirtmiş olabilirler. Ayrıca, büyük ebeveynlerin, torunlarının bir bakıcı yerine kendilerine emanet edilmesini tercih etmeleri dünyadaki mevcut durum ile paralellik göstermektedir. Özellikle son on yılda tüm dünyada torunlarına bakan büyük ebeveyn sayısında ciddi bir artış göze çarpmaktadır. Örneğin, Avustralya'da son on yılda torunlarına bakan büyük ebeveyn sayısında % 64 oranında (Australian Bureau of Statistics, 2013), Amerika Birleşik Devletlerinde % 30 oranında (U.S. Census Bureau, 2010) ve İngiltere'de % 34 oranında (Hank & Buber, 2011) artış olduğu ifade edilmiştir.

Büyük ebeveynlerin pek çoğunun torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum maddesine katıldığı veya kesinlikle katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da *Büyük Ebeveynlerin Rollerine Ve Özel Gereksinimli Torunlarıyla İlişkilerine Dair İnançları (Grandparents' Beliefs Regarding their Role and Relationship with Special Needs Grandchildren)* isimli çalışmanın, büyükanne ve büyükbabalar genellikle torunlarının sağlığını ve gelişimini destekleyen roller ve işlevler üstlenirler sonucu ile örtüşmektedir (Gardner vd., 1994).

Bununla birlikte büyük ebeveynlerin *torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum* maddesinde kararsız oldukları ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, büyük ebeveynlerin kendilerine ilişkin bu değerlendirmelerinin tarafsız olmadığı şeklinde

yorumlanabilir. Çünkü yapılan başka çalışmalarda, büyük ebeveynlerin torunlarını anne-babalarından daha fazla şımarttıkları bulunmuştur. Örneğin, Goh-MSW (2006) yaptığı çalışmada annelerin büyük ebeveynlerden şikâyetçi olduklarını, büyük ebeveynlerin evde çocuklarına kural koymalarını engellediklerini ve torunlarını çok şımarttıklarını belirlemiştir.

4.1.1.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?

Tablo 6

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşünceleri

GENEL DÜŞÜNCELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
53. Çocuklarım küçükken onlarla oynamak için daha az zamanım vardı.	f	15	31	38	222	178	4,07	,989
	%	3,1	6,4	7,9	45,9	36,8		
54. Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.	f	51	85	81	180	87	3,35	1,254
	%	10,5	17,6	16,7	37,2	18,0		
55. Anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar.	f	117	147	87	94	39	2,57	1,267
	%	24,2	30,4	18,0	19,4	8,1		
56. Kızımın/oğlumun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünüyorum.	f	17	51	134	198	84	3,58	1,007
	%	3,5	10,5	27,7	40,9	17,4		
57. Kızımın/oğlumun torunuma ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu düşünüyorum.	f	45	126	109	160	44	3,07	1,151
	%	9,3	26,0	22,5	33,1	9,1		
58. Annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorum.	f	36	97	105	173	73	3,31	1,169
	%	7,4	20,0	21,7	35,7	15,1		
59. Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar.	f	10	39	72	227	136	3,91	,965
	%	2,1	8,1	14,9	46,9	28,1		
60. Annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini düşünüyorum.	f	35	68	91	181	109	3,54	1,190
	%	7,2	14,0	18,8	37,4	22,5		
61. Annelerin/babaların, büyük ebeveynlerin torunları ile ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmeleri doğru değildir.	f	13	63	87	223	98	3,68	1,023
	%	2,7	13,0	18,0	46,1	20,2		
62. Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum.	f	84	162	98	101	39	2,69	1,211
	%	17,4	33,5	20,2	20,9	8,1		
63. Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum.	f	14	52	78	218	122	3,79	1,030
	%	2,9	10,7	16,1	45,0	25,2		
64. Torunlarıma karşı çocuklarıma göre daha fazla hoşgörülü olduğumu düşünüyorum.	f	9	18	36	244	177	4,16	,855
	%	1,9	3,7	7,4	50,4	36,6		
65. Torunlarımla çocuklarıma göre daha fazla vakit geçirdiğimi düşünüyorum.	f	23	27	42	214	178	4,03	1,052
	%	4,8	5,6	8,7	44,2	36,8		

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 – 5,00

Tablo 6’da yer alan büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Çocuklarım küçükken onlarla oynamak için daha az zamanım vardı maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45,9’u katıldıklarını, %36,8’i kesinlikle katıldıklarını, %7,9’u kararsız olduklarını, %6,4’ü katılmadıklarını ve %3,1’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *çocuklarım küçükken onlarla oynamak için daha az zamanım vardı* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %37,2’si katıldıklarını, %18’i kesinlikle katıldıklarını, %17,6’sı katılmadıklarını, %16,7’si kararsız olduklarını ve %10,5’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,35$) göz önünde bulundurulduğunda, *çocuklarım küçükken onlarla oynamak için daha az zamanım vardı* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %30,4’ü katılmadıklarını, %24,2’si kesinlikle katılmadıklarını, %19,4’ü katıldıklarını, %18’i kararsız olduklarını ve %8,1’i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,57$) göz önünde bulundurulduğunda, *anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Kızımın/oğlumun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %40,9’u katıldıklarını, %27,7’si kararsız olduklarını, %17,4’ü kesinlikle katıldıklarını, %10,5’i katılmadıklarını ve %3,5’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,58$) göz önünde bulundurulduğunda, *kızımın/oğlumun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Kızımın/oğlumun torunuma ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %33,1’i katıldıklarını, %26’sı katılmadıklarını, %22,5’i kararsız olduklarını, %9,3’ü kesinlikle katılmadıklarını ve %9,1’i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,07$)

göz önünde bulundurulduğunda, *kızımın/oğlumun torunuma ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %35,7'si katıldıklarını, %21,7'si kararsız olduklarını, %20'si katılmadıklarını, %15,1'i kesinlikle katıldıklarını ve %7,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,31$) göz önünde bulundurulduğunda, *annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %46,9'u katıldıklarını, %28,1'i kesinlikle katıldıklarını, %14,9'u kararsız olduklarını, %8,1'i katılmadıklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,91$) göz önünde bulundurulduğunda, *günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %37,4'ü katıldıklarını, %22,5'i kesinlikle katıldıklarını, %18,8'i kararsız olduklarını, %14'ü katılmadıklarını ve %7,2'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,54$) göz önünde bulundurulduğunda, *annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annelerin/babaların, büyük ebeveynlerin torunları ile ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmeleri doğru değildir maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %46,1'i katıldıklarını, %20,2'si kesinlikle katıldıklarını, %18'i kararsız olduklarını, %13'ü katılmadıklarını ve %2,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,68$) göz önünde bulundurulduğunda, *annelerin/babaların, büyük ebeveynlerin torunları ile ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmeleri doğru değildir* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %33,5'i katılmadıklarını, %20,9'u katıldıklarını, %20,2'si kararsız olduklarını, %17,4'ü kesinlikle katılmadıklarını ve %8,1'i

ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=2,69$) göz önünde bulundurulduğunda, *annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %45'i katıldıklarını, %25,2'si kesinlikle katıldıklarını, %16,1'i kararsız olduklarını, %10,7'si katılmadıklarını ve %2,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=3,79$) göz önünde bulundurulduğunda, *büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunlarıma karşı çocuklarıma göre daha fazla hoşgörülü olduğumu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %50,4'ü katıldıklarını, %36,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %7,4'ü kararsız olduklarını, %3,7'si katılmadıklarını ve %1,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=4,16$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunlarıma karşı çocuklarıma göre daha fazla hoşgörülü olduğumu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Torunlarımla çocuklarıma göre daha fazla vakit geçirdiğimi düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan büyük ebeveynlerin %44,2'si katıldıklarını, %36,8'i kesinlikle katıldıklarını, %8,7'si kararsız olduklarını, %5,6'sı katılmadıklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Büyük ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}=4,03$) göz önünde bulundurulduğunda, *torunlarımla çocuklarıma göre daha fazla vakit geçirdiğimi düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri incelendiğinde 53, 56, 59, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 54, 57, 58 ve 62. maddelere kararsız oldukları belirlenmiştir. Ancak, sadece *anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, büyük ebeveynler torunlarına uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdıkları için ebeveynlerin onlara kızdıklarına ilişkin maddeye katılmadıklarını göstermiştir. Bu durum, Türk kültürünün özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, bu tarz bir tepkinin verildiğine iki grubun da katılmaması, büyüklere saygının bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. Çünkü Türk toplumunda, manevi değerlerin de gereği olarak büyüklere saygı önemlidir ve küçüklerin büyüklere kızması hoş

karşılanan bir durum değildir (İşçi, 2000). Büyük ebeveynler, torunlarını çocuklarından daha çok sevdikleri, torunlarına çocuklarından daha hoşgörülü oldukları ve torunları ile çocuklarından daha çok vakit geçirdikleri maddelerine katılmalarına rağmen; anne, babaların büyük ebeveynlerin torunları ile sürekli ilgilenmek için müsait olduklarını düşünmelerine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmanın bulguları genel olarak gözönünde bulundurulduğunda, Lin ve Harwood (2003) ve Mansson, Myers ve Turner'in (2010) de belirttiği gibi, büyük ebeveynler genelde torunlarıyla duygusal olarak yakın ve uzun vadeli bir ilişki geliştirmektedirler. Büyük ebeveynler torunlarının yaşamlarında önemli bir role sahip olup, torunlarını sosyal ve duygusal olarak desteklemektedirler (Sigurðardóttir & Júlíusdóttir, 2013). Ayrıca, bulgulara bakıldığında büyük ebeveynlerin torunları ile olan ilişkilerinde daha olumlu oldukları söylenebilir. Bunun nedeni büyük ebeveyn torun ilişkilerinde sorumluluk ve disiplin boyutunun ebeveynlere nazaran daha az olmamasıdır. Büyük ebeveynler, ebeveynlere göre daha izin vericidirler. Dönem dönem ailelere torunlarına kendi yanlarında kızmamaları için telkinde bulundukları söylenebilir. Diğer yandan, büyük ebeveynlerin kendi hobileri, katılmak istedikleri yerler olacağından ebeveynlerin yine de çocuk bakımı konusunda her zaman müsait olduklarını düşünmelerini istemiyor olabilirler.

4.1.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri cinsiyetlerine (büyükanne, büyükbaba) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.1.2.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 7
Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
1. Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,55	1,225	-,300	,764
	Büyükbaba	242	3,59	1,199		
2. Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,03	,985	-,807	,420
	Büyükbaba	242	4,10	,930		
3. Torunum olmadan önce onunla yaşadığım duyguları yaşayacağımı hayal etmiyordum.	Büyükanne	242	3,91	1,031	-1,295	,196
	Büyükbaba	242	4,02	,933		
4. Torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,11	,962	-,047	,962
	Büyükbaba	242	4,11	,960		

Tablo 7

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları*

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
5. Torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,99	,874	-,567	,571
	Büyükbaba	242	4,04	,889		
6. Torunumun benim için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,06	,967	1,050	,294
	Büyükbaba	242	3,96	1,107		
7. Torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var.	Büyükanne	242	2,54	1,414	,813	,417
	Büyükbaba	242	2,43	1,381		
8. Torunumu dünyadaki her şeyden daha çok seviyorum.	Büyükanne	242	4,09	1,035	-,318	,750
	Büyükbaba	242	4,12	,963		
9. Torunumu tüm kötülüklerden korumak istiyorum.	Büyükanne	242	4,30	,962	-1,485	,138
	Büyükbaba	242	4,42	,807		
10.Torunumla oyun oynamayı seviyorum.	Büyükanne	242	4,17	,980	-,340	,734
	Büyükbaba	242	4,19	,888		
11.Torunuma masal anlatmayı seviyorum.	Büyükanne	242	4,08	1,019	,715	,475
	Büyükbaba	242	4,02	1,014		
12.Torunuma sarılıyorum, onu öpüyorum.	Büyükanne	242	4,36	,858	,747	,456
	Büyükbaba	242	4,30	,846		
13.Torunumu korktuğunda sakinleştiriyorum.	Büyükanne	242	4,31	,858	,110	,913
	Büyükbaba	242	4,30	,796		
14.Torunumu neyin mutlu edeceğini biliyorum.	Büyükanne	242	4,20	,881	,669	,504
	Büyükbaba	242	4,15	,885		
15.Torunum üzgün olduğunda onu anlıyorum ve teselli ediyorum.	Büyükanne	242	4,27	,815	,383	,702
	Büyükbaba	242	4,24	,846		
16.Torunuma onu sevdiğimi söylüyorum.	Büyükanne	242	4,34	,846	-,276	,783
	Büyükbaba	242	4,36	,799		
17.Torunumla dışarı çıktığımda onunla gurur duyuyorum.	Büyükanne	242	4,33	,863	-,213	,832
	Büyükbaba	242	4,35	,847		
18.Torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum.	Büyükanne	242	4,21	1,004	,767	,443
	Büyükbaba	242	4,14	1,010		

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bu çalışmada büyük anne ve büyük babaların torunlarına karşı duygularına ilişkin düşünceleri arasında bir fark olmamakla birlikte literatürde, torunları ile büyükbabalarının arasındaki ilişkinin daha sağlam olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Smith, 1991; Spitze & Ward, 1998; Taylor vd., 2005). Xu, Silverstein ve Chi (2014) de torunlarla büyük anneler arasındaki duygusal yakınlığın daha fazla olduğuna vurgu yapmış ve bunu büyük annelerin, çocukların doğumundan itibaren ebeveyne (çocuğun annesine) yol gösterici olmasının çocuğu da etkilemiş olabileceği ile açıklamıştır. Smith (1991), anne

tarafından büyük annelerin torunlarının bakımlarıyla daha fazla ilgilendiklerini belirtmiştir. 1950'lerden beri Avrupa, Kuzey Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'da anne tarafından büyük ebeveynlerin torunlarıyla, baba tarafından büyük ebeveynlerden daha fazla yakın ilişkiler geliştirdikleri belirlenmiştir (Jamieson, Ribe & Warner, 2018). Ancak bu araştırmada cinsiyetin etkisinin bulunmaması, günümüzde büyük babaların da torunlarının bakımına daha çok katılmaları ve torunlarıyla daha fazla etkileşimde bulunmaları ile açıklanabilir (Block, 2000; Horsfall & Dempsey, 2011; Schmid, 2018). Bununla birlikte, Mansson (2016a) tarafından yapılan çalışmada, Amerika'da büyük ebeveyn-torun ilişkisinin sürdürülmesinde büyük ebeveynlerin cinsiyetinin bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, büyük ebeveynlerin cinsiyetinin torunlarına karşı duyguları üzerinde etkili bir değişken olup olmamasının kültürel farklılıklara ve toplumsal cinsiyet rollerindeki değişime bağlı olarak değişebileceğini söylemek mümkündür.

4.1.2.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 8

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARI İLE YAPTIKLARI ETKİNLİKLER/ZAMAN AYIRMA	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S.s	t	p
19. Torunumu parka götürüyorum.	Büyükanne	242	3,83	1,148	,833	,405
	Büyükbaba	242	3,75	1,144		
20. Yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum.	Büyükanne	242	3,71	1,140	,946	,344
	Büyükbaba	242	3,62	1,165		
21. Torunumla televizyon izliyorum.	Büyükanne	242	3,87	1,089	,130	,896
	Büyükbaba	242	3,86	1,002		
22. Torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum.	Büyükanne	242	2,46	1,239	-1,015	,310
	Büyükbaba	242	2,58	1,267		
23. Torunumla çocuklarımın küçüklüğünde onlarla oynadığım oyunları oynuyorum.	Büyükanne	242	3,68	1,106	1,332	,183
	Büyükbaba	242	3,54	1,145		
24. Torunuma masal olarak kendi aile hikâyelerimizi anlatıyorum.	Büyükanne	242	3,69	1,145	,926	,355
	Büyükbaba	242	3,59	1,113		
25. Torunuma, kendi arkadaşlarımın ve ailemin eski fotoğraflarını gösteriyorum.	Büyükanne	242	3,64	1,205	,000	1,000
	Büyükbaba	242	3,64	1,163		
26. Torunumla alışverişe gidiyorum.	Büyükanne	242	3,73	1,229	1,553	,121
	Büyükbaba	242	3,55	1,288		
27. Torunumu alışveriş merkezine götürüyorum.	Büyükanne	242	3,45	1,366	,729	,467
	Büyükbaba	242	3,36	1,378		
28. Torunumla sohbet ediyorum.	Büyükanne	242	4,11	,994	,320	,749
	Büyükbaba	242	4,08	,994		

Tablo 8

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları*

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARI İLE YAPTIKLARI ETKİNLİKLER/ZAMAN AYIRMA	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
29. Torunumu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyorum.	Büyükanne	242	3,01	1,357	-1,081	,280
	Büyükbaba	242	3,14	1,335		
30. Torunumla birlikte resim yapıyorum.	Büyükanne	242	3,36	1,303	,378	,706
	Büyükbaba	242	3,31	1,342		
31. Torunumla birlikte müzik dinliyorum.	Büyükanne	242	3,38	1,261	-,141	,888
	Büyükbaba	242	3,40	1,320		
32. Torunumla onun oyuncakları ile oynuyoruz.	Büyükanne	242	3,65	1,189	-,349	,727
	Büyükbaba	242	3,69	1,152		
33. Torunumla hareketli oyunlar oynuyorum.	Büyükanne	242	3,34	1,279	,347	,728
	Büyükbaba	242	3,30	1,337		
34. Torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum.	Büyükanne	242	3,92	1,086	4,912	,000
	Büyükbaba	242	3,40	1,206		
35. Torunumu okula götürüp getiriyorum.	Büyükanne	242	3,24	1,321	-,779	,436
	Büyükbaba	242	3,33	1,246		
36. Torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum.	Büyükanne	242	3,32	1,318	1,956	,061
	Büyükbaba	242	3,10	1,237		

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda, 34. madde hariç aradaki farkın diğer maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). 34. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{482}=4,912$, $p<.01$). “Torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum” maddesi incelendiğinde, büyükannelelerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,92$) büyükbabaların ortalamalarından ($\bar{X}=3,40$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyükannelelerin torunlarının öz bakımına büyükbabalardan daha fazla yardımcı oldukları söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre yalnızca, torunlarının öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oldukları maddede anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yani büyükannelelerin torunlarının öz bakımına büyükbabalardan daha fazla yardımcı oldukları bulunmuştur. Bu beklenen bir sonuçtur; çünkü çocukların öz bakım becerilerinin desteklenmesi kültürel olarak kadından beklenen bir durumdur. Kennedy (1992) yaptığı çalışmada, sosyal etkinliklerin, bakım ve iletişim faaliyetlerini büyük annelerin, açık hava, zanaat ve toplum içindeki diğer etkinliklerin ise büyük babaların işi olduğunu vurgulamıştır. Bu da toplumdaki kadın rolü ile uyusmaktadır. Dolayısıyla, büyük

ebeveynlerin cinsiyetinin, torunları ile yaptıkları etkinlikler üzerinde etkili bir değişken olmasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Alanyazındaki bazı çalışmalarda da büyükannelerin çocuk bakımıyla büyükbabalardan daha fazla ilgilendikleri belirlenmiştir (Ko & Hank, 2013; Lee & Bauer, 2010; Svensson-Dianellou, Smith & Mestheneos, 2010). Bu bulgu da mevcut bulguyu destekler niteliktedir.

4.1.2.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 9

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARININ BAKIM/EĞİTİMLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
37. Torunumun bir bakıcı yerine bana/eşime emanet edilmesini tercih ediyorum.	Büyükanne	242	4,10	1,028	,044	,965
	Büyükbaba	242	4,09	1,031		
38. Torunumun bir anaokuluna gitmesinden benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	2,57	1,325	-1,125	,261
	Büyükbaba	242	2,71	1,259		
39. Torunumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine benimle/eşimle kalmasını tercih ediyorum.	Büyükanne	242	2,64	1,251	-,848	,397
	Büyükbaba	242	2,74	1,213		
40. Torunumun arkadaşı olması hoşuma gidiyor.	Büyükanne	242	4,07	,995	-1,230	,219
	Büyükbaba	242	4,18	,925		
41. Torunuma her istediğini alıyorum.	Büyükanne	242	3,29	1,232	-1,267	,206
	Büyükbaba	242	3,43	1,207		
42. Torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum.	Büyükanne	242	3,40	1,171	,265	,791
	Büyükbaba	242	3,38	1,227		
43. Torunuma kendimi adamak için zamanım olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,61	1,115	-,371	,710
	Büyükbaba	242	3,65	1,088		
44. Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi.	Büyükanne	242	3,90	1,027	,477	,633
	Büyükbaba	242	3,85	1,068		
45. Bugünün Büyükanne/büyükbabaları, torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor.	Büyükanne	242	3,94	,971	,419	,676
	Büyükbaba	242	3,90	,983		
46. Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,12	,973	,372	,710
	Büyükbaba	242	4,09	,981		
47. Torunumun okul parasını ben ödüyorum.	Büyükanne	242	2,57	1,293	-,423	,672
	Büyükbaba	242	2,62	1,283		
48. Torunumun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyorum.	Büyükanne	242	2,71	1,303	,459	,647
	Büyükbaba	242	2,66	1,272		
49. Torunumun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyorum.	Büyükanne	242	3,87	1,074	-,175	,861
	Büyükbaba	242	3,88	1,008		
50. Torunuma doğum günlerinde hediye alıyorum.	Büyükanne	242	4,05	,960	-,385	,700
	Büyükbaba	242	4,09	,927		
51. Torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum.	Büyükanne	242	4,16	,991	-,375	,708
	Büyükbaba	242	4,19	,946		
52. Torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum.	Büyükanne	242	4,04	1,014	,309	,757
	Büyükbaba	242	4,01	1,045		

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermemesi, yukarıda da belirtildiği gibi, günümüzde büyük babaların da torunlarıyla daha fazla etkileşimde bulunmaları ile açıklanabilir (Block, 2000; Horsfall & Dempsey, 2011; Schmid, 2018). Bununla birlikte, Gunderson tarafından (2017) yapılmış *Büyük ebeveynlik deneyimleri: Refah üzerindeki etkileri ve değişimleri* (Grandparenting experiences: Variations and effects on well-being) isimli çalışmada, torun-büyük ebeveyn ilişkisinde büyük ebeveynlerin cinsiyetinin tek başına önemli bir yordayıcı olduğunun ancak sosyo-ekonomik durum, aylık gelir ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerle birlikte değerlendirildiğinde önemli bir yordayıcı olmadığına ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Ayrıca, Mansson (2016a) tarafından yapılan çalışmada Amerika Birleşik Devletlerindeki büyük ebeveyn-torun ilişkisinin sürdürülmesinde büyük ebeveynlerin cinsiyetinin bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Bu çalışmalar mevcut bulguyu destekler niteliktedir.

4.1.2.4. *Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*

Tablo 10

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

GENEL GÖRÜŞLER	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
53. Çocuklarım küçükken onlarla oynamak için daha az zamanım vardı.	Büyükanne	242	4,09	1,013	,413	,680
	Büyükbaba	242	4,05	,967		
54. Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,40	1,278	,906	,365
	Büyükbaba	242	3,29	1,229		
55. Anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar.	Büyükanne	242	2,55	1,259	-,251	,802
	Büyükbaba	242	2,58	1,277		
56. Kızımın/oğlumun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,54	1,047	-,857	,392
	Büyükbaba	242	3,62	,966		
57. Kızımın/oğlumun torunuma ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,08	1,155	,237	,813
	Büyükbaba	242	3,05	1,149		
58. Annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,29	1,200	-,466	,641
	Büyükbaba	242	3,33	1,138		

Tablo10

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları*

GENEL GÖRÜŞLER	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
59. Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar.	Büyükanne	242	3,87	1,026	-,942	,347
	Büyükbaba	242	3,95	,900		
60. Annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,53	1,229	-,191	,849
	Büyükbaba	242	3,55	1,152		
61. Annelerin/babaların, büyük ebeveynlerin torunları ile ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmeleri doğru değildir.	Büyükanne	242	3,72	1,000	,800	,424
	Büyükbaba	242	3,64	1,046		
62. Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum.	Büyükanne	242	2,72	1,230	,563	,574
	Büyükbaba	242	2,66	1,192		
63. Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum.	Büyükanne	242	3,76	1,073	-,529	,597
	Büyükbaba	242	3,81	,987		
64. Torunlarıma karşı çocuklarıma göre daha fazla hoşgörülü olduğumu düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,16	,906	-,106	,915
	Büyükbaba	242	4,17	,803		
65. Torunlarımla çocuklarıma göre daha fazla vakit geçirdiğimi düşünüyorum.	Büyükanne	242	4,02	1,087	-,129	,897
	Büyükbaba	242	4,03	1,018		

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Cinsiyetin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilgili genel düşüncelerinde etkili bir faktör olmamasına ilişkin bulgu, literatürde çeşitli çalışmalarla desteklenebilir. Cherlin ve Furstenberg (1991) büyükanne ve büyükbabaların torunlarıyla ilişkileri arasında cinsiyetlerine bağlı önemli farklılıklar olmadığını, her iki büyük ebeveynin de torunlarını aynı sıklıkta ziyaret ettiğini veya onlara aynı uzaklıkta olduklarını ifade etmişlerdir. Block (2000) büyük babaların büyük annelere göre torunlarıyla kısmen daha az etkinlik yaptığını belirlemişse de, bu farkın önemli olmadığını vurgulamıştır.

4.1.3. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.1.3.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 11

Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	41-50 arası	57	3,37	1,219	3/480	1,521	,208	—
	51-60 arası	219	3,55	1,253				
	61-70 arası	154	3,57	1,225				
	71 ve üstü	54	3,85	,940				
2. madde	41-50 arası	57	3,84	,978	3/480	1,594	,190	—
	51-60 arası	219	4,05	,973				
	61-70 arası	154	4,14	,973				
	71 ve üstü	54	4,17	,795				
3. madde	41-50 arası	57	3,95	,953	3/480	,677	,566	—
	51-60 arası	219	3,91	,966				
	61-70 arası	154	4,06	1,018				
	71 ve üstü	54	3,94	,998				
4. madde	41-50 arası	57	3,93	1,067	3/480	2,977	,031*	C-D
	51-60 arası	219	4,13	,968				
	61-70 arası	154	4,24	,879				
	71 ve üstü	54	3,85	,979				
5. madde	41-50 arası	57	3,95	,742	3/480	3,293	,020*	C-D
	51-60 arası	219	4,03	,862				
	61-70 arası	154	4,13	,876				
	71 ve üstü	54	3,70	1,039				
6. madde	41-50 arası	57	4,02	1,026	3/480	,284	,837	—
	51-60 arası	219	4,01	1,043				
	61-70 arası	154	4,04	1,072				
	71 ve üstü	54	3,89	,965				
7. madde	41-50 arası	57	2,46	1,337	3/480	,785	,503	—
	51-60 arası	219	2,49	1,399				
	61-70 arası	154	2,58	1,450				
	71 ve üstü	54	2,24	1,302				
8. madde	41-50 arası	57	4,19	,833	3/480	,370	,775	—
	51-60 arası	219	4,08	1,059				
	61-70 arası	154	4,14	,964				
	71 ve üstü	54	4,02	1,019				

Tablo 11

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
9. madde	41-50 arası	57	4,33	,787	3/480	,097	,962	—
	51-60 arası	219	4,38	,902				
	61-70 arası	154	4,36	,935				
	71 ve üstü	54	4,31	,820				
10. madde	41-50 arası	57	4,30	,706	3/480	2,198	,087	—
	51-60 arası	219	4,22	,917				
	61-70 arası	154	4,18	,980				
	71 ve üstü	54	3,89	1,040				
11. madde	41-50 arası	57	4,12	,825	3/480	,617	,604	—
	51-60 arası	219	4,02	1,058				
	61-70 arası	154	4,11	1,026				
	71 ve üstü	54	3,93	1,007				
12. madde	41-50 arası	57	4,32	,572	3/480	,748	,524	—
	51-60 arası	219	4,29	,880				
	61-70 arası	154	4,41	,821				
	71 ve üstü	54	4,26	1,049				
13. madde	41-50 arası	57	4,26	,642	3/480	,861	,461	—
	51-60 arası	219	4,32	,822				
	61-70 arası	154	4,35	,788				
	71 ve üstü	54	4,15	1,089				
14. madde	41-50 arası	57	4,21	,647	3/480	1,678	,171	—
	51-60 arası	219	4,19	,933				
	61-70 arası	154	4,23	,821				
	71 ve üstü	54	3,93	1,025				
15. madde	41-50 arası	57	4,30	,597	3/480	1,628	,182	—
	51-60 arası	219	4,31	,804				
	61-70 arası	154	4,25	,835				
	71 ve üstü	54	4,04	1,081				
16. madde	41-50 arası	57	4,42	,596	3/480	1,068	,362	—
	51-60 arası	219	4,32	,872				
	61-70 arası	154	4,42	,790				
	71 ve üstü	54	4,22	,904				
17. madde	41-50 arası	57	4,30	,755	3/480	2,094	,100	—
	51-60 arası	219	4,30	,924				
	61-70 arası	154	4,47	,734				
	71 ve üstü	54	4,17	,947				
18. madde	41-50 arası	57	4,25	,872	3/480	,545	,652	—
	51-60 arası	219	4,15	1,056				
	61-70 arası	154	4,24	,922				
	71 ve üstü	54	4,07	1,163				
A=41-50 arası	B=51-60 arası	C=61-70 arası	D=71 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18 maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 4. madde ($F_{(3, 480)} = 2,977, p < .05$) ve 5. maddede ($F_{(3, 480)} = 3,293, p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “Torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum” (Madde 4) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmış ve 61-70 yaş aralığında olanlar ile 71 ve üstü yaş aralığında olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olanların ortalaması ($\bar{X}=4,24$) 71 ve üstü yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,85$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarıyla aralarında derin bir bağ olduğunu 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunum için önemli bir kaynak olduğumu düşünüyorum” (Madde 5) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmış ve 61-70 yaş aralığında olanlar ile 71 ve üstü yaş aralığında olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olanların ortalaması ($\bar{X}=4,13$) 71 ve üstü yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,70$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunları için önemli bir kaynak olduklarını 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Çalışmada, 61-70 yaş arası büyük ebeveynlerin, 71 yaş ve üstü büyük ebeveynlere göre torunları ile aralarında daha derin bir bağ olduğunu düşündükleri ve kendilerini torunları için önemli bir kaynak olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, 61-70 yaş arasındaki büyük ebeveynlerin yaşlarının ve sağlık durumlarının, torunları ile zaman geçirmek açısından 71 yaş ve üstündekilere göre daha elverişli olması olabilir. Çünkü Dünya Sağlık Örgütü (2017) 65 ve üzerini yaşlılık dönemi olarak kabul ederken, 65-74 yaş arasını da genç yaşlılık olarak kabul etmektedir. Bu nedenle de 61-70 yaş grubu için torunlarla geçirilecek zaman ve buna bağlı olarak da kurulacak bağ onlara yol gösterme açısından bir avantaj olabilir. Ayrıca, Kaminski, Hayslip, Wilson ve Casto’nun (2008) bulguları mevcut bulguyu destekler niteliktedir. Kaminski ve diğerleri (2008) daha yaşlı olan büyük ebeveynlerin torunlarına karşı daha kötü ebeveynlik tutumları sergilediklerini belirlemişlerdir. Yaşa bağlı olarak sağlık sorunlarının artması, fiziksel etkinlikte bulunma gücünün azalması, nesiller arası düşünce ve bakış açısı farklılıklarının artması gibi

faktörler yaşı daha büyük olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde bir takım olumsuzluklara sebep olabilir.

4.1.3.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 12

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	41-50 arası	57	3,98	,991	3/480	1,428	,234	—
	51-60 arası	219	3,80	1,166				
	61-70 arası	154	3,79	1,147				
	71 ve üstü	54	3,54	1,193				
20. madde	41-50 arası	57	3,86	1,043	3/480	2,673	,047*	A-D
	51-60 arası	219	3,68	1,176				
	61-70 arası	154	3,70	1,144				
	71 ve üstü	54	3,28	1,140				
21. madde	41-50 arası	57	3,91	1,005	3/480	1,026	,381	—
	51-60 arası	219	3,88	1,044				
	61-70 arası	154	3,90	1,028				
	71 ve üstü	54	3,63	1,138				
22. madde	41-50 arası	57	2,81	1,302	3/480	1,319	,267	—
	51-60 arası	219	2,51	1,261				
	61-70 arası	154	2,42	1,241				
	71 ve üstü	54	2,54	1,193				
23. madde	41-50 arası	57	3,77	1,053	3/480	1,661	,175	—
	51-60 arası	219	3,58	1,152				
	61-70 arası	154	3,69	1,094				
	71 ve üstü	54	3,35	1,168				
24. madde	41-50 arası	57	3,42	1,253	3/480	2,157	,092	—
	51-60 arası	219	3,58	1,144				
	61-70 arası	154	3,81	1,040				
	71 ve üstü	54	3,63	1,138				
25. madde	41-50 arası	57	3,58	1,224	3/480	2,898	,035*	C-B
	51-60 arası	219	3,51	1,232				
	61-70 arası	154	3,86	1,073				
	71 ve üstü	54	3,57	1,175				
26. madde	41-50 arası	57	3,65	1,188	3/480	1,511	,211	—
	51-60 arası	219	3,72	1,285				
	61-70 arası	154	3,63	1,247				
	71 ve üstü	54	3,31	1,256				

Tablo 12

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
27. madde	41-50 arası	57	3,40	1,307	3/480	1,071	,361	—
	51-60 arası	219	3,45	1,388				
	61-70 arası	154	3,45	1,377				
	71 ve üstü	54	3,09	1,350				
28. madde	41-50 arası	57	4,16	,862	3/480	,801	,494	—
	51-60 arası	219	4,08	1,033				
	61-70 arası	154	4,16	,923				
	71 ve üstü	54	3,93	1,147				
29. madde	41-50 arası	57	2,93	1,321	3/480	1,269	,284	—
	51-60 arası	219	3,07	1,391				
	61-70 arası	154	3,21	1,343				
	71 ve üstü	54	2,85	1,172				
30. madde	41-50 arası	57	3,37	1,263	3/480	,147	,932	—
	51-60 arası	219	3,34	1,350				
	61-70 arası	154	3,34	1,340				
	71 ve üstü	54	3,22	1,239				
31. madde	41-50 arası	57	3,30	1,239	3/480	,226	,879	—
	51-60 arası	219	3,39	1,267				
	61-70 arası	154	3,39	1,340				
	71 ve üstü	54	3,50	1,314				
32. madde	41-50 arası	57	3,79	1,048	3/480	1,797	,147	—
	51-60 arası	219	3,71	1,180				
	61-70 arası	154	3,69	1,179				
	71 ve üstü	54	3,33	1,197				
33. madde	41-50 arası	57	3,58	1,101	3/480	1,295	,275	—
	51-60 arası	219	3,34	1,319				
	61-70 arası	154	3,27	1,373				
	71 ve üstü	54	3,11	1,254				
34. madde	41-50 arası	57	3,68	1,038	3/480	1,548	,201	—
	51-60 arası	219	3,76	1,199				
	61-70 arası	154	3,60	1,202				
	71 ve üstü	54	3,41	1,108				
35. madde	41-50 arası	57	3,30	1,253	3/480	,427	,734	—
	51-60 arası	219	3,28	1,327				
	61-70 arası	154	3,36	1,261				
	71 ve üstü	54	3,13	1,214				
36. madde	41-50 arası	57	3,30	1,224	3/480	1,515	,210	—
	51-60 arası	219	3,20	1,275				
	61-70 arası	154	3,31	1,315				
	71 ve üstü	54	2,89	1,254				

A=41-50 arası

B=51-60 arası

C=61-70 arası

D=71 ve üstü

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36 maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 20. madde ($F_{(3, 480)} = 2,673$, $p < .05$) ve 25. maddede ($F_{(3, 480)} = 2,898$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “Yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum” (Madde 20) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmış ve 41-50 yaş aralığında olanlar ile 71 ve üstü yaş aralığında olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-50 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,86$) 71 ve üstü yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,28$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin yürüyüşe giderken, torunlarını da götürdüklerini 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma, kendi arkadaşlarımın ve ailemin eski fotoğraflarını gösteriyorum” (Madde 25) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmış ve 61-70 yaş aralığında olanlar ile 51-60 yaş aralığında olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,86$) 51-60 yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,51$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarına kendi arkadaşlarının ve ailelerinin eski fotoğraflarını gösterdiklerini 51-60 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin, 51-60 yaş aralığındakilere göre torunlarına kendi arkadaşlarının ve ailelerinin eski fotoğraflarını daha çok gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, 51-60 yaş aralığındaki ebeveynlerin henüz aktif yaşamın içinde olmaları ve buna bağlı olarak da 61-70 yaş aralığındakilere göre torunları ile daha az zaman geçiriyor olmaları olabileceği gibi, bireyin yaşı ilerledikçe hatıralarını paylaşma isteklerinin artması da olabilir.

Torunlarını yürüyüşe giderken beraberinde götürmenin, 71 yaş ve üstündekilere göre 41-50 yaş arası büyük ebeveynler tarafından daha fazla ifade edilmesi de, yukarıdaki duruma benzer şekilde, genç olan büyük ebeveynlerin yaşlarının ve sağlık durumlarının avantajından kaynaklanıyor olabilir. Literatüre bakıldığında, yaşları genç olan ebeveynlerin büyük olanlara göre daha aktif olduklarını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Cherlin & Furstenberg, 1985; Robertson, 1977).

4.1.3.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 13

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{x}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	41-50 arası	57	4,04	,999	3/480	,107	,956	—
	51-60 arası	219	4,09	1,052				
	61-70 arası	154	4,12	1,044				
	71 ve üstü	54	4,09	,937				
38. madde	41-50 arası	57	2,58	1,209	3/480	,676	,567	—
	51-60 arası	219	2,65	1,313				
	61-70 arası	154	2,57	1,308				
	71 ve üstü	54	2,85	1,265				
39. madde	41-50 arası	57	2,88	1,324	3/480	,566	,638	—
	51-60 arası	219	2,69	1,231				
	61-70 arası	154	2,63	1,226				
	71 ve üstü	54	2,67	1,166				
40. madde	41-50 arası	57	3,81	1,172	3/480	2,571	,054	—
	51-60 arası	219	4,19	,937				
	61-70 arası	154	4,18	,864				
	71 ve üstü	54	4,09	1,033				
41. madde	41-50 arası	57	3,28	1,130	3/480	,471	,703	—
	51-60 arası	219	3,39	1,185				
	61-70 arası	154	3,40	1,311				
	71 ve üstü	54	3,20	1,203				
42. madde	41-50 arası	57	3,54	1,135	3/480	1,087	,354	—
	51-60 arası	219	3,45	1,162				
	61-70 arası	154	3,30	1,258				
	71 ve üstü	54	3,24	1,228				
43. madde	41-50 arası	57	3,61	1,031	3/480	,177	,912	—
	51-60 arası	219	3,63	1,098				
	61-70 arası	154	3,66	1,080				
	71 ve üstü	54	3,54	1,255				
44. madde	41-50 arası	57	3,84	1,082	3/480	,786	,502	—
	51-60 arası	219	3,82	1,121				
	61-70 arası	154	3,98	,918				
	71 ve üstü	54	3,81	1,047				
45. madde	41-50 arası	57	3,82	,966	3/480	1,291	,277	—
	51-60 arası	219	4,00	,984				
	61-70 arası	154	3,82	,998				
	71 ve üstü	54	4,02	,879				

Tablo 13

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
46. madde	41-50 arası	57	3,96	,906	3/480	1,501	,213	—
	51-60 arası	219	4,16	1,003				
	61-70 arası	154	4,16	,901				
	71 ve üstü	54	3,91	1,120				
47. madde	41-50 arası	57	2,51	1,255	3/480	1,441	,230	—
	51-60 arası	219	2,49	1,286				
	61-70 arası	154	2,76	1,304				
	71 ve üstü	54	2,67	1,259				
48. madde	41-50 arası	57	2,42	1,179	3/480	2,954	,032*	C-A
	51-60 arası	219	2,58	1,284				
	61-70 arası	154	2,88	1,303				
	71 ve üstü	54	2,87	1,289				
49. madde	41-50 arası	57	3,54	1,166	3/480	2,687	,046*	C-A
	51-60 arası	219	3,86	1,058				
	61-70 arası	154	3,99	,990				
	71 ve üstü	54	3,96	,910				
50. madde	41-50 arası	57	4,07	,904	3/480	1,019	,384	—
	51-60 arası	219	4,02	,958				
	61-70 arası	154	4,18	,908				
	71 ve üstü	54	3,98	1,019				
51. madde	41-50 arası	57	3,98	1,044	3/480	2,683	,046*	C-A D-A
	51-60 arası	219	4,10	1,004				
	61-70 arası	154	4,33	,893				
	71 ve üstü	54	4,26	,894				
52. madde	41-50 arası	57	3,68	1,212	3/480	2,660	,048*	C-A
	51-60 arası	219	4,08	,949				
	61-70 arası	154	4,10	1,040				
	71 ve üstü	54	3,96	1,045				

A=41-50 arası B=51-60 arası C=61-70 arası D=71 ve üstü

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 ve 50. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 48. madde ($F_{(3, 480)} = 2,954$, $p < .05$), 49. madde ($F_{(3, 480)} = 2,687$, $p < .05$), 51. madde ($F_{(3, 480)} = 2,683$, $p < .05$) ve 52. maddede ($F_{(3, 480)} = 2,660$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Torunumun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyorum” (Madde 48) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden

“Bonferroni” testi uygulanmış ve 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,88$) 41-50 yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=2,42$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarının eğitim ihtiyaçlarını karşıladıklarını 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. Bunun sebebi 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin genç oldukları için evlerinde onların desteğine ihtiyacı olabilecek kendi çocukları olmaları şeklinde açıklanabilir.

“Torunumun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyorum” (Madde 49) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmış ve 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,99$) 41-50 yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,54$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarının okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 61-70 yaş arası büyük ebeveynlerin torunlarına ayırabilecekleri zaman miktarı arttığı için torunlarını eğitimleri konusunda destekledikleri söylenebilir.

“Torunumun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyorum” (Madde 51) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 71 ve üstü ve 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 71 ve üstü yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,26$) ve 61-70 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,33$), 41-50 yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,98$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 71 ve üstü ve 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarının sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgilendiklerini 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum” (Madde 52) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olan

büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 61-70 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,10$) 41-50 yaş aralığında olanların ortalamasından ($\bar{X}=3,68$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin torunlarının onlarla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağını 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin, torunlarının eğitim ihtiyaçlarını, 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşüncelerinin nedeni, 41-50 yaş arasındaki büyük ebeveynin kendi çocuklarının da henüz masraflarını karşılıyor olmaları olabilir. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynler, 41-50 yaş aralığındakilere göre; hem torunlarının onlarla kalması yerine okul öncesi eğitim almalarını, hem de okulda öğrendikleri kuralların evde pekiştirilmesini daha fazla desteklemektedirler. Bunun nedeni, artık yaşı ilerleyen büyük ebeveynin enerjisinin daha az olması ve sakinliği tercih etmesi olabilir. Aközer, Nuhurat ve Say (2011) tarafından yapılan araştırma da; 40-64 yaş aralığında fonksiyonel yeterliliğin %26,6 olduğunu, ancak bu oranın 65 yaş ve üzerindeki kişilerde %5,1'e indiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, 61-70 yaş arası büyük ebeveynlerin, 41-50 yaş arası büyük ebeveynlere göre torunlarının eğitim ihtiyaçlarını daha çok karşıladıkları, okul öncesi eğitimde aldığı eğitimi evde destekledikleri ve torununun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda daha fazla ilgilendikleri görülmektedir. Bunun sebebi olarak, 61-70 yaş arası büyük ebeveynlerin evde daha fazla zaman geçirme ihtimallerinin olması söylenebilir.

4.1.3.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel

düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 14

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
53. madde	41-50 arası	57	4,21	,840	3/480	,817	,485	—
	51-60 arası	219	4,00	1,032				
	61-70 arası	154	4,10	,985				
	71 ve üstü	54	4,09	,976				
54. madde	41-50 arası	57	3,53	1,167	3/480	,964	,409	—
	51-60 arası	219	3,29	1,250				
	61-70 arası	154	3,30	1,334				
	71 ve üstü	54	3,52	1,112				

Tablo 14

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
55. madde	41-50 arası	57	2,61	1,320	3/480	1,080	,357	—
	51-60 arası	219	2,50	1,182				
	61-70 arası	154	2,70	1,358				
	71 ve üstü	54	2,41	1,267				
56. madde	41-50 arası	57	1,019	,135	3/480	,558	,643	—
	51-60 arası	219	1,035	,070				
	61-70 arası	154	,988	,080				
	71 ve üstü	54	,944	,129				
57. madde	41-50 arası	57	2,95	1,007	3/480	2,039	,108	—
	51-60 arası	219	2,98	1,159				
	61-70 arası	154	3,25	1,186				
	71 ve üstü	54	3,02	1,124				
58. madde	41-50 arası	57	3,26	1,094	3/480	,278	,841	—
	51-60 arası	219	3,33	1,163				
	61-70 arası	154	3,26	1,204				
	71 ve üstü	54	3,41	1,190				
59. madde	41-50 arası	57	3,82	1,088	3/480	,896	,443	—
	51-60 arası	219	3,85	1,021				
	61-70 arası	154	3,98	,874				
	71 ve üstü	54	4,02	,835				
60. madde	41-50 arası	57	3,35	1,316	3/480	1,550	,201	—
	51-60 arası	219	3,49	1,190				
	61-70 arası	154	3,59	1,147				
	71 ve üstü	54	3,80	1,155				
61. madde	41-50 arası	57	3,70	,981	3/480	,916	,433	—
	51-60 arası	219	3,60	1,063				
	61-70 arası	154	3,74	1,034				
	71 ve üstü	54	3,81	,848				
62. madde	41-50 arası	57	2,70	1,281	3/480	,366	,778	—
	51-60 arası	219	2,65	1,215				
	61-70 arası	154	2,77	1,193				
	71 ve üstü	54	2,61	1,188				
63. madde	41-50 arası	57	3,93	,799	3/480	1,486	,217	—
	51-60 arası	219	3,71	1,124				
	61-70 arası	154	3,89	,981				
	71 ve üstü	54	3,69	,968				
64. madde	41-50 arası	57	4,00	,982	3/480	,975	,404	—
	51-60 arası	219	4,15	,841				
	61-70 arası	154	4,21	,808				
	71 ve üstü	54	4,22	,904				
65. madde	41-50 arası	57	1,023	,135	3/480	,646	,586	—
	51-60 arası	219	1,079	,073				
	61-70 arası	154	1,013	,082				
	71 ve üstü	54	1,089	,148				
A=41-50 arası	B=51-60 arası	C=61-70 arası	D=71 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Yaş grubuna ait büyük ebeveynlerin özelliklerinin ve genel düşüncelerinin benzer olduğu söylenebilir.

4.1.4. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.1.4.1. *Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*

Tablo 15

Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	Okuryazar	182	3,60	1,131	4/479	3,232	,062	—
	İlkokul	156	3,31	1,289				
	Ortaokul	47	3,79	1,141				
	Lise	69	3,77	1,178				
	Üniversite	30	3,90	1,269				
2. madde	Okuryazar	182	3,85	1,000	4/479	3,979	,003*	C-A
	İlkokul	156	4,19	,777				
	Ortaokul	47	4,30	,778				
	Lise	69	4,17	1,043				
	Üniversite	30	4,17	1,341				
3. madde	Okuryazar	182	3,82	1,049	4/479	2,389	,060	—
	İlkokul	156	3,97	,922				
	Ortaokul	47	4,23	,598				
	Lise	69	4,10	1,059				
	Üniversite	30	4,10	1,094				
4. madde	Okuryazar	182	3,98	,922	4/479	2,749	,028*	D-A
	İlkokul	156	4,10	,924				
	Ortaokul	47	4,15	1,179				
	Lise	69	4,42	,847				
	Üniversite	30	4,17	1,117				
5. madde	Okuryazar	182	3,92	,907	4/479	,989	,413	—
	İlkokul	156	4,06	,768				
	Ortaokul	47	4,17	,842				
	Lise	69	4,03	,939				
	Üniversite	30	4,03	1,159				

Tablo 15

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
6. madde	Okuryazar	182	3,80	1,084	4/479	3,633	,006*	C-A
	İlkokul	156	4,05	,928				
	Ortaokul	47	4,32	,783				
	Lise	69	4,14	1,102				
	Üniversite	30	4,23	1,305				
7. madde	Okuryazar	182	2,58	1,331	4/479	2,480	,063	—
	İlkokul	156	2,58	1,410				
	Ortaokul	47	2,23	1,386				
	Lise	69	2,09	1,337				
	Üniversite	30	2,77	1,716				
8. madde	Okuryazar	182	3,98	1,011	4/479	1,476	,208	—
	İlkokul	156	4,13	,937				
	Ortaokul	47	4,23	,914				
	Lise	69	4,16	1,024				
	Üniversite	30	4,37	1,245				
9. madde	Okuryazar	182	4,15	,949	4/479	5,182	,000*	D-A
	İlkokul	156	4,44	,797				
	Ortaokul	47	4,38	1,033				
	Lise	69	4,64	,641				
	Üniversite	30	4,57	,971				
10. madde	Okuryazar	182	4,01	,980	4/479	3,343	,010*	D-A
	İlkokul	156	4,26	,849				
	Ortaokul	47	4,23	,937				
	Lise	69	4,45	,758				
	Üniversite	30	4,10	1,242				
11. madde	Okuryazar	182	3,94	1,108	4/479	1,346	,252	—
	İlkokul	156	4,06	,892				
	Ortaokul	47	4,04	,908				
	Lise	69	4,23	1,045				
	Üniversite	30	4,23	1,104				
12. madde	Okuryazar	182	4,25	,910	4/479	1,209	,306	—
	İlkokul	156	4,36	,736				
	Ortaokul	47	4,26	,920				
	Lise	69	4,49	,797				
	Üniversite	30	4,37	1,033				
13. madde	Okuryazar	182	4,22	,845	4/479	2,415	,068	—
	İlkokul	156	4,24	,851				
	Ortaokul	47	4,40	,614				
	Lise	69	4,52	,740				
	Üniversite	30	4,47	,973				

Tablo 15

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
14. madde	Okuryazar	182	4,08	,943	4/479	1,101	,355	—
	İlkokul	156	4,20	,807				
	Ortaokul	47	4,28	,772				
	Lise	69	4,25	,898				
	Üniversite	30	4,33	,994				
15. madde	Okuryazar	182	4,18	,881	4/479	,780	,538	—
	İlkokul	156	4,29	,789				
	Ortaokul	47	4,34	,668				
	Lise	69	4,33	,780				
	Üniversite	30	4,27	1,048				
16. madde	Okuryazar	182	4,20	,895	4/479	3,656	,006 *	D-A
	İlkokul	156	4,42	,691				
	Ortaokul	47	4,36	,819				
	Lise	69	4,61	,712				
	Üniversite	30	4,33	1,061				
17. madde	Okuryazar	182	4,24	,902	4/479	2,104	,079	—
	İlkokul	156	4,30	,815				
	Ortaokul	47	4,47	,546				
	Lise	69	4,55	,850				
	Üniversite	30	4,43	1,073				
18. madde	Okuryazar	182	4,05	1,094	4/479	2,166	,072	—
	İlkokul	156	4,19	,944				
	Ortaokul	47	4,15	,859				
	Lise	69	4,43	,899				
	Üniversite	30	4,37	1,129				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 1, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17 ve 18 maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 2. madde ($F_{(4, 479)} = 3,979$, $p < .05$), 4. madde ($F_{(4, 479)} = 2,749$, $p < .05$), 6. madde ($F_{(4, 479)} = 3,633$, $p < .05$), 9. madde ($F_{(4, 479)} = 5,182$, $p < .05$), 10. madde ($F_{(4, 479)} = 3,343$, $p < .05$) ve 16. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,656$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı farklılık bulunan maddelerde hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. “Büyükanneğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum” (Madde 2) maddesinde ortaokul mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaokul mezunu büyük ebeveynlerin

ortalaması ($\bar{x}=4,30$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{x}=3,85$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunum ile aramızda derin bir bağ olduğunu düşünüyorum” (Madde 4) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{x}=4,42$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{x}=3,98$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla aralarında derin bir bağ olduğunu okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun benim için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum” (Madde 6) maddesinde ortaokul mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaokul mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{x}=4,32$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{x}=3,80$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını kendileri için önemli bir kaynak olarak okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu tüm kötülüklerden korumak istiyorum” (Madde 9) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{x}=4,64$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{x}=4,15$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını tüm kötülüklerden korumayı okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla oyun oynamayı seviyorum” (Madde 10) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{x}=4,45$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{x}=4,01$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla oyun oynamayı sevdiklerini okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma onu sevdiğimi söylüyorum” (Madde 16) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,61$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=4,20$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına onu sevdiklerini söylemeyi okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin okuryazar olanlara göre, büyük ebeveynliği farklı bir deneyim olarak algıladıklarını ve kendilerini torunları için önemli bir kaynak olarak gördüklerini daha fazla vurguladıklarını; lise mezunu olanların da yine okuryazar olanlara göre torunlarıyla aralarında derin bir bağ olduğu, torunlarını tüm kötülüklerden korumayı düşündükleri, torunlarıyla oynamak istedikleri ve torunlarına onu sevdiğini söyledikleri ile ilgili maddelere daha fazla katıldıklarını göstermiştir. Diğer bir ifadeyle, büyük ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artmasının; büyük ebeveynlerin hayata karşı daha olumlu bir bakış açısı geliştirmelerinde, farkındalıklarının artmasında ve büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerinde daha çok paylaşım odaklı olmalarını sağladığı söylenebilir. Ayrıca büyük ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça daha bilinçli oldukları söylenebilir.

4.1.4.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 16

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	Okuryazar	182	3,89	1,161	4/479	3,872	,064	—
	İlkokul	156	3,82	1,133				
	Ortaokul	47	3,81	1,096				
	Lise	69	4,22	,983				
	Üniversite	30	3,83	1,315				
20. madde	Okuryazar	182	3,62	1,124	4/479	2,068	,084	—
	İlkokul	156	3,74	1,166				
	Ortaokul	47	3,66	1,048				
	Lise	69	4,00	1,125				
	Üniversite	30	3,80	1,375				
21. madde	Okuryazar	182	3,71	1,081	4/479	3,233	,072	—
	İlkokul	156	3,86	,987				
	Ortaokul	47	3,87	,969				
	Lise	69	4,23	,894				
	Üniversite	30	3,93	1,363				

Tablo 16

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya)İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
22. madde	Okuryazar	182	2,54	1,242	4/479	,951	,434	—
	İlkokul	156	2,40	1,206				
	Ortaokul	47	2,57	1,441				
	Lise	69	2,55	1,301				
	Üniversite	30	2,87	1,137				
23. madde	Okuryazar	182	3,60	1,102	4/479	2,519	,061	—
	İlkokul	156	3,42	1,147				
	Ortaokul	47	3,83	1,007				
	Lise	69	3,87	1,136				
	Üniversite	30	3,70	1,208				
24. madde	Okuryazar	182	3,69	1,104	4/479	1,036	,388	—
	İlkokul	156	3,50	1,161				
	Ortaokul	47	3,64	1,072				
	Lise	69	3,80	1,183				
	Üniversite	30	3,67	1,061				
25. madde	Okuryazar	182	3,63	1,200	4/479	,984	,416	—
	İlkokul	156	3,55	1,166				
	Ortaokul	47	3,55	1,265				
	Lise	69	3,87	1,149				
	Üniversite	30	3,73	1,112				
26. madde	Okuryazar	182	3,84	1,246	4/479	3,904	,054	—
	İlkokul	156	3,57	1,306				
	Ortaokul	47	3,85	1,179				
	Lise	69	4,06	1,110				
	Üniversite	30	3,90	1,322				
27. madde	Okuryazar	182	3,19	1,350	4/479	4,551	,001*	E-A
	İlkokul	156	3,31	1,357				
	Ortaokul	47	3,68	1,321				
	Lise	69	3,74	1,347				
	Üniversite	30	4,03	1,402				
28. madde	Okuryazar	182	3,96	1,050	4/479	3,399	,009*	D-A
	İlkokul	156	4,05	,982				
	Ortaokul	47	4,17	,916				
	Lise	69	4,36	,840				
	Üniversite	30	4,47	,973				
29. madde	Okuryazar	182	2,88	1,277	4/479	5,563	,000*	D-A E-A
	İlkokul	156	3,12	1,288				
	Ortaokul	47	3,23	1,355				
	Lise	69	3,57	1,430				
	Üniversite	30	3,67	1,446				

Tablo 16

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
30. madde	Okuryazar	182	3,16	1,302	4/479	3,394	,009*	D-A
	İlkokul	156	3,22	1,313				
	Ortaokul	47	3,57	1,264				
	Lise	69	3,74	1,279				
	Üniversite	30	3,60	1,453				
31. madde	Okuryazar	182	3,23	1,308	4/479	3,732	,005*	E-A
	İlkokul	156	3,31	1,249				
	Ortaokul	47	3,43	1,264				
	Lise	69	3,54	1,291				
	Üniversite	30	3,97	1,189				
32. madde	Okuryazar	182	3,75	1,219	4/479	3,064	,066	—
	İlkokul	156	3,74	1,072				
	Ortaokul	47	3,91	1,120				
	Lise	69	3,91	1,134				
	Üniversite	30	3,73	1,337				
33. madde	Okuryazar	182	3,66	1,293	4/479	3,049	,067	—
	İlkokul	156	3,53	1,314				
	Ortaokul	47	3,51	1,397				
	Lise	69	3,71	1,202				
	Üniversite	30	3,60	1,276				
34. madde	Okuryazar	182	3,62	1,164	4/479	1,772	,133	—
	İlkokul	156	3,62	1,127				
	Ortaokul	47	3,51	1,266				
	Lise	69	4,00	1,163				
	Üniversite	30	3,63	1,299				
35. madde	Okuryazar	182	3,20	1,246	4/479	2,503	,062	—
	İlkokul	156	3,29	1,279				
	Ortaokul	47	3,23	1,289				
	Lise	69	3,61	1,309				
	Üniversite	30	3,53	1,337				
36. madde	Okuryazar	182	3,22	1,255	4/479	,963	,427	—
	İlkokul	156	3,17	1,304				
	Ortaokul	47	2,96	1,083				
	Lise	69	3,33	1,358				
	Üniversite	30	3,47	1,432				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32,

33, 34, 35 ve 36. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 27. maddede ($F_{(4, 479)} = 4,551$, $p < .05$), 28. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,399$, $p < .05$), 29. maddede ($F_{(4, 479)} = 5,563$, $p < .05$), 30. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,394$, $p < .05$) ve 31. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,732$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “Torunumu alışveriş merkezine götürüyorum” (Madde 27) maddesinde üniversite mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,03$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,19$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını alışveriş merkezine götürdüklerini okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla sohbet ediyorum” (Madde 28) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,47$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,96$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla sohbet ettiklerini okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyorum” (Madde 29) maddesinde lise ve üniversite mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,57$) ile üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,67$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,88$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise ve üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüklerini okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla birlikte resim yapıyorum” (Madde 30) maddesinde lise mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,74$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,16$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla resim yaptıklarını okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla birlikte müzik dinliyorum” (Madde 31) maddesinde üniversite mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,97$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,23$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte müzik dinlediklerini okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Torunlarını alışveriş merkezine götürme, kursa götürme, onlarla sohbet etme, birlikte resim yapma, müzik dinleme gibi etkinliklere katılımları incelendiğinde okuryazar olan büyük ebeveynlerin farklı eğitim düzeylerinden büyük ebeveynlere göre bu etkinliklerle ilgili maddelere daha az katıldıkları belirlenmiştir. Bu durum eğitim düzeyinin, büyük ebeveynlerin farkındalıklarını artırmasıyla ilgili olabilir. Bir başka ifadeyle, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler okuryazar olanlara göre, torunları ile daha çeşitli etkinlikler yapmaktadırlar ki bu da bir farkındalığın sonucu olabilir. Hazer'in (2011) ergenlerin büyük ebeveynlerinden beklentilerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda, eğitim düzeyi yüksek olan büyük ebeveynlerden torunlarının beklentilerinin arttığı belirlenmiştir. Bu sonuçta yapılan araştırmayı desteklemektedir. Ayrıca, Avusturya'da 3 kuşak eğitime babaların etkisini incelemek için yapılan araştırmada vurgulanan üniversite mezunu büyükanne-büyükbabaların torunlarının, ebeveynler de üniversite mezunuysa, eğitim açısından avantaj sahibi oldukları ve akademik puanlarının akranlarınınkinden yüksek olduğu sonucu ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir (Hancock vd., 2016). Ancak, Svensson-Dianellou, Smith and Mestheneos (2010) yaptıkları çalışmada büyük ebeveynlerin eğitim durumlarının torunlarına sağladıkları bakım üzerinde bir etkisinin olmadığını belirlemişlerdir. Bu nedenle, eğitim durumu değişkeninin büyük ebeveynlerin torunlarıyla yaptıkları etkinlikler üzerindeki etkisine ilişkin alanyazında birbirinin tersi yönde bulgular olduğu söylenebilir.

4.1.4.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 17

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	Okuryazar	182	,924	,068	4/479	2,138	,075	—
	İlkokul	156	1,012	,081				
	Ortaokul	47	1,088	,159				
	Lise	69	1,053	,127				
	Üniversite	30	1,424	,260				
38. madde	Okuryazar	182	1,228	,091	4/479	4,713	,001*	E-A E-B
	İlkokul	156	1,241	,099				
	Ortaokul	47	1,367	,199				
	Lise	69	1,293	,156				
	Üniversite	30	1,501	,274				
39. madde	Okuryazar	182	1,207	,089	4/479	4,126	,063	—
	İlkokul	156	1,149	,092				
	Ortaokul	47	1,258	,184				
	Lise	69	1,334	,161				
	Üniversite	30	1,269	,232				
40. madde	Okuryazar	182	,860	,064	4/479	2,183	,070	—
	İlkokul	156	,864	,069				
	Ortaokul	47	,900	,131				
	Lise	69	1,263	,152				
	Üniversite	30	1,213	,222				
41. madde	Okuryazar	182	3,31	1,161	4/479	2,880	,022*	B-D
	İlkokul	156	3,55	1,214				
	Ortaokul	47	3,17	1,129				
	Lise	69	3,03	1,294				
	Üniversite	30	3,13	1,408				
42. madde	Okuryazar	182	3,37	1,116	4/479	3,346	,010*	B-D
	İlkokul	156	3,56	1,120				
	Ortaokul	47	3,09	1,213				
	Lise	69	3,03	1,350				
	Üniversite	30	3,37	1,474				
43. madde	Okuryazar	182	3,59	1,122	4/479	,229	,922	—
	İlkokul	156	3,64	1,077				
	Ortaokul	47	3,74	1,073				
	Lise	69	3,59	1,142				
	Üniversite	30	3,70	1,088				
44. madde	Okuryazar	182	3,88	1,001	4/479	,779	,539	—
	İlkokul	156	3,83	1,059				
	Ortaokul	47	3,77	1,146				
	Lise	69	3,90	1,113				
	Üniversite	30	4,17	,950				

Tablo 17

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
45. madde	Okuryazar	182	3,88	,926	4/479	1,359	,247	—
	İlkokul	156	4,04	,918				
	Ortaokul	47	3,98	,897				
	Lise	69	3,74	1,184				
	Üniversite	30	3,90	1,125				
46. madde	Okuryazar	182	4,07	,950	4/479	2,893	,022*	B-D
	İlkokul	156	4,29	,836				
	Ortaokul	47	3,96	1,179				
	Lise	69	3,87	1,123				
	Üniversite	30	4,17	,986				
47. madde	Okuryazar	182	2,69	1,267	4/479	1,830	,122	—
	İlkokul	156	2,51	1,303				
	Ortaokul	47	2,81	1,409				
	Lise	69	2,32	1,194				
	Üniversite	30	2,83	1,262				
48. madde	Okuryazar	182	2,80	1,265	4/479	3,229	,012	—
	İlkokul	156	2,45	1,256				
	Ortaokul	47	3,00	1,285				
	Lise	69	2,57	1,311				
	Üniversite	30	3,07	1,337				
49. madde	Okuryazar	182	3,95	,887	4/479	1,067	,372	—
	İlkokul	156	3,76	1,119				
	Ortaokul	47	4,04	,779				
	Lise	69	3,81	1,263				
	Üniversite	30	3,90	1,242				
50. madde	Okuryazar	182	3,95	,962	4/479	2,736	,028*	E-A
	İlkokul	156	4,10	,841				
	Ortaokul	47	4,11	,759				
	Lise	69	4,12	1,119				
	Üniversite	30	4,53	1,042				
51. madde	Okuryazar	182	4,15	,831	4/479	,984	,416	—
	İlkokul	156	4,26	,886				
	Ortaokul	47	4,17	,916				
	Lise	69	4,01	1,300				
	Üniversite	30	4,33	1,295				
52. madde	Okuryazar	182	4,05	,915	4/479	4,241	,002*	B-E
	İlkokul	156	4,20	,876				
	Ortaokul	47	3,98	1,032				
	Lise	69	3,86	1,216				
	Üniversite	30	3,43	1,591				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 37, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 49 ve 51. maddelerde anlamlı

olmadığı belirlenmiştir. 38. maddede ($F_{(4, 479)} = 4,713$, $p < .05$), 41. maddede ($F_{(4, 479)} = 2,880$, $p < .05$), 42. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,346$, $p < .05$), 46. maddede ($F_{(4, 479)} = 2,893$, $p < .05$), 50. maddede ($F_{(4, 479)} = 2,736$, $p < .05$) ve 52. maddede ($F_{(4, 479)} = 4,241$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Torunumun bir anaokuluna gitmesindense benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum” (Madde 38) maddesinde üniversite mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan ve ilkokul mezunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=1,501$) okuryazar olan büyük ebeveynlerin ($\bar{X}=1,228$) ve ilkokul mezunu büyük ebeveynlerin ($\bar{X}=1,241$) ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının bir anaokuluna gitmesindense kendileriyle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu okuryazar olan ve ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma her istediğini alıyorum” (Madde 41) maddesinde ilkokul mezunu büyük ebeveynler ile lise mezunu büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlkokul mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,55$) lise mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,03$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına her istediğini aldıklarını lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu, anne ve babasının şımarttığından daha çok şımartıyorum” (Madde 42) maddesinde ilkokul mezunu büyük ebeveynler ile lise mezunu büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlkokul mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,56$) lise mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,03$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını anne ve babasının şımarttığından daha çok şımarttıklarını lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduğunu düşünüyorum” (Madde 46) maddesinde ilkokul mezunu büyük ebeveynler ile lise mezunu büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlkokul mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,29$) lise mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,87$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin bugünün çocuklarının

öncekilerden daha şanslı olduğunu lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma doğum günlerinde hediye alıyorum” (Madde 50) maddesinde üniversite mezunu büyük ebeveynler ile okuryazar olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,53$) lise mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,95$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına doğum günlerinde hediye aldıklarını okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun bizimle kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum” (Madde 52) maddesinde ilkokul mezunu büyük ebeveynler ile üniversite mezunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlkokul mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,20$) üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,43$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının onlarla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Üniversite mezunu olan büyük ebeveynler ilkokul mezunu veya okuryazar olan büyük ebeveynler ile kıyaslandığında torunlarının bir eğitim kurumuna devam etmelerinden, kendileri ile kalmalarının daha olumlu olacağını ifade etmektedirler. Bunun nedeni, eğitimlerinin getirmiş olduğu özgüven olabilir. İlkokul mezunu büyük ebeveynler ise, lise mezunu olanlara göre hem torunlarını daha çok şımarttıklarını, hem de onun istediklerini daha çok aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, Bulut, Tekinbaş ve Babacan’ın (2014) çalışmalarında ortaya koydukları, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça pazarlama kavramlarının farkındalığının, bilişsel ve davranışsal olarak arttığına ilişkin sonuçları ile açıklanabilir. Bir başka ifadeyle, eğitim düzeyi arttıkça, büyük ebeveynlerin hem torunlarına koymuş oldukları sınırlar hem de onlara aldıkları şeyler ve onlar için yapmış oldukları harcamalarla ilgili farkındalıklarının da arttığı söylenebilir. Bu durum büyük ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça daha bilinçli bireyler oldukları şeklinde düşünülebilir. Ayrıca büyük ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça, çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda daha bilinçli oldukları; bu nedenle de istenilen davranışları destekledikleri, istenilmeyen davranışları ise engelledikleri şeklinde ifade edilebilir. Büyük

ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında torunlarının sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgilendikleri maddede de anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak McFarland ve diğerleri (2017) tarafından yapılan bir çalışmanın sonucunda, büyükbabaların eğitim düzeylerinin yüksek olmasının özellikle bebekliklerinde torunlarının sağlığı ve bununla ilgili diğer durumlar açısından olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.4.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 18

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
53. madde	Okuryazar	182	4,02	,922	4/479	,406	,804	—
	İlkokul	156	4,10	,982				
	Ortaokul	47	4,21	,858				
	Lise	69	4,03	1,150				
	Üniversite	30	4,07	1,230				
54. madde	Okuryazar	182	3,43	1,144	4/479	2,062	,085	—
	İlkokul	156	3,17	1,348				
	Ortaokul	47	3,28	1,330				
	Lise	69	3,36	1,124				
	Üniversite	30	3,80	1,448				
55. madde	Okuryazar	182	2,45	1,196	4/479	5,813	,000*	E-B
	İlkokul	156	2,24	1,137				
	Ortaokul	47	2,49	1,317				
	Lise	69	2,48	1,335				
	Üniversite	30	2,90	1,647				
56. madde	Okuryazar	182	3,53	,908	4/479	1,954	,100	—
	İlkokul	156	3,56	1,030				
	Ortaokul	47	3,66	1,109				
	Lise	69	3,83	1,057				
	Üniversite	30	3,27	1,112				
57. madde	Okuryazar	182	3,09	1,089	4/479	1,173	,322	—
	İlkokul	156	3,04	1,196				
	Ortaokul	47	3,09	1,213				
	Lise	69	2,90	1,152				
	Üniversite	30	3,43	1,165				

Tablo 18

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
58. madde	Okuryazar	182	3,35	1,060	4/479	2,488	,063	—
	İlkokul	156	3,35	1,237				
	Ortaokul	47	3,62	1,114				
	Lise	69	3,09	1,257				
	Üniversite	30	2,90	1,185				
59. madde	Okuryazar	182	3,94	,964	4/479	,278	,892	—
	İlkokul	156	3,94	1,008				
	Ortaokul	47	3,83	,816				
	Lise	69	3,87	,954				
	Üniversite	30	3,80	1,031				
60. madde	Okuryazar	182	3,62	1,080	4/479	3,949	,004*	A-D
	İlkokul	156	3,51	1,231				
	Ortaokul	47	3,43	1,241				
	Lise	69	3,10	1,262				
	Üniversite	30	3,47	1,137				
61. madde	Okuryazar	182	3,66	,949	4/479	1,243	,292	—
	İlkokul	156	3,72	1,052				
	Ortaokul	47	3,85	1,142				
	Lise	69	3,48	,994				
	Üniversite	30	3,83	1,147				
62. madde	Okuryazar	182	2,91	1,183	4/479	3,227	,012*	A-C
	İlkokul	156	2,63	1,250				
	Ortaokul	47	2,28	1,228				
	Lise	69	2,57	1,169				
	Üniversite	30	2,57	1,040				
63. madde	Okuryazar	182	3,82	1,006	4/479	1,699	,149	—
	İlkokul	156	3,87	,995				
	Ortaokul	47	3,74	1,052				
	Lise	69	3,51	1,052				
	Üniversite	30	3,90	1,213				
64. madde	Okuryazar	182	4,07	,848	4/479	1,169	,324	—
	İlkokul	156	4,23	,794				
	Ortaokul	47	4,09	1,018				
	Lise	69	4,23	,750				
	Üniversite	30	4,30	1,119				
65. madde	Okuryazar	182	3,97	,949	4/479	1,452	,216	—
	İlkokul	156	4,12	,936				
	Ortaokul	47	4,04	1,250				
	Lise	69	3,84	1,279				
	Üniversite	30	4,30	1,264				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 55. maddede ($F_{(4, 479)} = 5,813$, $p < .05$), 60. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,949$, $p < .05$) ve 62. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,227$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar” (Madde 55) maddesinde üniversite mezunu büyük ebeveynler ile ilkokul mezunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,90$) ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,24$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin anne/babası torunlarına uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdıklarını düşündükleri için genellikle kendilerine kızdıklarını ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini düşünüyorum” (Madde 60) maddesinde okuryazar mezunu büyük ebeveynler ile lise mezunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,62$) lise mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,10$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, okuryazar olan büyük ebeveynlerin annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum” (Madde 62) maddesinde okuryazar mezunu büyük ebeveynler ile ortaokul mezunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okuryazar olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,91$) ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,28$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, okuryazar olan büyük ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarına uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdıkları için ebeveynler tarafından tepki görmeleri, ilkokul mezunu büyük ebeveynlere göre üniversite mezunu olanlar tarafından daha fazla ifade edilmiştir. Bu durum, üniversite

mezunu büyük ebeveynlerin hem deneyimlerinin hem de eğitimlerinin vermiş olduğu özgüvenin, anne-babalarla arasında daha fazla çatışma yaratıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte, bu bulgunun, üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının bir anaokuluna gitmesindense kendileriyle kalmasının daha olumlu olduğunu okuryazar olan ve ilkökul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşünceleri sonucu ile de uyumlu olduğu düşünülebilir. Büyük ebeveynler üniversite mezunu oldukları için kendilerini yeterli görüyor ve kendi kurallarını uygulamak istiyor olabilirler. Diğer yandan, ebeveynlerin de çocuklarına kendi kurallarını uygulamak istemeleri sonucunda arada çatışma çıkıyor olabilir.

4.1.5. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.1.5.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 19

Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	1	58	3,90	1,103	3/480	1,633	,181	—
	2	82	3,56	1,090				
	3	83	3,53	1,300				
	4 ve üstü	261	3,51	1,236				
2. madde	1	58	4,34	,664	3/480	2,423	,065	—
	2	82	4,07	,979				
	3	83	4,13	1,021				
	4 ve üstü	261	4,18	,977				
3. madde	1	58	4,14	,805	3/480	4,508	,004*	C-D
	2	82	4,00	,969				
	3	83	4,24	,878				
	4 ve üstü	261	3,83	1,035				
4. madde	1	58	4,29	,649	3/480	2,581	,063	—
	2	82	4,02	1,133				
	3	83	4,30	,934				
	4 ve üstü	261	4,03	,958				
5. madde	1	58	4,05	,759	3/480	,277	,842	—
	2	82	4,06	,595				
	3	83	4,05	1,114				
	4 ve üstü	261	3,98	,901				
6. madde	1	58	4,19	,783	3/480	2,332	,073	—
	2	82	4,16	,987				
	3	83	4,08	1,181				
	4 ve üstü	261	3,90	1,049				

Tablo19

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
7. madde	1	58	2,07	1,168	3/480	6,183	,000*	C-A D-A
	2	82	2,16	1,242				
	3	83	2,92	1,571				
	4 ve üstü	261	2,54	1,391				
8. madde	1	58	4,28	,768	3/480	3,000	,080	—
	2	82	4,26	,991				
	3	83	4,23	1,004				
	4 ve üstü	261	4,18	1,032				
9. madde	1	58	4,53	,627	3/480	3,116	,076	—
	2	82	4,52	,864				
	3	83	4,42	,813				
	4 ve üstü	261	4,45	,955				
10. madde	1	58	4,43	,728	3/480	4,699	,003*	A-D
	2	82	4,24	,805				
	3	83	4,29	,982				
	4 ve üstü	261	4,04	,976				
11. madde	1	58	4,21	,932	3/480	5,176	,002*	B-D
	2	82	4,37	,809				
	3	83	4,10	1,089				
	4 ve üstü	261	3,90	1,044				
12. madde	1	58	4,41	,627	3/480	3,345	,019*	B-D
	2	82	4,54	,592				
	3	83	4,33	,925				
	4 ve üstü	261	4,23	,924				
13. madde	1	58	4,41	,650	3/480	2,834	,078	—
	2	82	4,48	,757				
	3	83	4,35	,889				
	4 ve üstü	261	4,42	,852				
14. madde	1	58	4,34	,762	3/480	2,877	,066	—
	2	82	4,27	,771				
	3	83	4,30	,984				
	4 ve üstü	261	4,28	,896				
15. madde	1	58	4,45	,626	3/480	1,704	,165	—
	2	82	4,29	,657				
	3	83	4,30	,947				
	4 ve üstü	261	4,19	,874				
16. madde	1	58	4,53	,655	3/480	3,656	,063	—
	2	82	4,54	,592				
	3	83	4,36	,918				
	4 ve üstü	261	4,25	,871				
17. madde	1	58	4,53	,655	3/480	2,030	,109	—
	2	82	4,34	,835				
	3	83	4,43	,829				
	4 ve üstü	261	4,26	,900				
18. madde	1	58	4,45	,776	3/480	5,888	,001*	B-D A-D
	2	82	4,49	,758				
	3	83	4,13	1,113				
	4 ve üstü	261	4,04	1,055				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin torun sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 13, 14, 15, 16 ve 17. maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 3. madde ($F_{(3, 480)} = 4,508, p < .05$), 7. madde ($F_{(3, 480)} = 6,183, p < .05$), 10. madde ($F_{(3, 480)} = 4,699, p < .05$), 11. madde ($F_{(3, 480)} = 5,176, p < .05$), 12. Madde ($F_{(3, 480)} = 3,345, p < .05$) ve 18. maddede ($F_{(3, 480)} = 5,888, p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Torunum olmadan önce onunla yaşadığım duyguları yaşayacağımı hayal etmiyordum” (Madde 3) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 3 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,24$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,83$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 3 torunu olan büyük ebeveynlerin torunları olmadan önce onunla yaşadıkları duyguları yaşayacaklarını hayal etmediklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var” (Madde 7) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 3 torunu olan ve 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynler ile 1 torunu olan büyük ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,92$) ile 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,54$) 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,07$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 3 torunu ve 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla aralarında çocuğun anne ve babasını dışlayan bir ittifak olduğunu 1 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla oyun oynamayı seviyorum” (Madde 10) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,37$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=4,04$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla oyun

oynamayı sevdiklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma masal anlatmayı seviyorum” (Madde 11) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 2 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,43$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,90$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına masal anlatmayı sevdiklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunuma sarılıyorum, onu öpüyorum” (Madde 12) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 2 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,54$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=4,23$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına sarılıp onu öptüklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu sık sık görmezsem onu telefonla arıyorum” (Madde 18) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 ve 2 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,45$) ile 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,49$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=4,04$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 ve 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını sık sık görmediklerinde onu telefonla aradıklarını 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bu bulgulara göre, torun sayısı arttıkça, çocuk ve büyük ebeveyn arasında, ebeveyni dışlayan ittifakın arttığı söylenebilir. Bu durum, ebeveynlerin, çocuk sayısı arttıkça her çocuğa ayırdıkları zamanın azalmasından kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte; bir torunu olan büyük ebeveynler, 4 ve üzeri sayıda toruna sahip olan büyük ebeveynlere göre torunları ile daha fazla oyun oynamayı sevmektedirler. Bunun sebebi; torun sayısının

artmasıyla çocuğun oyun arkadaşı sayısının da artması olabileceği gibi, büyük ebeveynlerin torun sayısının artmasıyla harcayacağı enerjinin artması da olabilir. Büyük ebeveynlerin yaşları göz önünde bulundurulduğunda, torun sayısının az olması, harcanan zaman ve etkinliğin niteliği açısından önemli olabilir. İki torunu olan büyük ebeveynlerin, daha fazla toruna sahip olanlara göre masal anlatma düzeylerinin fazla olması ve torun sayısı arttıkça büyük ebeveynlerin torunlarını telefonla arama ve fiziksel olarak sevmeye düzeylerinin azalmasını da aynı sebeple açıklamak mümkün olabilir. Genel olarak, büyük ebeveynlerin artan torun sayısı ile birlikte, torunlarının her biri ile yapmış oldukları etkinlik, sohbetler ve oynadıkları oyunlar azalmaktadır. Bir başka ifadeyle, büyük ebeveynlerin torun sayısı arttıkça her bir torununa ayıracağı zaman ve enerji azalmaktadır.

4.1.5.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 20

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	1	58	4,24	,709	3/480	9,458	,000*	A-D
	2	82	4,07	,900				
	3	83	3,95	1,157				
	4 ve üstü	261	3,55	1,232				
20. madde	1	58	4,12	,839	3/480	7,491	,000*	A-D
	2	82	3,91	,892				
	3	83	3,75	1,218				
	4 ve üstü	261	3,46	1,220				
21. madde	1	58	4,07	,814	3/480	5,089	,062	—
	2	82	4,10	,744				
	3	83	3,98	1,180				
	4 ve üstü	261	3,94	1,100				
22. madde	1	58	1,349	,140	3/480	3,425	,097	—
	2	82	1,326	,145				
	3	83	1,339	,144				
	4 ve üstü	261	1,336	,076				
23. madde	1	58	4,00	,918	3/480	5,527	,081	—
	2	82	3,92	1,057				
	3	83	3,88	1,180				
	4 ve üstü	261	3,93	1,144				
24. madde	1	58	3,86	,999	3/480	,987	,399	—
	2	82	3,67	1,155				
	3	83	3,57	1,160				
	4 ve üstü	261	3,60	1,138				

Tablo 20

(devam) Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
25. madde	1	58	3,78	1,077	3/480	1,189	,313	—
	2	82	3,76	1,161				
	3	83	3,71	1,088				
	4 ve üstü	261	3,54	1,238				
26. madde	1	58	4,10	1,003	3/480	4,101	,064	—
	2	82	4,00	1,077				
	3	83	3,89	1,476				
	4 ve üstü	261	3,77	1,248				
27. madde	1	58	4,14	1,067	3/480	14,695	,000*	A-C
	2	82	3,94	1,190				
	3	83	3,11	1,645				
	4 ve üstü	261	3,17	1,287				
28. madde	1	58	4,41	,622	3/480	5,575	,001	—
	2	82	4,35	,837				
	3	83	4,04	1,292				
	4 ve üstü	261	3,97	,970				
29. madde	1	58	3,36	1,334	3/480	3,176	,066	—
	2	82	3,43	1,352				
	3	83	3,45	1,592				
	4 ve üstü	261	3,21	1,234				
30. madde	1	58	3,78	1,229	3/480	6,163	,000*	A-D
	2	82	3,62	1,254				
	3	83	3,42	1,483				
	4 ve üstü	261	3,11	1,269				
31. madde	1	58	3,78	1,109	3/480	3,742	,061	—
	2	82	3,61	1,215				
	3	83	3,59	1,464				
	4 ve üstü	261	3,44	1,271				
32. madde	1	58	4,19	,760	3/480	6,161	,000*	A-D
	2	82	3,79	,939				
	3	83	3,72	1,346				
	4 ve üstü	261	3,50	1,214				
33. madde	1	58	3,88	,975	3/480	7,188	,000*	A-D
	2	82	3,56	1,187				
	3	83	3,39	1,447				
	4 ve üstü	261	3,10	1,316				
34. madde	1	58	4,22	,650	3/480	7,568	,000*	A-D
	2	82	3,85	1,101				
	3	83	3,65	1,301				
	4 ve üstü	261	3,48	1,201				
35. madde	1	58	3,77	1,176	3/480	8,847	,000*	A-D
	2	82	3,66	1,219				
	3	83	3,49	1,356				
	4 ve üstü	261	3,02	1,246				
36. madde	1	58	3,91	,923	3/480	9,517	,000*	A-D
	2	82	3,40	1,226				
	3	83	3,22	1,423				
	4 ve üstü	261	2,99	1,260				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin torun sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29 ve 31. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 19 madde ($F_{(3, 480)} = 9,458$, $p < .05$), 20 madde ($F_{(3, 480)} = 7,491$, $p < .05$), 27 madde ($F_{(3, 480)} = 14,695$, $p < .05$), 30 madde ($F_{(3, 480)} = 6,163$, $p < .05$), 32 madde ($F_{(3, 480)} = 6,161$, $p < .05$), 33 madde ($F_{(3, 480)} = 7,188$, $p < .05$), 34 madde ($F_{(3, 480)} = 7,568$, $p < .05$), 35 madde ($F_{(3, 480)} = 8,847$, $p < .05$) ve 36 madde ($F_{(3, 480)} = 9,517$, $p < .05$) maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Torunumu parka götürüyorum” (Madde 19) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,24$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,55$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını parka götördüklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Yürüyüşe giderken, torunumu da götürüyorum” (Madde 20) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,12$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,46$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin yürüyüşe giderken torunlarını da götördüklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu alışveriş merkezine götürüyorum” (Madde 27) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 3 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,14$) 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,11$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını alışveriş merkezine götördüklerini 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla birlikte resim yapıyorum” (Madde 30) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,78$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,11$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte resim yaptıklarını 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla onun oyuncakları ile oynuyoruz” (Madde 32) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,19$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,50$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte onun oyuncaklarıyla oynadıklarını 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumla hareketli oyunlar oynuyorum” (Madde 33) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,88$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,10$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte hareketli oyunlar oynadıklarını 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum” (Madde 34) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,22$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,48$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı olduklarını 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumu okula götürüp getiriyorum” (Madde 35) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,77$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,02$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını okula götürüp getirdiklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunum ile kalmak için yapmam gereken işlerimi ihmal ediyorum” (Madde 36) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,91$) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,99$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ettiklerini 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bir torunu olan büyük ebeveynlerin daha fazla sayıda torunu olan büyük ebeveynlere göre; torunları ile birlikte parka gitme, yürüyüşe çıkma, alışverişe gitme, resim yapma, oyun oynama, öz bakımlarına destek olma gibi etkinliklere daha fazla katıldıkları söylenebilir. Hatta bu etkinliklere katılmak için, yapmaları gereken işleri ihmal etmeleri de söz konusudur. Bu durum büyük ebeveynlerin tek torunları ile zaman geçirmekten hoşlanıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir; tek başına olan çocuğun arkadaş ihtiyacından dolayı büyük ebeveyni ile zaman geçirmesinin bir sonucu da olabilir. Torun sayısı arttıkça torun başına düşen enerji ve zaman miktarı da azaldığından dolayı bu sonuç ortaya çıkmış olabilir.

4.1.5.3. Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 21

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	1	58	4,28	,812	3/480	1,403	,241	—
	2	82	4,21	1,051				
	3	83	4,08	1,139				
	4 ve üstü	261	4,02	1,025				
38. madde	1	58	2,60	1,227	3/480	4,322	,005*	D-C
	2	82	2,54	1,350				
	3	83	2,19	1,120				
	4 ve üstü	261	2,76	1,315				
39. madde	1	58	2,68	1,200	3/480	4,381	,005*	B-C
	2	82	2,83	1,284				
	3	83	2,25	1,091				
	4 ve üstü	261	2,67	1,241				
40. madde	1	58	3,99	1,232	3/480	2,891	,065	—
	2	82	4,15	,655				
	3	83	4,10	1,021				
	4 ve üstü	261	4,08	,943				
41. madde	1	58	3,19	1,206	3/480	,522	,668	—
	2	82	3,32	1,175				
	3	83	3,40	1,219				
	4 ve üstü	261	3,40	1,241				
42. madde	1	58	3,24	1,174	3/480	1,362	,254	—
	2	82	3,44	1,145				
	3	83	3,60	1,199				
	4 ve üstü	261	3,34	1,216				
43. madde	1	58	3,80	,852	3/480	4,083	,077	—
	2	82	3,83	,858				
	3	83	3,73	1,149				
	4 ve üstü	261	3,68	1,178				
44. madde	1	58	4,05	,926	3/480	1,494	,215	—
	2	82	3,94	,791				
	3	83	3,96	1,224				
	4 ve üstü	261	3,79	1,078				
45. madde	1	58	4,16	,834	3/480	1,870	,134	—
	2	82	4,02	,816				
	3	83	3,86	1,138				
	4 ve üstü	261	3,86	,990				

Tablo 21

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
46. madde	1	58	4,07	,934	3/480	,171	,916	—
	2	82	4,17	,767				
	3	83	4,12	1,052				
	4 ve üstü	261	4,09	1,022				
47. madde	1	58	2,71	1,257	3/480	4,580	,004*	B-C
	2	82	3,02	1,267				
	3	83	2,35	1,273				
	4 ve üstü	261	2,52	1,279				
48. madde	1	58	2,74	1,222	3/480	2,657	,078	—
	2	82	2,79	1,212				
	3	83	2,63	1,308				
	4 ve üstü	261	2,66	1,304				
49. madde	1	58	3,60	1,059	3/480	1,685	,169	—
	2	82	3,95	,955				
	3	83	3,84	1,184				
	4 ve üstü	261	3,92	1,009				
50. madde	1	58	4,05	,804	3/480	,379	,768	—
	2	82	4,17	,872				
	3	83	4,04	1,053				
	4 ve üstü	261	4,05	,959				
51. madde	1	58	4,19	1,272	3/480	2,590	,062	—
	2	82	4,23	,934				
	3	83	4,33	,857				
	4 ve üstü	261	4,18	,925				
52. madde	1	58	3,79	1,136	3/480	1,221	,302	—
	2	82	4,11	,994				
	3	83	4,05	1,178				
	4 ve üstü	261	4,05	,960				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin torun sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 37, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 38. madde ($F_{(3, 480)} = 4,322$, $p < .05$), 39 madde ($F_{(3, 480)} = 4,381$, $p < .05$) ve 47. maddede ($F_{(3, 480)} = 4,580$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Torunumun bir bakıcı yerine bana/eşiime emanet edilmesini tercih ediyorum” (Madde 38) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynler ile 3 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 4 ve üstü

sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,76$) 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,19$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının bir bakıcı yerine kendisine emanet edilmesini tercih ettiklerini 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun bir anaokuluna gitmesindense benimle/eşimle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu düşünüyorum” (Madde 39) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 2 torunu olan büyük ebeveynler ile 3 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,83$) 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,25$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torununun bir anaokuluna gitmesindense büyük ebeveynleriyle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Torunumun okul parasını ben ödüyorum” (Madde 47) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 2 torunu olan büyük ebeveynler ile 3 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,02$) 3 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,35$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torununun okul parasını kendilerinin ödediğini 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Torun sayısı azaldıkça, büyük ebeveynlerin torunlarının masraflarını karşılama ihtimallerinin arttığı söylenebilir. Ayrıca, torun sayısı arttıkça maddi külfet artacağı için, büyük ebeveynler torunlarının bir bakıcı yerine kendilerine emanet edilmesini tercih etmiş olabilirler.

4.1.5.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri torun sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 22

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
53. madde	1	58	4,17	,798	3/480	,404	,750	—
	2	82	4,02	,981				
	3	83	4,12	,929				
	4 ve üstü	261	4,04	1,050				
54. madde	1	58	3,50	1,096	3/480	1,849	,137	—
	2	82	3,51	1,209				
	3	83	3,46	1,319				
	4 ve üstü	261	3,22	1,273				
55. madde	1	58	2,71	1,243	3/480	,548	,650	—
	2	82	2,50	1,199				
	3	83	2,66	1,319				
	4 ve üstü	261	2,53	1,279				
56. madde	1	58	3,84	,875	3/480	1,673	,172	—
	2	82	3,50	,997				
	3	83	3,51	1,052				
	4 ve üstü	261	3,57	1,019				
57. madde	1	58	2,91	1,014	3/480	,929	,426	—
	2	82	3,02	1,077				
	3	83	3,23	1,162				
	4 ve üstü	261	3,06	1,198				
58. madde	1	58	3,21	1,009	3/480	3,498	,076	—
	2	82	3,07	1,245				
	3	83	3,07	1,177				
	4 ve üstü	261	3,24	1,157				
59. madde	1	58	4,16	,854	3/480	4,760	,003*	A-B
	2	82	3,65	,973				
	3	83	3,75	1,103				
	4 ve üstü	261	3,99	,918				
60. madde	1	58	3,47	1,258	3/480	2,957	,062	—
	2	82	3,40	1,087				
	3	83	3,63	1,145				
	4 ve üstü	261	3,64	1,206				
61. madde	1	58	3,52	,941	3/480	1,197	,310	—
	2	82	3,74	,966				
	3	83	3,57	1,050				
	4 ve üstü	261	3,74	1,047				

Tablo 22

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Torun Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
62. madde	1	58	2,31	,940	3/480	3,087	,027*	D-A
	2	82	2,63	1,149				
	3	83	2,60	1,219				
	4 ve üstü	261	2,82	1,264				
63. madde	1	58	3,79	,811	3/480	,252	,860	—
	2	82	3,83	,872				
	3	83	3,86	1,180				
	4 ve üstü	261	3,75	1,071				
64. madde	1	58	4,34	,579	3/480	1,193	,312	—
	2	82	4,15	,891				
	3	83	4,19	,903				
	4 ve üstü	261	4,11	,878				
65. madde	1	58	3,97	,161	3/480	1,067	,363	—
	2	82	4,13	,090				
	3	83	4,16	,118				
	4 ve üstü	261	3,97	,066				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin torun sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 59. madde ($F_{(3, 480)} = 4,760$, $p < .05$) ve 62. madde ($F_{(3, 480)} = 3,087$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar” (Madde 59) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 torunu olan büyük ebeveynler ile 2 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,16$) 2 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,65$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 torunu olan büyük ebeveynlerin günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini 2 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum” (Madde 62) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynler ile 1 torunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,82$) 1 torunu olan büyük ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,31$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını 1 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bir torunu olan büyük ebeveynler, daha fazla toruna sahip olmak istedikleri için, çocuklarının çocuk sahibi olmaya geç kaldığını düşünüyor olabilirler. Bununla birlikte, bir çocuğa sahip olan anneler ve babalar çocuk bakımı konusunda daha deneyimsiz oldukları için, büyük ebeveynlerin desteklerine ihtiyaç duyuyor olabilirler. Ayrıca büyük ebeveynlerin bir torunlarının olmasını genelde çocuklarının geç evlenmesi veya geç çocuk sahibi olmalarıyla ilişkilendirdikleri söylenebilir.

4.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşüncelerine ilişkin bulgular

4.2.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri nasıldır?

4.2.1.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri nasıldır?

Tablo 23

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{X}$	S.s.
1. Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum.	f	37	118	49	192	88	3,36	1,243
	%	7,6	24,4	10,1	39,7	18,2		
2. Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum.	f	23	14	36	287	124	3,98	,936
	%	4,8	2,9	7,4	59,3	25,6		
3. Annemin/babamın torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmiyordum.	f	17	40	77	258	92	3,76	,970
	%	3,5	8,3	15,9	53,3	19,0		
4. Annemin/babamın torunu ile arasında derin bir bağ olduğunu düşünüyorum.	f	23	23	37	233	168	4,03	1,021
	%	4,8	4,8	7,6	48,1	34,7		
5. Annemin/babamın torunu için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	f	23	27	36	250	148	3,98	1,016
	%	4,8	5,6	7,4	51,7	30,6		
6. Torununun annem/babam için önemli bir kaynak olduğuna düşünüyorum.	f	31	31	42	228	152	3,91	1,108
	%	6,4	6,4	8,7	47,1	31,4		

Tablo 23

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARINA KARŞI DUYGULARI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
7. Annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var.	f 148 % 30,6	155 32,0	43 8,9	84 17,4	54 11,2		2,46	1,371
8. Annem/babam torununu dünyadaki her şeyden daha çok seviyor.	f 31 % 6,4	37 7,6	54 11,2	229 47,3	133 27,5		3,82	1,113
9. Annem/babam torununu tüm kötülüklerden korumak istiyor.	f 19 % 3,9	13 2,7	17 3,5	207 42,8	228 47,1		4,26	,948
10. Annem/babam torunuyla oyun oynamayı seviyor.	f 22 % 4,5	33 6,8	33 6,8	218 45,0	178 36,8		4,03	1,058
11. Annem/babam torununa masal anlatmayı seviyor.	f 15 % 3,1	60 12,4	52 10,7	201 41,5	156 32,2		3,87	1,091
12. Annem/babam torununu öpüyor, ona sarılıyor.	f 14 % 2,9	17 3,5	12 2,5	219 45,2	222 45,9		4,28	,900
13. Annem/babam torunu korktuğunda onu sakinleştiriyor.	f 15 % 3,1	18 3,7	19 3,9	229 47,3	203 41,9		4,21	,918
14. Annem/babam torununu neyin mutlu edeceğini biliyor.	f 11 % 2,3	26 5,4	53 11,0	222 45,9	172 35,5		4,07	,939
15. Annem/babam, torunu üzgün olduğunda onu anlıyor ve teselli ediyor.	f 12 % 2,5	22 4,5	35 7,2	229 47,3	186 38,4		4,15	,917
16. Annem/babam torununa onu sevdiğini söylüyor.	f 16 % 3,3	16 3,3	14 2,9	212 43,8	226 46,7		4,27	,924
17. Annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor.	f 14 % 2,9	22 4,5	37 7,6	204 42,1	207 42,8		4,17	,958
18. Annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor.	f 23 % 4,8	36 7,4	30 6,2	196 40,5	199 41,1		4,06	1,094
Kesinlikle katılmıyorum:1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 - 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00								

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 – 5,00

Tablo 23'te yer alan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %39,7'si katıldıklarını, %24,4'ü katılmadıklarını, %18,2'si kesinlikle katıldıklarını, %10,1'i kararsız olduklarını ve %7,6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{x}$ =3,36) göz önünde bulundurulduğunda, *büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %59,3'ü katıldıklarını, %25,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %7,4'ü kararsız olduklarını, %2,9'u katılmadıklarını ve %4,8'i ise kesinlikle

katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,98$) göz önünde bulundurulduğunda, *büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annemin/babamın torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmiyordum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %53,3'ü katıldıklarını, %19'u kesinlikle katıldıklarını, %15,9'u kararsız olduklarını, %8,3'ü katılmadıklarını ve %3,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,76$) göz önünde bulundurulduğunda, *annemin/babamın torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmiyordum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annemin/babamın torunu ile arasında derin bir bağ olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %48,1'i katıldıklarını, %34,7'si kesinlikle katıldıklarını, %7,6'sı kararsız olduklarını, %4,8'i katılmadıklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,03$) göz önünde bulundurulduğunda, *annemin/babamın torunu ile arasında derin bir bağ olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annemin/babamın torunu için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %51,7'si katıldıklarını, %30,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %7,4'ü kararsız olduklarını, %5,6'sı katılmadıklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,98$) göz önünde bulundurulduğunda, *annemin/babamın torunu için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Torununun annem/babam için önemli bir kaynak olduğuna düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,1'i katıldıklarını, %31,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %8,7'si kararsız olduklarını, %6,4'ü katılmadıklarını ve %6,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,91$) göz önünde bulundurulduğunda, *torununun annem/babam için önemli bir kaynak olduğuna düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %32'si katılmadıklarını, %30,6'sı kesinlikle katılmadıklarını, %17,4'ü katıldıklarını, %11,2'si kesinlikle katıldıklarını ve %8,9'u ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,46$) göz önünde

bulundurulduğunda, *annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununu dünyadaki her şeyden daha çok seviyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,3'ü katıldıklarını, %27,5'i kesinlikle katıldıklarını, %11,2'si kararsız olduklarını, %7,6'sı katılmadıklarını ve %6,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,82$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu dünyadaki her şeyden daha çok seviyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununu tüm kötülüklerden korumak istiyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,1'i kesinlikle katıldıklarını, %42,8'i katıldıklarını, %3,9'u kesinlikle katılmadıklarını, %3,5'i kararsız olduklarını ve %2,7'si ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,26$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu tüm kötülüklerden korumak istiyor* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torunuyla oyun oynamayı seviyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45'i katıldıklarını, %36,8'i kesinlikle katıldıklarını, %6,8'i kararsız olduklarını, %6,8'i katılmadıklarını ve %4,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,03$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torunuyla oyun oynamayı seviyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununa masal anlatmayı seviyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %41,5'i katıldıklarını, %32,2'si kesinlikle katıldıklarını, %12,4'ü katılmadıklarını, %10,7'si kararsız olduklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,87$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununa masal anlatmayı seviyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununu öpüyor, ona sarılıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45,9'u kesinlikle katıldıklarını, %45,2'si katıldıklarını, %3,5'i katılmadıklarını, %2,9'u kesinlikle katılmadıklarını ve %2,5'i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,28$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu öpüyor, ona sarılıyor* maddesine *kesinlikle katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torunu korktuğunda onu sakinleştiriyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,3'ü katıldıklarını, %41,9'u kesinlikle katıldıklarını, %3,9'u kararsız olduklarını, %3,7'si katılmadıklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını

belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,21$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torunu korktuğunda onu sakinleştiriyor* maddesine kesinlikle katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam torununu neyin mutlu edeceğini biliyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45,9'u katıldıklarını, %35,5'i kesinlikle katıldıklarını, %11'i kararsız olduklarını, %5,4'ü katılmadıklarını ve %2,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu neyin mutlu edeceğini biliyor* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam, torunu üzgün olduğunda onu anlıyor ve teselli ediyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,3'ü katıldıklarını, %38,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %7,2'si kararsız olduklarını, %4,5'i katılmadıklarını ve %2,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,15$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunu üzgün olduğunda onu anlıyor ve teselli ediyor* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam torununa onu sevdiğini söylüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %46,7'si kesinlikle katıldıklarını, %43,8'i katıldıklarını, %3,3'ü katılmadıklarını, %3,3'ü kesinlikle katılmadıklarını ve %2,9'u ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,27$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununa onu sevdiğini söylüyor* maddesine kesinlikle katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %42,8'i kesinlikle katıldıklarını, %42,1'i katıldıklarını, %7,6'sı kararsız olduklarını, %4,5'i katılmadıklarını ve %2,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,17$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %41,1'i kesinlikle katıldıklarını, %40,5'i katıldıklarını, %7,4'ü katılmadıklarını, %6,2'si kararsız olduklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,06$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 17 ve 18. maddelere ebeveynlerin katıldıkları, 9, 13 ve 16. maddelere ise kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir. Ancak, *büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum* maddesine *kararsız oldukları* ve sadece *Annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynlerin büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum maddesinde kararsız olmaları beklenen bir durumdur. Çünkü büyük ebeveynlik bu ebeveynlerin yaşamış oldukları bir deneyim olmadığından, iki rol arasında karşılaştırma yapamamış olabilirler. Ebeveynlerin, torun-büyük ebeveyn arasında anne babaları dışlayan bir ittifak olduğu düşüncesine katılmamaları ise, çocuğun hayatında farklı rollerinin olduğunun bilincinde olduğunu gösteriyor olabilir. Ochiltree'nin (2006) belirtmiş olduğu gibi, ebeveynler çocuğun hayatının merkezindedirler ancak büyük ebeveynler de ailenin bir parçası olarak, çekirdek ailenin yaşadığı sorunlarda, geçiş dönemlerinde, bakım ve korumaya ihtiyaç duyulan durumlarda her zaman oradrlar. Ayrıca büyük ebeveynler, yalnızca torunların değil çocuklarının da (anne-babalar) geçmişleri ve şu anları arasındaki bağlantıdırlar ve birtakım değerleri, deneyimleri nesiller arasında taşımaktadırlar (Ochiltree, 2006). Ebeveynler anne babaları ile torunları arasında derin bir bağ olduğunu, anne-babalarının torunları için önemli bir kaynak olduklarını, torunlarını herşeyden çok sevdiklerini ve büyük ebeveynliğin çok farklı bir deneyim olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca büyük ebeveynlerin torunları doğmadan önce bu yaşadıkları duyguları tahmin edemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anneler ve babalarda, büyük ebeveynler gibi büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerinin sıcak bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. Bununla birlikte, ebeveynler büyük ebeveynlerin torunlarını neyin mutlu ettiğini bildiklerini belirtmişlerdir. Bütün bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, Downie, Hay, Horner, Wichmann ve Hislop'un (2010) çalışmalarındaki bulguların mevcut çalışmayı destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Downie ve diğerleri (2010), büyük ebeveynleri ile yaşayan çocukların büyük çoğunluğunun mutlu olduklarını, güvende olduklarını, sevildiğini hissettiklerini ve temel ihtiyaçlarının karşılandığını belirlemişlerdir. Bunun yanı sıra, Weber ve Waldrop'un (2000) çalışmalarındaki büyük ebeveynlerin çoğu, torunlarıyla olan ilişkilerini sevgi dolu ve olumlu duygular yüklü bir ilişki olarak tanımlamışlardır. Moore ve Miller (2007) de, zenci büyük ebeveynlerin torunlarının bakımı

sayesinde birtakım güçlüklerle başetme, kendini işe yaramış hissetme gibi durumlardan dolayı psikolojik olarak daha iyi hissettiklerini belirtmişlerdir.

4.2.1.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri nasıldır?

Tablo 24

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARI İLE YAPTIKLARI ETKİNLİKLER/ZAMAN AYIRMA		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
19. Annem/babam torununu parka götürüyor.	f	32	83	24	221	124	3,67	1,216
	%	6,6	17,1	5,0	45,7	25,6		
20. Annem/babam yürüyüşe giderken torununu da onlarla götürüyor.	f	27	102	44	214	97	3,52	1,187
	%	5,6	21,1	9,1	44,2	20,0		
21. Annem/babam, torunuyla televizyon izliyor.	f	17	50	44	259	114	3,83	1,015
	%	3,5	10,3	9,1	53,5	23,6		
22. Annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor.	f	135	177	44	91	37	2,42	1,280
	%	27,9	36,6	9,1	18,8	7,6		
23. Annem/babam, torunuyla çocukluğumuzda bizimle oynadığı oyunları oynuyor.	f	34	84	69	199	98	3,50	1,194
	%	7,0	17,4	14,3	41,1	20,2		
24. Annem/babam, torununa masal olarak kendi aile hikayelerimizi anlatıyor.	f	25	92	55	230	82	3,52	1,132
	%	5,2	19,0	11,4	47,5	16,9		
25. Annem/babam, torununa, kendi arkadaşlarının ve ailesinin eski fotoğraflarını gösteriyor.	f	28	91	63	209	93	3,51	1,166
	%	5,8	18,8	13,0	43,2	19,2		
26. Annem/babam, torunuyla alışverişe gidiyor.	f	40	100	43	182	119	3,50	1,286
	%	8,3	20,7	8,9	37,6	24,6		
27. Annem/babam, torununu alışveriş merkezine götürüyor.	f	47	116	55	164	102	3,33	1,306
	%	9,7	24,0	11,4	33,9	21,1		
28. Annem/babam, torunu ile sohbet ediyor.	f	17	46	30	224	167	3,99	1,051
	%	3,5	9,5	6,2	46,3	34,5		
29. Annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor.	f	70	157	60	124	73	2,94	1,328
	%	14,5	32,4	12,4	25,6	15,1		
30. Annem/babam torunuyla birlikte resim yapıyor.	f	53	100	57	196	78	3,30	1,267
	%	11,0	20,7	11,8	40,5	16,1		
31. Annem/babam torunuyla birlikte müzik dinliyor.	f	62	111	59	195	57	3,15	1,263
	%	12,8	22,9	12,2	40,3	11,8		
32. Annem/babam torununun oyuncakları ile torunuyla oynuyor.	f	38	66	36	237	107	3,64	1,192
	%	7,9	13,6	7,4	49,0	22,1		
33. Annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor.	f	44	111	65	196	68	3,27	1,220
	%	9,1	22,9	13,4	40,5	14,0		
34. Annem/babam torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyor.	f	23	67	42	230	122	3,75	1,122
	%	4,8	13,8	8,7	47,5	25,2		
35. Annem/babam torununu okula getirip götürüyor.	f	46	126	57	162	93	3,27	1,294
	%	9,5	26,0	11,8	33,5	19,2		
36. Annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor.	f	56	130	71	153	74	3,12	1,284
	%	11,6	26,9	14,7	31,6	15,3		

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00

Tablo 24'te yer alan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Annem/babam torununu parka götürüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45,7'si katıldıklarını, %25,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %17,1'i katılmadıklarını, %6,6'sı kesinlikle katılmadıklarını ve %5'i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,67$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu parka götürüyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam yürüyüşe giderken torununu da onlarla götürüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %44,2'si katıldıklarını, %21,1'i katılmadıklarını, %20'si kesinlikle katıldıklarını, %9,1'i kararsız olduklarını ve %5,6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,52$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam yürüyüşe giderken torununu da onlarla götürüyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torunuyla televizyon izliyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %53,5'i katıldıklarını, %23,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %10,3'ü katılmadıklarını, %9,1'i kararsız olduklarını ve %3,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,83$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunuyla televizyon izliyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %36,6'sı katılmadıklarını, %27,9'u kesinlikle katılmadıklarını, %18,8'i katıldıklarını, %9,1'i kararsız olduklarını ve %7,6'sı ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,42$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torunuyla çocukluğumuzda bizimle oynadığı oyunları oynuyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %41,1'i katıldıklarını, %20,2'si kesinlikle katıldıklarını, %17,4'ü katılmadıklarını, %14,3'ü kararsız olduklarını ve %7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,50$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunuyla çocukluğumuzda bizimle oynadığı oyunları oynuyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torununa masal olarak kendi aile hikâyelerimizi anlatıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,5'i katıldıklarını, %19'u katılmadıklarını, %16,9'u kesinlikle katıldıklarını, %11,4'ü kararsız olduklarını ve %5,2'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,52$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torununa masal olarak kendi aile hikâyelerimizi anlatıyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torununa, kendi arkadaşlarının ve ailesinin eski fotoğraflarını gösteriyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %43,2'si katıldıklarını, %19,2'si kesinlikle katıldıklarını, %18,8'i katılmadıklarını, %13'ü kararsız olduklarını ve %5,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,51$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torununa, kendi arkadaşlarının ve ailesinin eski fotoğraflarını gösteriyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torunuyla alışverişe gidiyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %37,6'sı katıldıklarını, %24,6'sı kesinlikle katıldıklarını, %20,7'si katılmadıklarını, %8,9'u kararsız olduklarını ve %8,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,50$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunuyla alışverişe gidiyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torununu alışveriş merkezine götürüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %33,9'u katıldıklarını, %24'ü katılmadıklarını, %21,1'i kesinlikle katıldıklarını, %11,4'ü kararsız olduklarını ve %9,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,33$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torununu alışveriş merkezine götürüyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam, torunu ile sohbet ediyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %46,3'ü katıldıklarını, %34,5'i kesinlikle katıldıklarını, %9,5'i katılmadıklarını, %6,2'si kararsız olduklarını ve %3,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,99$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunu ile sohbet ediyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %32,4'ü katılmadıklarını, %25,6'sı katıldıklarını, %15,1'i kesinlikle katıldıklarını, %14,5'i kesinlikle katılmadıklarını ve %12,4'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,94$) göz önünde

bulundurulduğunda, *annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torunuyla birlikte resim yapıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %40,5'i katıldıklarını, %20,7'si katılmadıklarını, %16,1'i kesinlikle katıldıklarını, %11,8'i kararsız olduklarını ve %11'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,30$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torunuyla birlikte resim yapıyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torunuyla birlikte müzik dinliyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %40,3'ü katıldıklarını, %22,9'u katılmadıklarını, %12,8'i kesinlikle katılmadıklarını, %12,2'si kararsız olduklarını ve %11,8'i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,15$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torunuyla birlikte müzik dinliyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torununun oyuncakları ile torunuyla oynuyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %49'u katıldıklarını, %22,1'i kesinlikle katıldıklarını, %13,6'sı katılmadıklarını, %7,9'u kesinlikle katılmadıklarını ve %7,4'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,64$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununun oyuncakları ile torunuyla oynuyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %40,5'i katıldıklarını, %22,9'u katılmadıklarını, %14'ü kesinlikle katıldıklarını, %13,4'ü kararsız olduklarını ve %9,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,27$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,5'i katıldıklarını, %25,2'si kesinlikle katıldıklarını, %13,8'i katılmadıklarını, %8,7'si kararsız olduklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,75$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununu okula getirip götürüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %33,5'i katıldıklarını, %26'sı katılmadıklarını, %19'2'si kesinlikle katıldıklarını, %11,8'i kararsız olduklarını ve %9,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,27$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam torununu okula getirip götürüyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %31,6'sı katıldıklarını, %26,9'u katılmadıklarını, %15'3'ü kesinlikle katıldıklarını, %14,7'si kararsız olduklarını ve %11,6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,12$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri incelendiğinde 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 32 ve 34. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 27, 29, 30, 31, 33, 35 ve 36. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, *annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynler, büyükebeveynlerin torunları ile televizyon izlediklerini, parka ve yürüyüşe gittiklerini, torunlarına masal anlattıklarını, birlikte eski fotoğraflara baktıklarını, sohbet edip, oyun oynadıklarını ve özbakım becerilerine destek olduklarını ifade etmişlerdir. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla yaptıkları bu etkinlikler göz önünde bulundurulduğunda, büyük ebeveynlerin torunlarıyla oldukça fazla zaman geçirdikleri söylenebilir. Bu bulgu, kültürel bakış açısından kaynaklı olabilir. Türk kültüründe büyük ebeveynlerin torunlarıyla zaman geçirmeleri, torunlarının bakım ve eğitimlerine katkıda bulunmaları beklenen bir durumdur. Nitekim bu bulgu Mahne, Klaus ve Engstler (2018) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Mahne ve diğerleri (2018), Almanya'da yaşayan Türk büyük ebeveynlerin torunlarının bakımlarıyla, Alman büyük ebeveynlere göre daha fazla ilgilendiklerini belirlemişlerdir. Ebeveynler, büyük ebeveynlerin en çok torunları ile televizyon izlediklerini belirtirken, en az bilgisayar oyunu oynadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin, büyük ebeveynleri torunları ile bilgisayar oyunu oynadıkları maddeye katılmamaları beklenen sonuçlardan biridir. Çünkü büyük ebeveynler yaşları ve çocuk büyütme deneyimleri de göz önünde bulundurulduğunda, teknoloji kullanımında

olduğu gibi daha geleneksel yöntemleri ve oyunları tercih ediyor olabilirler (Quadrello vd., 2005).

4.2.1.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin düşünceleri nasıldır?

Tablo 25

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşünceleri

BÜYÜK EBEVEYNLERİN TORUNLARININ BAKIM/EĞİTİMLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
37. Çocuğumun bir bakıcı yerine anneme/ babama emanet edilmesini tercih ediyorum.	f	22	39	33	181	209	4,07	1,109
	%	4,5	8,1	6,8	37,4	43,2		
38. Çocuğumun bir anaokuluna gitmesinden annemle/babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum.	f	114	185	56	84	45	2,51	1,276
	%	23,6	38,2	11,6	17,4	9,3		
39. Çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum.	f	95	206	70	87	26	2,47	1,152
	%	19,6	42,6	14,5	18,0	5,4		
40. Torununun arkadaşının olması annemin/babamın hoşuna gidiyor.	f	15	17	37	252	163	4,10	,908
	%	3,1	3,5	7,6	52,1	33,7		
41. Annem/babam, torununa her istediğini alıyor.	f	40	84	87	204	69	3,37	1,168
	%	8,3	17,4	18,0	42,1	14,3		
42. Annem/babam, torununu eşim ve benim şımarttığımdan daha çok şımartıyor.	f	39	69	68	219	89	3,52	1,179
	%	8,1	14,3	14,0	45,2	18,4		
43. Annemin/babamın, torununa kendilerini adanmaları için zamanları olduğunu düşünüyorum.	f	30	75	103	206	70	3,44	1,104
	%	6,2	15,5	21,3	42,6	14,5		
44. Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi.	f	29	54	62	211	128	3,73	1,144
	%	6,0	11,2	12,8	43,6	26,4		
45. Bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor.	f	10	36	47	260	131	3,96	,923
	%	2,1	7,4	9,7	53,7	27,1		
46. Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünüyorum.	f	24	29	47	219	165	3,98	1,061
	%	5,0	6,0	9,7	45,2	34,1		
47. Annem/babam torununun okul parasını veriyor.	f	96	165	76	117	30	2,63	1,220
	%	19,8	34,1	15,7	24,2	6,2		
48. Annem/babam torununun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyor.	f	92	173	83	110	26	2,60	1,183
	%	19,0	35,7	17,1	22,7	5,4		
49. Annem/babam torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyor.	f	23	48	112	201	100	3,63	1,063
	%	4,8	9,9	23,1	41,5	20,7		
50. Annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor.	f	26	42	38	231	147	3,89	1,097
	%	5,4	8,7	7,9	47,7	30,4		
51. Annem/babam torununun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyor.	f	14	15	27	256	172	4,15	,880
	%	2,9	3,1	5,6	52,9	35,5		
52. Çocuğumun annem/babamla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum.	f	21	24	48	229	162	4,01	1,012
	%	4,3	5,0	9,9	47,3	33,5		

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 – 5,00

Tablo 25'te yer alan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Çocuğumun bir bakıcı yerine anneme/babama emanet edilmesini tercih ediyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %43,2'si kesinlikle katıldıklarını, %37,4'ü katıldıklarını, %8,1'i katılmadıklarını, %6,8'i kararsız olduklarını ve %4,5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,07$) göz önünde bulundurulduğunda, *çocuğumun bir bakıcı yerine anneme/babama emanet edilmesini tercih ediyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Çocuğumun bir anaokuluna gitmesindense annemle/ babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %38,2'si katılmadıklarını, %23,6'sı kesinlikle katılmadıklarını, %17,4'ü katıldıklarını, %11,6'sı kararsız olduklarını ve %9,3'ü ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,51$) göz önünde bulundurulduğunda, *çocuğumun bir anaokuluna gitmesindense annemle/babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum* maddesine katılmadıkları söylenebilir.

Çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %42,6'sı katılmadıklarını, %19,6'sı kesinlikle katılmadıklarını, %18'i katıldıklarını, %14,5'i kararsız olduklarını ve %5,4'ü ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,47$) göz önünde bulundurulduğunda, *çocuğumun bir anaokuluna gitmesindense annemle/ babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum* maddesine katılmadıkları söylenebilir.

Torununun arkadaşının olması annemin/babamın hoşuna gidiyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %52,1'i katıldıklarını, %33,7'si kesinlikle katıldıklarını, %7,6'sı kararsız olduklarını, %3,5'i katılmadıklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,10$) göz önünde bulundurulduğunda, *torununun arkadaşının olması annemin/babamın hoşuna gidiyor* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annem/babam, torununa her istediğini alıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %42,1'i katıldıklarını, %18'i kararsız olduklarını, %17,4'ü katılmadıklarını, %14,3'ü kesinlikle katıldıklarını ve %8,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,37$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torununa her istediğini alıyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam, torununu eşim ve benim şımarttığımdan daha çok şımartıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45,2'si katıldıklarını, %18,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %14,3'ü katılmadıklarını, %14'ü kararsız olduklarını ve %8,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,52$) göz önünde bulundurulduğunda, *annem/babam, torununu eşim ve benim şımarttığımdan daha çok şımartıyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annemin/babamın, torununa kendilerini adamaları için zamanları olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %42,6'sı katıldıklarını, %21,3'ü kararsız olduklarını, %15,5'i katılmadıklarını, %14,5'i kesinlikle katıldıklarını ve %6,2'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,44$) göz önünde bulundurulduğunda, *annemin/babamın, torununa kendilerini adamaları için zamanları olduğunu düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %43,6'sı katıldıklarını, %26,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %12,8'i kararsız olduklarını, %11,2'si katılmadıklarını ve %6'sı ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,73$) göz önünde bulundurulduğunda *eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %53,7'si katıldıklarını, %27,1'i kesinlikle katıldıklarını, %9,7'si kararsız olduklarını, %7,4'ü katılmadıklarını ve %2,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,96$) göz önünde bulundurulduğunda *bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %45,2'si katıldıklarını, %34,1'i kesinlikle katıldıklarını, %9,7'si kararsız olduklarını, %6'sı katılmadıklarını ve %5'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,98$) göz önünde bulundurulduğunda *bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünüyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununun okul parasını veriyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %34,1'i katılmadıklarını, %24,2'si katıldıklarını, %19,8'i kesinlikle katılmadıklarını, %15,7'si kararsız olduklarını ve %6,2'si ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,63$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam torununun okul parasını veriyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torununun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %35,7'si katılmadıklarını, %22,7'si katıldıklarını, %19'u kesinlikle katılmadıklarını, %17,1'i kararsız olduklarını ve %5,4'ü ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,60$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam torununun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %41,5'i katıldıklarını, %23,1'i kararsız olduklarını, %20,7'si kesinlikle katıldıklarını, %9,9'u katılmadıklarını ve %4,8'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,63$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,7'si katıldıklarını, %30,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %8,7'si katılmadıklarını, %7,9'u kararsız olduklarını ve %5,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,89$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annem/babam torununun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %52,9'u katıldıklarını, %35,5'i kesinlikle katıldıklarını, %5,6'sı kararsız olduklarını, %3,1'i katılmadıklarını ve %2,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,15$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Çocuğumun annem/babamla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,3'ü katıldıklarını, %33,5'i kesinlikle katıldıklarını, %9,9'u kararsız olduklarını, %5'i

katılmadıklarını ve %4,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,01$) göz önünde bulundurulduğunda *çocuğumun annem/babamla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine ilişkin düşünceleri incelendiğinde 37, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51 ve 52. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 41, 47 ve 48. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, “*çocuğumun bir anaokuluna gitmesindense annemle/ babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum*” ve “*çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum*” maddelerine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynler çocuklarının bir anaokuluna gitmesindense büyük ebeveynleriyle kalmalarının çocukların günlük bakımı için daha olumlu olduğu ve çocuklarının -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasını tercih ettiklerine ilişkin maddelere katılmamaktadırlar. Burada çevre ve kültürün ebeveynlerin görüşleri üzerindeki yansımalarının görüldüğü söylenebilir. Çünkü toplumumuzda, akademik başarı oldukça önemlidir ve artık çocuklar küçük yaştan itibaren bunun için hazırlanmaktadır. Bu süreçte okul öncesi eğitimin ne kadar önemli olduğu da farklı çalışmalarla ortaya koyulmuş olan bir gerçektir (Gardinal-Pizato, Marturano & Fontaine, 2012; Osakwe, 2009; Smith, 2014; Uyanık & Kandır, 2010). Bu durumda ebeveynlerin görüşleri, çocukların akademik başarılarını erken yaşta desteklemeye başlamak veya çocukların yaşlıları ile zaman geçirerek okul öncesi eğitimin faydalarından erken yaşta faydalanmasını sağlamak temellerine oturtulabilir. Ancak burada açık olan, ebeveynlerin, okul öncesi eğitim kurumlarını, büyük ebeveynlerin bakımına tercih etmeleridir.

Ebeveynler çocuklarını bakıcı ve okul öncesi eğitim kurumları yerine büyük ebeveynine bırakmayı tercih etmektedirler. Bu bulgu Svensson-Dianellou'nun (2007) bulgularıyla desteklenmektedir. Svensson-Dianellou (2007) ebeveynlerin diğer kaynaklardan büyük ebeveynlere güvendiklerini, yabancılara ve okul öncesi eğitim kurumlarına ise genellikle güvenmediklerini belirlemiştir. Bir başka ifadeyle, ebeveynlerin çocuklarını korumak amacıyla yabancı kişilerden ve okul öncesi eğitim kurumlarından kendi ebeveynlerine çocuklarını bırakmayı tercih ettikleri söylenebilir.

Ebeveynler çocuklarını bakıcı ve okul öncesi eğitim kurumları yerine büyük ebeveynine bırakmayı tercih etmektedirler. Ebeveynler, büyük ebeveynlerin, torunlarına her istediklerini aldıklarını, kendilerinden daha çok şımarttıklarını, doğum günü için hedeler aldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca büyük ebeveynlerin torunlarına kendilerini adanmaları için zamanları olduğunu, şimdiki büyük ebeveynlerin eskilere göre daha ilgili olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Çalışmanın bu aşamadaki bulguları genel olarak göz önünde bulundurulduğunda, büyük ebeveynlerin torunlarına zaman ayırdıkları söylenebilir. Bu durum Force, Botsford, Pisano ve Holbert (2000) tarafından desteklenmektedir. Force ve diğerleri (2000), ebeveynlerin çocuklarının bakımı için zamanları olmadığında, büyük ebeveynlerin torunlarına bakmak için uzun süreli olarak hem zamanlarının hem de isteklerinin olduğunu belirlemişlerdir.

4.2.1.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri nasıldır?

Tablo 26

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşünceleri

GENEL GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	$\bar{x}$	S.s.
53. Annemin/babamın, ben küçükken benimle oynamak için daha az zamanı vardı.	f	22	50	33	226	153	3,90	1,095
	%	4,5	10,3	6,8	46,7	31,6		
54. Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.	f	46	98	91	158	91	3,31	1,252
	%	9,5	20,2	18,8	32,6	18,8		
55. Anneme/babama torununa uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum.	f	101	165	119	71	28	2,50	1,145
	%	20,9	34,1	24,6	14,7	5,8		
56. Annem/babam bizim mükemmel ebeveynler olduğumuzu düşünüyorlar.	f	15	74	186	162	47	3,31	,950
	%	3,1	15,3	38,4	33,5	9,7		
57. Bizim çocuğumuza ayırdığımız zamanın yeterli olmadığını düşünüyorum.	f	35	89	131	175	54	3,26	1,104
	%	7,2	18,4	27,1	36,2	11,2		
58. Annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar.	f	43	102	122	162	55	3,17	1,152
	%	8,9	21,1	25,2	33,5	11,4		
59. Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar.	f	13	57	97	213	104	3,70	1,019
	%	2,7	11,8	20,0	44,0	21,5		
60. Anneler en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmalılar (çalışmamalılar).	f	36	67	99	199	83	3,47	1,148
	%	7,4	13,8	20,5	41,1	17,1		
61. Annemin/babamın çocuğumla ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmem adil/ doğru değildir.	f	15	56	77	236	100	3,72	1,016
	%	3,1	11,6	15,9	48,8	20,7		
62. Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum.	f	87	184	97	85	31	2,56	1,159
	%	18,0	38,0	20,0	17,6	6,4		
63. Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum.	f	20	62	67	235	100	3,69	1,065
	%	4,1	12,8	13,8	48,6	20,7		
64. Annemin/babamın torunlarına karşı, bize çocukluğumuzda olduklarından, daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünüyorum.	f	14	27	48	238	157	4,03	,953
	%	2,9	5,6	9,9	49,2	32,4		
65. Annemin/babamın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini düşünüyorum.	f	21	33	49	230	151	3,94	1,037
	%	4,3	6,8	10,1	47,5	31,2		

Kesinlikle katılmıyorum: 1,00 – 1,79; Katılmıyorum: 1,80 – 2,59; Kararsızım: 2,60 – 3,39; Katılıyorum: 3,40 – 4,19; Kesinlikle katılıyorum: 4,20 - 5,00

Tablo 26’da yer alan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla olan ilişkilerine dair genel düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

Annemin/babamın, ben küçükken benimle oynamak için daha az zamanı vardı maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %46,7’si katıldıklarını, %31,6’sı kesinlikle katıldıklarını, %10,3’ü katılmadıklarını, %6,8’i kararsız olduklarını ve %4,5’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,90$) göz önünde bulundurulduğunda *annemin/babamın, ben küçükken benimle oynamak için daha az zamanı vardı* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %32,6’sı katıldıklarını, %20,2’si katılmadıklarını, %18,8’i kesinlikle katıldıklarını, %18,8’i kararsız olduklarını ve %9,5’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,31$) göz önünde bulundurulduğunda *annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Anneme/babama torununa uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %34,1’i katılmadıklarını, %24,6’sı kararsız olduklarını, %20,9’u kesinlikle katılmadıklarını, %14,7’si katıldıklarını ve %5,8’i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,50$) göz önünde bulundurulduğunda *annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum* maddesine katılmadıkları söylenebilir.

Annem/babam bizim mükemmel ebeveynler olduğumuzu düşünüyorlar maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %38,4’ü kararsız olduklarını, %33,5’i katıldıklarını, %15,3’ü katılmadıklarını, %9,7’si kesinlikle katıldıklarını ve %3,1’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,31$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam bizim mükemmel ebeveynler olduğumuzu düşünüyorlar* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Bizim çocuğumuza ayırdığımız zamanın yeterli olmadığını düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %36,2’si katıldıklarını, %27,1’i kararsız olduklarını, %18,4’ü katılmadıklarını, %11,2’si kesinlikle katıldıklarını ve %7,2’i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,26$) göz önünde

bulundurulduğunda *bizim çocuğumuza ayırdığımız zamanın yeterli olmadığını düşünüyor* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %33,5'i katıldıklarını, %25,2'si kararsız olduklarını, %21,1'i katılmadıklarını, %11,4'ü kesinlikle katıldıklarını ve %8,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,17$) göz önünde bulundurulduğunda *annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar* maddesine *kararsız oldukları* söylenebilir.

Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %44'ü katıldıklarını, %21,5'i kesinlikle katıldıklarını, %20'si kararsız olduklarını, %11,8'i katılmadıklarını ve %2,7'si ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,70$) göz önünde bulundurulduğunda *günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Anneler en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmalılar (çalışmamalılar) maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %41,1'i katıldıklarını, %20,5'i kararsız olduklarını, %17,1'i kesinlikle katıldıklarını, %13,8'i katılmadıklarını ve %7,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,47$) göz önünde bulundurulduğunda *anneler en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmalılar (çalışmamalılar)* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annemin/babamın çocuğumla ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmem adil/doğru değildir maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %48,8'i katıldıklarını, %20,7'si kesinlikle katıldıklarını, %15,9'u kararsız olduklarını, %11,6'sı katılmadıklarını ve %3,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,72$) göz önünde bulundurulduğunda *annemin/babamın çocuğumla ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmem adil/doğru değildir* maddesine *katıldıkları* söylenebilir.

Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyor maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %38'i katılmadıklarını, %20'si kararsız olduklarını, %18'i kesinlikle katılmadıklarını, %17,6'sı katıldıklarını ve %6,4'ü ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=2,56$) göz önünde bulundurulduğunda *annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyor* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %48,6'sı katıldıklarını, %20,7'si kesinlikle katıldıklarını, %13,8'i kararsız olduklarını, %12,8'i katılmadıklarını ve %4,1'i ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,69$) göz önünde bulundurulduğunda *büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annemin/babamın torunlarına karşı, bize çocukluğumuzda olduklarından, daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %49,2'si katıldıklarını, %32,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %9,9'u kararsız olduklarını, %5,6'sı katılmadıklarını ve %2,9'u ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=4,03$) göz önünde bulundurulduğunda *annemin/babamın torunlarına karşı, bize çocukluğumuzda olduklarından, daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Annemin/babamın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini düşünüyorum maddesine; çalışmaya katılan ebeveynlerin %47,5'i katıldıklarını, %31,2'si kesinlikle katıldıklarını, %10,1'i kararsız olduklarını, %6,8'i katılmadıklarını ve %4,3'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin grup ortalaması ($\bar{X}=3,94$) göz önünde bulundurulduğunda *annemin/babamın torunlarına karşı, bize çocukluğumuzda olduklarından, daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünüyorum* maddesine katıldıkları söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla olan ilişkilerine dair genel düşünceleri incelendiğinde 53, 59, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 54, 56, 57 ve 58. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, “*anneme/babama torununa uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum*” ve “*annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum*” maddelerine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynlerin bu bölümdeki maddelerden büyük çoğunluğuna katılırken özellikle, büyük ebeveynler torunlarına uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için onlara kızdıkları ve ebeveyn olarak çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarına ilişkin maddelere katılmamaları kültürel yapının bir sonucu olabilir. Türk kültüründe büyüklere saygı önemlidir ve ebeveynlerin kendi ebeveynlerine kızmaları çok söz konusu olacak bir durum değildir (İşçi, 2000). Bununla birlikte, ebeveynler çocuk

bakımında büyük ebeveynleri dışlamaktan ziyade onların desteğini almak eğilimindedirler. Özellikle de her iki ebeveynin çalıştığı durumlarda, büyük ebeveynler ailelerin en büyük yardımcılarıdır (Arpacı & Bekar, 2013; Canatan, 2008).

Ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin onları mükemmel ebeveynler olarak düşündükleri maddede kararsız oldukları belirlenmiştir. Bu bulgu, Mansson'un (2016b), büyük ebeveynlerin torunlarından dolayı kendi çocuklarıyla gurur duyduklarını belirlemiş olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Diğer bir ifadeyle, büyük ebeveynler kendi çocuklarının iyi ve başarılı ebeveynler olduklarını düşünmektedirler. Bu çalışmadaki ebeveynlerin kararsız olmalarında, insanların bazen kendileriyle ilgili değerlendirmelerinde yeterince objektif olamamalarının ya da Türk kültüründe özellikle büyük ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili olumlu duygu ve düşüncelerini yeterince paylaşmamalarının da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Ebeveynler annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu Houndoumadi'nin (1996) bulgularıyla paraleldir. Houndoumadi (1996) yeni çocuk sahibi olan Yunan annelerin %80'inin çocuklarına bakmaları için birisine ihtiyaç duyduklarında, kendi annelerini tercih ettiklerini belirlemiştir.

Ebeveynler, kendileri küçükken ebeveynlerinin kendileriyle oynamak için daha az zamanları olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu Emick ve Hayslip'in (1996) bulgularıyla desteklenmektedir. Emick ve Hayslip (1996) birçok büyük ebeveynin kendi çocuklarına karşı sergiledikleri ebeveynliklerinden çok daha iyi bir ebeveynliği torunlarına karşı sergilediklerini belirtmişlerdir.

4.2.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.2.2.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine (anne, baba) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 27

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
1. Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	3,38	1,234	,219	,827
	Baba	242	3,35	1,254		
2. Büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	3,95	,950	-,728	,467
	Baba	242	4,01	,922		
3. Annemin/babamın torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmiyordum.	Anne	242	3,78	,945	,468	,640
	Baba	242	3,74	,995		
4. Annemin/babamın torunu ile arasında derin bir bağ olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	4,06	,984	,534	,594
	Baba	242	4,01	1,058		
5. Annemin/babamın torunu için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	4,00	,981	,492	,623
	Baba	242	3,95	1,052		
6. Torununun annem/babam için önemli bir kaynak olduğuna düşünüyorum.	Anne	242	3,90	1,100	-,123	,902
	Baba	242	3,91	1,118		
7. Annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var.	Anne	242	2,48	1,349	,232	,817
	Baba	242	2,45	1,396		
8. Annem/babam torununu dünyadaki her şeyden daha çok seviyor.	Anne	242	3,81	1,109	-,082	,935
	Baba	242	3,82	1,118		
9. Annem/babam torununu tüm kötülüklerden korumak istiyor.	Anne	242	4,29	,951	,671	,503
	Baba	242	4,24	,946		
10. Annem/babam torunuyla oyun oynamayı seviyor.	Anne	242	4,06	1,066	,730	,466
	Baba	242	3,99	1,051		
11. Annem/babam torununa masal anlatmayı seviyor.	Anne	242	3,89	1,122	,375	,708
	Baba	242	3,86	1,062		
12. Annem/babam torununu öpüyor, ona sarılıyor.	Anne	242	4,30	,962	,606	,545
	Baba	242	4,25	,834		
13. Annem/babam torunu korktuğunda onu sakinleştiriyor.	Anne	242	4,23	,945	,445	,656
	Baba	242	4,19	,892		
14. Annem/babam torununu neyin mutlu edeceğini biliyor.	Anne	242	4,12	,937	1,163	,246
	Baba	242	4,02	,940		
15. Annem/babam, torunu üzgün olduğunda onu anlıyor ve teselli ediyor.	Anne	242	4,19	,948	,941	,347
	Baba	242	4,11	,886		
16. Annem/babam torununa onu sevdiğini söylüyor.	Anne	242	4,28	,982	,098	,922
	Baba	242	4,27	,863		
17. Annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor.	Anne	242	4,20	,982	,569	,570
	Baba	242	4,15	,935		
18. Annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor.	Anne	242	4,05	1,138	-,083	,934
	Baba	242	4,06	1,051		

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün ebeveynlerin büyük

ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bu sonuç göz önünde bulundurulduğunda, anne babaların büyük ebeveynleri, büyükanne ve büyükbaba diye ayırmadan, onların torunlarına karşı duygularının farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Özellikle Türk toplumunda büyük ebeveynlerin aile içindeki önemi ve çocuk ile yakın ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda (Arpacı & Ersoy, 2008; Çiftçi, 2008), büyük ebeveynlerin torunlarının duygusal bağının, cinsiyet fark etmeksizin ebeveynler tarafından dile getirilmesi beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte, anne babaların bu konudaki görüşlerinde, aile içindeki paylaşımlarına da dayanarak birbirlerinden etkilendikleri düşünülebilir.

4.2.2.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 28

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları ile Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler/onlara zaman ayırma	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
19. Annem/babam torununu parka götürüyor.	Anne	242	3,70	1,234	,598	,550
	Baba	242	3,63	1,199		
20. Annem/babam yürüyüşe giderken torununu da onlarla götürüyor.	Anne	242	3,55	1,198	,459	,646
	Baba	242	3,50	1,178		
21. Annem/babam, torunuyla televizyon izliyor.	Anne	242	3,86	1,036	,671	,502
	Baba	242	3,80	,995		
22. Annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor.	Anne	242	2,44	1,272	,426	,671
	Baba	242	2,39	1,291		
23. Annem/babam, torunuyla çocukluğumuzda bizimle oynadığı oyunları oynuyor.	Anne	242	3,54	1,191	,723	,470
	Baba	242	3,46	1,198		
24. Annem/babam, torununa masal olarak kendi aile hikayelerimizi anlatıyor.	Anne	242	3,49	1,142	-,562	,574
	Baba	242	3,55	1,123		
25. Annem/babam, torununa, kendi arkadaşlarının ve ailesinin eski fotoğraflarını gösteriyor.	Anne	242	3,52	1,192	,078	,938
	Baba	242	3,51	1,142		
26. Annem/babam, torunuyla alışverişe gidiyor.	Anne	242	3,54	1,311	,777	,437
	Baba	242	3,45	1,262		
27. Annem/babam, torununu alışveriş merkezine götürüyor.	Anne	242	3,36	1,338	,487	,627
	Baba	242	3,30	1,276		
28. Annem/babam, torunu ile sohbet ediyor.	Anne	242	4,01	1,043	,432	,666
	Baba	242	3,97	1,062		
29. Annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor.	Anne	242	2,93	1,357	-,239	,811
	Baba	242	2,96	1,300		
30. Annem/babam torunuyla birlikte resim yapıyor.	Anne	242	3,31	1,287	,072	,943
	Baba	242	3,30	1,250		
31. Annem/babam torunuyla birlikte müzik dinliyor.	Anne	242	3,19	1,268	,647	,518
	Baba	242	3,12	1,260		

Tablo 28

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları ile Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler/onlara zaman ayırma	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
32. Annem/babam torununun oyuncakları ile torunuyla oynuyor.	Anne	242	3,70	1,182	1,107	,269
	Baba	242	3,58	1,200		
33. Annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor.	Anne	242	3,30	1,237	,410	,682
	Baba	242	3,25	1,204		
34. Annem/babam torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyor.	Anne	242	3,81	1,115	1,176	,240
	Baba	242	3,69	1,127		
35. Annem/babam torununu okula getirip götürüyor.	Anne	242	3,26	1,312	-,070	,944
	Baba	242	3,27	1,279		
36. Annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor.	Anne	242	3,09	1,274	-,602	,548
	Baba	242	3,16	1,295		

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bu sonuç göz önünde bulundurulduğunda, hem anne hem de babaların büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklerin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Artık günümüzde, anneler kadar babalar da çocuklarının hayatına aktif bir şekilde katıldığı için, büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler konusunda da babaların farkındalık sahibi oldukları söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, anne babaların bu konudaki görüşlerinde, aile içindeki paylaşımlarına da dayanarak birbirlerinden etkilendikleri düşünülebilir.

4.2.2.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 29

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım/eğitimlerine yönelik görüşleri	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
37. Çocuğumun bir bakıcı yerine anneme/babama emanet edilmesini tercih ediyorum.	Anne	242	4,12	1,092	1,066	,287
	Baba	242	4,01	1,125		
38. Cocuğumun bir anaokuluna gitmesindenense annemle/ babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum.	Anne	242	2,48	1,283	-,391	,696
	Baba	242	2,53	1,273		

Tablo 29

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım/egitimlerine yönelik görüşleri	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
39. Çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum.	Anne	242	2,43	1,137	-,750	,454
	Baba	242	2,51	1,167		
40. Torununun arkadaşının olması annemin/babamın hoşuna gidiyor.	Anne	242	4,10	,885	-,050	,960
	Baba	242	4,10	,933		
41. Annem/babam, torununa her istediğini alıyor.	Anne	242	3,33	1,176	-,778	,437
	Baba	242	3,41	1,160		
42. Annem/babam, torununu eşim ve benim şımarttığımdan daha çok şımartıyor.	Anne	242	3,55	1,163	,540	,590
	Baba	242	3,49	1,196		
43. Annemin/babamın, torununa kendilerini adamaları için zamanları olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	3,46	1,093	,452	,651
	Baba	242	3,41	1,117		
44. Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi.	Anne	242	3,76	1,153	,437	,663
	Baba	242	3,71	1,137		
45. Bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor.	Anne	242	3,98	,927	,394	,694
	Baba	242	3,95	,921		
46. Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünüyorum.	Anne	242	3,94	1,133	-,685	,494
	Baba	242	4,01	,985		
47. Annem/babam torununun okul parasını veriyor.	Anne	242	2,65	1,224	,447	,655
	Baba	242	2,60	1,219		
48. Annem/babam torununun eğitim ihtiyaçlarını karşılıyor.	Anne	242	2,57	1,183	-,422	,673
	Baba	242	2,62	1,186		
49. Annem/babam torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyor.	Anne	242	3,60	1,070	-,641	,522
	Baba	242	3,67	1,058		
50. Annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor.	Anne	242	3,92	1,096	,621	,535
	Baba	242	3,86	1,099		
51. Annem/babam torununun sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgileniyor.	Anne	242	4,18	,872	,671	,502
	Baba	242	4,12	,889		
52. Çocuğumun annem/babamla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına inanıyorum.	Anne	242	3,97	1,044	-,763	,446
	Baba	242	4,04	,980		

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Bu sonuca göre, cinsiyet faktörünün ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bu bulgu, günümüz annelerinin dışarıda bir işte çalışması ile birlikte, babaların da çocuklarının hayatına aktif katılım gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Bunun sonucunda da ebeveynlerin her ikisinin de büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik etkinliklerinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, anne babaların bu konudaki görüşlerinde, aile içindeki paylaşımlarına da dayanarak birbirlerinden etkilendikleri düşünülebilir. Çalışmanın bu sonucu, Mercan ve Tezel Şahin (2017)

tarafından yapılan babalık rolü ve farklı kültürlerde babalık algısı isimli çalışmanın bulgularıyla paraleldir. Mercan ve Tezel Şahin (2017) toplumsal değişme sürecinde, babalık rolü ve babalık rolü algısının değiştiğini, babalık rolünün geleneksel rolden daha modern ve karmaşık bir hale geldiğini belirlemişlerdir.

4.2.2.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 30

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Genel görüşler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
53. Annemin/babamın, ben küçükken benimle oynamak için daha az zamanı vardı.	Anne	242	3,93	1,091	,415	,679
	Baba	242	3,88	1,102		
54. Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.	Anne	242	3,32	1,244	,218	,828
	Baba	242	3,30	1,263		
55. Anneme/babama torununa uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum.	Anne	242	2,42	1,091	-1,591	,112
	Baba	242	2,59	1,192		
56. Annem/babam bizim mükemmel ebeveynler olduğumuzu düşünüyorlar.	Anne	242	3,31	,963	-,191	,849
	Baba	242	3,32	,940		
57. Bizim çocuğumuza ayırdığımız zamanın yeterli olmadığını düşünüyorum.	Anne	242	3,15	1,148	-2,066	,039
	Baba	242	3,36	1,050		
58. Annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar.	Anne	242	3,09	1,156	-1,580	,115
	Baba	242	3,26	1,145		
59. Günümüzde gençler, çocuk sahibi olmaya çok geç karar veriyorlar.	Anne	242	3,69	1,058	-,178	,859
	Baba	242	3,71	,982		
60. Anneler en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmalılar (çalışmamalılar).	Anne	242	3,49	1,157	,475	,635
	Baba	242	3,44	1,141		
61. Annemin/babamın çocuğumla ilgilenmek için sürekli müsait olduğunu düşünmem adil/doğru değildir.	Anne	242	3,67	1,069	-1,163	,245
	Baba	242	3,78	,960		
62. Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum.	Anne	242	2,58	1,190	,274	,784
	Baba	242	2,55	1,130		
63. Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum.	Anne	242	3,76	1,056	1,410	,159
	Baba	242	3,62	1,072		
64. Annemin/babamın torunlarına karşı, bize çocukluğumuzda olduklarından, daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünüyorum.	Anne	242	4,06	,958	,715	,475
	Baba	242	4,00	,949		
65. Annemin/babamın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini düşünüyorum.	Anne	242	3,98	1,026	,832	,406
	Baba	242	3,90	1,048		

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın 57. madde hariç diğer bütün maddelerde anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$). 57. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{482} = -2,066$, $p < .01$). “Bizim çocuğumuza ayırdığımız zamanın yeterli olmadığını

düşünüyorum” maddesi incelendiğinde, babaların ortalamalarının ($\bar{X}=3,36$) annelerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,15$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, babaların çocuklarına ayırdıkları zamanın yeterli olmadığını annelerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Babaların tamamının çalıştığı, annelerin ise bir kısmının çalıştığı göz önünde bulundurulduğunda, babaların çocuklarına yeterli zaman ayırmadıklarını düşünmeleri beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte, Türk kültüründe çocukla zaman geçirmek genellikle annenin rolü olarak görülmekte; günümüzde kısmen değişmeye başlasa da baba-çocuk etkileşiminin önemi halen gerektiği şekilde vurgulanamamaktadır (Pekel-Uludağlı, 2017; Wilson & Prior, 2011; Zanoni, Warburton, Bussey & McMaugh, 2013).

4.2.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.2.3.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 31

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	21-30 arası	186	3,18	1,259	2/481	4,191	,016*	C-A
	31-40 arası	244	3,44	1,267				
	41-45 arası	54	3,67	,971				
2. madde	21-30 arası	186	3,97	,927	2/481	,595	,552	—
	31-40 arası	244	3,96	,989				
	41-45 arası	54	4,11	,691				
3. madde	21-30 arası	186	3,80	,980	2/481	,300	,741	—
	31-40 arası	244	3,74	,987				
	41-45 arası	54	3,70	,861				
4. madde	21-30 arası	186	3,18	1,259	2/481	2,458	,087	—
	31-40 arası	244	3,44	1,267				
	41-45 arası	54	3,67	,971				
5. madde	21-30 arası	186	3,18	1,259	2/481	,156	,856	—
	31-40 arası	244	3,44	1,267				
	41-45 arası	54	3,67	,971				
6. madde	21-30 arası	186	3,96	1,119	2/481	,854	,427	—
	31-40 arası	244	3,84	1,165				
	41-45 arası	54	4,02	,739				

Tablo 31

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
7. madde	21-30 arası	186	2,54	1,303	2/481	,492	,612	—
	31-40 arası	244	2,41	1,407				
	41-45 arası	54	2,48	1,450				
8. madde	21-30 arası	186	3,91	1,062	2/481	1,565	,210	—
	31-40 arası	244	3,79	1,138				
	41-45 arası	54	3,63	1,154				
9. madde	21-30 arası	186	4,24	,924	2/481	,097	,908	—
	31-40 arası	244	4,27	,987				
	41-45 arası	54	4,30	,861				
10. madde	21-30 arası	186	4,03	1,042	2/481	,065	,937	—
	31-40 arası	244	4,02	1,092				
	41-45 arası	54	4,07	,968				
11. madde	21-30 arası	186	3,84	1,063	2/481	,359	,698	—
	31-40 arası	244	3,88	1,134				
	41-45 arası	54	3,98	1,000				
12. madde	21-30 arası	186	4,21	,891	2/481	1,694	,185	—
	31-40 arası	244	4,29	,947				
	41-45 arası	54	4,46	,665				
13. madde	21-30 arası	186	4,13	,946	2/481	1,939	,145	—
	31-40 arası	244	4,23	,937				
	41-45 arası	54	4,41	,687				
14. madde	21-30 arası	186	4,02	,970	2/481	,410	,664	—
	31-40 arası	244	4,10	,933				
	41-45 arası	54	4,11	,861				
15. madde	21-30 arası	186	4,11	,924	2/481	,888	,412	—
	31-40 arası	244	4,14	,951				
	41-45 arası	54	4,30	,717				
16. madde	21-30 arası	186	4,21	,978	2/481	,932	,395	—
	31-40 arası	244	4,30	,940				
	41-45 arası	54	4,39	,596				
17. madde	21-30 arası	186	4,11	,966	2/481	2,270	,104	—
	31-40 arası	244	4,16	1,005				
	41-45 arası	54	4,43	,633				
18. madde	21-30 arası	186	4,04	1,087	2/481	,065	,937	—
	31-40 arası	244	4,07	1,124				
	41-45 arası	54	4,09	,996				

A=21-30 arası B=31-40 arası C=41-45 arası

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18

maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 1. maddede ($F_{(2, 481)} = 4,191, p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum” (Madde 1) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynler ile 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,67$), 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,18$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bu durum, 41-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin yaşları göz önünde bulundurulduğunda, büyük ebeveynlerle empati kurabiliyor olmalarından kaynaklı olabilir. Çalışmanın katılımcıları arasında da bu yaş aralığında büyük ebeveyn olan veya ilk torununu bu yaşta kucağına almış büyük ebeveynler bulunmaktadır. 21-30 yaş aralığındaki ebeveynlerin, ebeveynlik deneyimleri daha az olduğu için, ebeveynlik stresleri daha fazla olabilir ve çocuklarını en güvendikleri yetiştikine emanet etmeyi tercih edebilirler. Yine aynı nedenle onlar çocuklarının problemlerini aileleri ile daha fazla paylaşabilmektedirler. Kültürel birtakım özellikler göz önünde bulundurulduğunda, 21-30 yaş henüz evliliğin ilk dönemi olduğu için gelin ve kayınvalide arasında bir çekişme gözlemlenebilir. Fakat 41-45 yaş arası ebeveynlerin evlilikleri oturduğu için artık aile içerisindeki ilişkiler daha sağlıklı olacağından, evliliklerinde çatışmanın daha az olması, kendilerinin de aile içi iletişimde daha olumlu olmaları mümkündür.

4.2.3.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 32
Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	21-30 arası	186	3,55	1,194	2/481	1,357	,258	—
	31-40 arası	244	3,72	1,249				
	41-45 arası	54	3,80	1,122				
20. madde	21-30 arası	186	3,47	1,173	2/481	,504	,605	—
	31-40 arası	244	3,57	1,189				
	41-45 arası	54	3,44	1,239				

Tablo 32

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
21. madde	21-30 arası	186	3,79	1,021	2/481	3,709	,025*	D-A D-B
	31-40 arası	244	3,79	1,028				
	41-45 arası	54	4,19	,870				
22. madde	21-30 arası	186	2,43	1,264	2/481	,194	,823	—
	31-40 arası	244	2,43	1,257				
	41-45 arası	54	2,31	1,451				
23. madde	21-30 arası	186	3,43	1,171	2/481	1,271	,282	—
	31-40 arası	244	3,59	1,199				
	41-45 arası	54	3,37	1,248				
24. madde	21-30 arası	186	3,51	1,106	2/481	,069	,934	—
	31-40 arası	244	3,52	1,124				
	41-45 arası	54	3,57	1,268				
25. madde	21-30 arası	186	3,53	1,163	2/481	1,050	,351	—
	31-40 arası	244	3,45	1,180				
	41-45 arası	54	3,70	1,110				
26. madde	21-30 arası	186	3,40	1,292	2/481	2,804	,062	—
	31-40 arası	244	3,48	1,322				
	41-45 arası	54	3,87	1,029				
27. madde	21-30 arası	186	3,27	1,317	2/481	,381	,683	—
	31-40 arası	244	3,34	1,325				
	41-45 arası	54	3,44	1,192				
28. madde	21-30 arası	186	4,02	,989	2/481	,873	,418	—
	31-40 arası	244	3,93	1,128				
	41-45 arası	54	4,13	,891				
29. madde	21-30 arası	186	2,80	1,417	2/481	3,073	,047	D-A
	31-40 arası	244	2,98	1,273				
	41-45 arası	54	3,30	1,192				
30. madde	21-30 arası	186	3,30	1,267	2/481	1,248	,288	—
	31-40 arası	244	3,36	1,277				
	41-45 arası	54	3,06	1,220				
31. madde	21-30 arası	186	3,10	1,271	2/481	,813	,444	—
	31-40 arası	244	3,22	1,267				
	41-45 arası	54	3,02	1,221				
32. madde	21-30 arası	186	3,49	1,249	2/481	2,269	,105	—
	31-40 arası	244	3,72	1,154				
	41-45 arası	54	3,78	1,127				
33. madde	21-30 arası	186	3,15	1,269	2/481	1,642	,195	—
	31-40 arası	244	3,36	1,173				
	41-45 arası	54	3,30	1,238				
34. madde	21-30 arası	186	3,82	1,027	2/481	,828	,437	—
	31-40 arası	244	3,71	1,193				
	41-45 arası	54	3,63	1,104				
35. madde	21-30 arası	186	3,33	1,276	2/481	,696	,499	—
	31-40 arası	244	3,20	1,320				
	41-45 arası	54	3,37	1,248				
36. madde	21-30 arası	186	3,20	1,265	2/481	,742	,477	—
	31-40 arası	244	3,05	1,306				
	41-45 arası	54	3,15	1,250				

A=21-30 arası B=31-40 arası C=41-45 arası

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36 maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 21. madde ($F_{(2, 481)} = 3,709$, $p < .05$) ve 29. maddede ($F_{(2, 481)} = 3,073$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annem/babam, torunuyla televizyon izliyor” (Madde 21) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynler ile 21-30 ve 31-40 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,19$), 21-30 yaş aralığında ($\bar{X}=3,79$) ve 31-40 yaş aralığında ($\bar{X}=3,79$) olan ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne/babalarının torunuyla televizyon izlediğini 21-30 ve 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor.” (Madde 29) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynler ile 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,30$), 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,80$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne/babalarının torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüğünü 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin torunuyla televizyon izlediğini 21-30 yaş aralığındaki ebeveynlerden daha fazla düşünmektedir. Çünkü 41-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin anne babaları 21-30 yaş aralığındaki ebeveynlerin anne babalarından daha büyüktür ve fiziksel aktivite yerine, televizyon izlemeyi tercih ettikleri söylenebilir. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüğünü 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Bu durum, 41-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin genellikle yaşça küçük olanlardan daha fazla çocuğa sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Birden fazla çocuğu olan ebeveynler, çocuklarının kurslara

götürülmesi veya kendisi bir çocuğuyla ilgilenirken diğer çocukla zaman geçirilmesi konusunda büyük ebeveynlerden destek alıyor olabilirler.

4.2.3.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 33

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	21-30 arası	186	4,06	1,094	2/481	,500	,607	—
	31-40 arası	244	4,04	1,145				
	41-45 arası	54	4,20	,998				
38. madde	21-30 arası	186	2,65	1,320	2/481	1,809	,165	—
	31-40 arası	244	2,41	1,239				
	41-45 arası	54	2,44	1,269				
39. madde	21-30 arası	186	2,69	1,161	2/481	5,903	,003*	A-B
	31-40 arası	244	2,32	1,131				
	41-45 arası	54	2,37	1,104				
40. madde	21-30 arası	186	4,06	,861	2/481	,218	,804	—
	31-40 arası	244	4,12	,912				
	41-45 arası	54	4,09	1,051				
41. madde	21-30 arası	186	3,53	1,111	2/481	4,314	,014*	A-C
	31-40 arası	244	3,32	1,201				
	41-45 arası	54	3,04	1,132				
42. madde	21-30 arası	186	3,64	1,127	2/481	2,704	,068	—
	31-40 arası	244	3,39	1,207				
	41-45 arası	54	3,65	1,184				
43. madde	21-30 arası	186	3,55	1,172	2/481	1,786	,169	—
	31-40 arası	244	3,37	1,072				
	41-45 arası	54	3,31	,987				
44. madde	21-30 arası	186	3,85	1,119	2/481	1,902	,150	—
	31-40 arası	244	3,64	1,166				
	41-45 arası	54	3,78	1,110				
45. madde	21-30 arası	186	4,12	,813	2/481	4,928	,008*	A-B
	31-40 arası	244	3,84	1,006				
	41-45 arası	54	3,94	,811				
46. madde	21-30 arası	186	4,15	,956	2/481	5,195	,006*	A-B
	31-40 arası	244	3,82	1,136				
	41-45 arası	54	4,07	,968				
47. madde	21-30 arası	186	2,69	1,208	2/481	1,676	,188	—
	31-40 arası	244	2,54	1,222				
	41-45 arası	54	2,83	1,240				

Tablo 33

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
48. madde	21-30 arası	186	2,66	1,207	2/481	2,253	,106	—
	31-40 arası	244	2,50	1,171				
	41-45 arası	54	2,83	1,129				
49. madde	21-30 arası	186	3,56	1,110	2/481	,768	,464	—
	31-40 arası	244	3,68	1,045				
	41-45 arası	54	3,70	,983				
50. madde	21-30 arası	186	3,88	1,111	2/481	,209	,811	—
	31-40 arası	244	3,88	1,121				
	41-45 arası	54	3,98	,942				
51. madde	21-30 arası	186	4,22	,803	2/481	1,528	,218	—
	31-40 arası	244	4,08	,948				
	41-45 arası	54	4,24	,799				
52. madde	21-30 arası	186	4,02	,939	2/481	,190	,827	—
	31-40 arası	244	4,02	1,085				
	41-45 arası	54	3,93	,929				

A=21-30 arası B=31-40 arası C=41-45 arası

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 37, 38, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 39. madde ($F_{(3, 480)} = 5,903$, $p < .05$), 41. madde ($F_{(3, 480)} = 4,314$, $p < .05$), 45. madde ($F_{(3, 480)} = 4,928$, $p < .05$) ve 46. maddede ($F_{(3, 480)} = 5,195$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum” (Madde 39) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler ile 31-40 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,69$), 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,32$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin çocuklarının -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyükanne/büyükbabalarıyla kalmasını 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torununa her istediğini alıyor” (Madde 41) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden

“Bonferroni” testi uygulanmıştır. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler ile 41-45 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,53$), 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,04$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne-babalarının torununa her istediğini aldığını 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor” (Madde 45) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler ile 31-40 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,12$), 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,84$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin bugünün büyükanne/büyükbabalarının torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiklerini 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünüyorum” (Madde 46) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler ile 31-40 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,15$), 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,82$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin çocuklarının -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyükanne/büyükbabalarıyla kalmasını, bugünün büyükanne/büyükbabalarının torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiklerini ve bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşünmektedir. 21-30 yaş aralığındaki ebeveynlerin anne ve babaları daha genç yaşta olacağı için, onların torunlarına bakma ihtimallerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Büyük ebeveynlerin torununa her istediğini aldığını 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündüklerini göstermektedir.

Bu durum, genç ebeveynlerin çocuk sayısının az olmasından kaynaklı olabilir. Bir başka ifadeyle, çocukları 21-30 yaş aralığında olan büyük ebeveynlerin bir veya iki torunu vardır ve onlarla daha çok zaman geçirmeyi, onların sorunlarıyla, ihtiyaçlarıyla ilgilenmeyi ve onları şımartmayı tercih ediyor olabilirler. Torun sayısı azaldıkça, toruna düşen zaman ve enerji miktarı artıyor olabilir. Bu durumun ebeveynlerin cevaplarına yansıdığı düşünülmektedir.

4.2.3.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 34
Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
53. madde	21-30 arası	186	3,98	,981	2/481	,698	,498	—
	31-40 arası	244	3,86	1,141				
	41-45 arası	54	3,83	1,255				
54. madde	21-30 arası	186	3,42	1,259	2/481	3,279	,038*	A-C
	31-40 arası	244	3,31	1,258				
	41-45 arası	54	2,93	1,147				
55. madde	21-30 arası	186	2,46	1,135	2/481	,297	,743	—
	31-40 arası	244	2,52	1,153				
	41-45 arası	54	2,57	1,159				
56. madde	21-30 arası	186	3,32	1,031	2/481	1,102	,333	—
	31-40 arası	244	3,27	,912				
	41-45 arası	54	3,48	,818				
57. madde	21-30 arası	186	3,33	1,074	2/481	1,099	,334	—
	31-40 arası	244	3,23	1,107				
	41-45 arası	54	3,09	1,186				
58. madde	21-30 arası	186	3,14	1,173	2/481	,606	,546	—
	31-40 arası	244	3,16	1,125				
	41-45 arası	54	3,33	1,213				
59. madde	21-30 arası	186	3,67	1,073	2/481	,122	,886	—
	31-40 arası	244	3,71	,974				
	41-45 arası	54	3,74	1,049				
60. madde	21-30 arası	186	3,45	1,115	2/481	,059	,943	—
	31-40 arası	244	3,48	1,167				
	41-45 arası	54	3,50	1,194				

Tablo 34

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Yaşlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
61. madde	21-30 arası	186	3,69	1,040	2/481	,232	,793	—
	31-40 arası	244	3,75	1,041				
	41-45 arası	54	3,70	,816				
62. madde	21-30 arası	186	2,65	1,213	2/481	1,015	,363	—
	31-40 arası	244	2,53	1,163				
	41-45 arası	54	2,43	,924				
63. madde	21-30 arası	186	3,80	1,018	2/481	2,030	,132	—
	31-40 arası	244	3,59	1,127				
	41-45 arası	54	3,72	,899				
64. madde	21-30 arası	186	4,06	,910	2/481	,276	,759	—
	31-40 arası	244	4,00	,962				
	41-45 arası	54	4,04	1,063				
65. madde	21-30 arası	186	4,04	,946	2/481	1,573	,209	—
	31-40 arası	244	3,86	1,105				
	41-45 arası	54	3,96	1,009				

A=41-50 arası B=51-60 arası C=61-70 arası D=71 ve üstü

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 54. maddede ($F_{(3, 480)} = 3,279$, $p < .05$), $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.” (Madde 54) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynler ile 41-45 yaş aralığında olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,42$), 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,93$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri sonucu, genç ebeveynlerin ileri yaştaki ebeveynler

kadar evliliğe alışmamış olmasından kaynaklı rekabetin sonucu olabilir. Bir başka ifadeyle, Türk kültürü açısından düşünüldüğünde, anne ile babaanne veya anneanne ile babaanne arasındaki rekabet yeni evliliklerde veya genç yaşta yapılmış evliliklerde daha fazladır. Yine Türkiye’deki bir değişimin sonucu olarak, yaşı büyük olan ebeveynlerin duruma daha geleneksel yaklaştıkları düşünülebilir. Çünkü bu ebeveynler daha ataerkil ailelerden gelmiş olabileceklerinden ve bir kısmı da babaanneleriyle veya kayınvalideleri ile aynı evde yaşadıklarından, çocuklarının bakımını da kendi anneleri yerine eşlerinin annesi üstlenmiş olabilir. Bununla birlikte, literatürde bazı çalışmalar anne tarafından veya baba tarafından büyük ebeveynlere yakınlıkla ilgili farklı sonuçlar ortaya çıkarmışlardır. Brown (2003) ve Monserud (2008) anne tarafından ebeveynlerle ilişkilerin daha yakın olduğuna vurgu yaparken, Hazer (2011), King, Silverstein ve Elder (2003) ve Xu ve diğerleri (2014) baba tarafından büyük ebeveynlerle torunlar arasında daha güçlü bir bağ olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, Mansson (2016a), Amerika’da yapmış olduğu çalışmasında, büyük ebeveyn torun ilişkisinin sürdürülmesinde ailenin soyunun (hani ebeveynin anne-babası olmasının) bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Dolayısıyla, annelerin çocuklarını babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeleri konusunda kültürel faktörlerin ve kültürel değişimlerin etkili olduğu söylenebilir.

4.2.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.2.4.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 35

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	Okuryazar	34	3,79	,808	4/479	1,531	,192	___
	İlkokul	58	3,16	1,197				
	Ortaokul	79	3,32	1,266				
	Lise	129	3,41	1,235				
	Üniversite	184	3,34	1,308				

Tablo 35

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili
Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
2. madde	Okuryazar	34	3,85	,784	4/479	,983	,417	—
	İlkokul	58	3,84	,933				
	Ortaokul	79	4,01	,884				
	Lise	129	4,09	,734				
	Üniversite	184	3,96	1,096				
3. madde	Okuryazar	34	3,68	,976	4/479	1,065	,373	—
	İlkokul	58	3,57	,920				
	Ortaokul	79	3,86	,997				
	Lise	129	3,84	,808				
	Üniversite	184	3,74	1,070				
4. madde	Okuryazar	34	3,91	,933	4/479	1,544	,188	—
	İlkokul	58	3,84	1,136				
	Ortaokul	79	3,94	1,004				
	Lise	129	4,02	,988				
	Üniversite	184	4,16	1,022				
5. madde	Okuryazar	34	3,65	,950	4/479	1,390	,236	—
	İlkokul	58	3,88	1,044				
	Ortaokul	79	3,94	1,030				
	Lise	129	4,05	,832				
	Üniversite	184	4,03	1,121				
6. madde	Okuryazar	34	3,97	,521	4/479	,940	,440	—
	İlkokul	58	3,76	1,174				
	Ortaokul	79	3,77	1,187				
	Lise	129	4,02	1,034				
	Üniversite	184	3,92	1,178				
7. madde	Okuryazar	34	2,47	1,187	4/479	,250	,910	—
	İlkokul	58	2,48	1,246				
	Ortaokul	79	2,43	1,356				
	Lise	129	2,38	1,376				
	Üniversite	184	2,53	1,452				
8. madde	Okuryazar	34	3,62	1,101	4/479	,893	,468	—
	İlkokul	58	3,66	1,132				
	Ortaokul	79	3,78	1,106				
	Lise	129	3,91	1,076				
	Üniversite	184	3,85	1,138				
9. madde	Okuryazar	34	3,82	1,141	4/479	4,471	,001*	E-A E-B
	İlkokul	58	4,03	1,092				
	Ortaokul	79	4,22	,779				
	Lise	129	4,27	,674				
	Üniversite	184	4,49	1,051				
10. madde	Okuryazar	34	3,71	1,031	4/479	2,160	,072	—
	İlkokul	58	3,79	1,281				
	Ortaokul	79	4,03	,960				
	Lise	129	4,04	,995				
	Üniversite	184	4,15	1,055				

Tablo 35

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
11. madde	Okuryazar	34	3,85	1,184	4/479	,587	,672	—
	İlkokul	58	3,69	1,259				
	Ortaokul	79	3,84	1,043				
	Lise	129	3,91	,964				
	Üniversite	184	3,93	1,126				
12. madde	Okuryazar	34	4,18	,936	4/479	,377	,825	—
	İlkokul	58	4,17	1,126				
	Ortaokul	79	4,30	,704				
	Lise	129	4,31	,727				
	Üniversite	184	4,29	,998				
13. madde	Okuryazar	34	3,91	,866	4/479	1,113	,350	—
	İlkokul	58	4,16	1,073				
	Ortaokul	79	4,24	,880				
	Lise	129	4,25	,718				
	Üniversite	184	4,25	1,010				
14. madde	Okuryazar	34	3,94	,952	4/479	,639	,635	—
	İlkokul	58	3,98	1,068				
	Ortaokul	79	4,00	,892				
	Lise	129	4,09	,843				
	Üniversite	184	4,14	,980				
15. madde	Okuryazar	34	3,94	1,099	4/479	1,392	,236	—
	İlkokul	58	3,97	1,108				
	Ortaokul	79	4,13	,723				
	Lise	129	4,23	,745				
	Üniversite	184	4,19	,993				
16. madde	Okuryazar	34	4,06	,983	4/479	1,384	,239	—
	İlkokul	58	4,10	1,103				
	Ortaokul	79	4,25	,759				
	Lise	129	4,37	,685				
	Üniversite	184	4,30	1,048				
17. madde	Okuryazar	34	3,94	1,013	4/479	,838	,502	—
	İlkokul	58	4,07	1,137				
	Ortaokul	79	4,19	,769				
	Lise	129	4,23	,786				
	Üniversite	184	4,20	1,065				
18. madde	Okuryazar	34	3,91	1,164	4/479	1,295	,271	—
	İlkokul	58	3,79	1,181				
	Ortaokul	79	4,05	1,011				
	Lise	129	4,12	,960				
	Üniversite	184	4,13	1,169				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve

18. maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 9. maddede ($F_{(4, 479)} = 4,471$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annem/babam torununu tüm kötülüklerden korumak istiyor” (Madde 9) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ilkokul mezunu ve okuryazar olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,49$) ilkokul mezunu olan ($\bar{X}=4,03$) ve okuryazar olan ($\bar{X}=3,82$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununu tüm kötülüklerden korumak istediğini ilkokul mezunu olan ve okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Üniversite mezunu anneler genellikle çalışan anneler olduklarından, çocuklarıyla ilgilenmeleri ve çocuklarının bakımı konusunda büyük ebeveynlerden destek sağladıkları düşünülmektedir. Bunun da ebeveynlerin, büyük ebeveynlere olan güvenini artırdığı söylenebilir. Ayrıca, büyük ebeveynlerin torunlarını koruma isteklerine ilişkin farkındalıklarının annenin çalışma durumunu paralel olarak arttığı söylenebilir. Dench ve Ogg (2002) de annelerin çalıştığı ailelerin %74’ünün büyük ebeveynin desteğine ihtiyaç duyduğunu belirlemişlerdir.

4.2.4.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 36
Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	Okuryazar	34	3,56	1,106	4/479	4,477	,001*	E-B
	İlkokul	58	3,24	1,275				
	Ortaokul	79	3,38	1,180				
	Lise	129	3,66	1,144				
	Üniversite	184	3,80	1,235				
20. madde	Okuryazar	34	3,41	1,104	4/479	1,056	,378	—
	İlkokul	58	3,29	1,257				
	Ortaokul	79	3,43	1,173				
	Lise	129	3,58	1,203				
	Üniversite	184	3,61	1,173				

Tablo 36

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
21. madde	Okuryazar	34	3,71	1,142	4/479	2,710	,060	—
	İlkokul	58	3,69	1,202				
	Ortaokul	79	3,85	,949				
	Lise	129	3,67	,821				
	Üniversite	184	3,73	1,057				
22. madde	Okuryazar	34	2,47	1,261	4/479	1,944	,102	—
	İlkokul	58	2,09	1,159				
	Ortaokul	79	2,23	1,165				
	Lise	129	2,53	1,370				
	Üniversite	184	2,52	1,289				
23. madde	Okuryazar	34	3,65	1,125	4/479	2,653	,073	—
	İlkokul	58	3,46	1,292				
	Ortaokul	79	3,40	1,192				
	Lise	129	3,57	1,236				
	Üniversite	184	3,63	1,123				
24. madde	Okuryazar	34	3,44	1,211	4/479	1,301	,269	—
	İlkokul	58	3,48	1,173				
	Ortaokul	79	3,47	1,130				
	Lise	129	3,71	1,077				
	Üniversite	184	3,43	1,139				
25. madde	Okuryazar	34	3,59	1,234	4/479	,316	,867	—
	İlkokul	58	3,59	1,109				
	Ortaokul	79	3,41	1,115				
	Lise	129	3,48	1,187				
	Üniversite	184	3,54	1,187				
26. madde	Okuryazar	34	3,45	,981	4/479	3,551	,007*	E-B
	İlkokul	58	3,10	1,385				
	Ortaokul	79	3,22	1,288				
	Lise	129	3,53	1,323				
	Üniversite	184	3,69	1,240				
27. madde	Okuryazar	34	3,38	1,074	4/479	2,911	,061	—
	İlkokul	58	3,17	1,323				
	Ortaokul	79	2,99	1,235				
	Lise	129	3,37	1,392				
	Üniversite	184	3,21	1,280				
28. madde	Okuryazar	34	3,59	1,184	4/479	2,294	,068	—
	İlkokul	58	3,90	1,087				
	Ortaokul	79	3,91	,909				
	Lise	129	4,06	,939				
	Üniversite	184	4,01	1,128				
29. madde	Okuryazar	34	2,97	1,291	4/479	1,001	,406	—
	İlkokul	58	2,86	1,317				
	Ortaokul	79	2,71	1,200				
	Lise	129	2,96	1,394				
	Üniversite	184	3,05	1,342				

Tablo 36

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
30. madde	Okuryazar	34	3,21	1,095	4/479	1,903	,109	—
	İlkokul	58	3,19	1,395				
	Ortaokul	79	3,03	1,261				
	Lise	129	3,31	1,328				
	Üniversite	184	3,47	1,201				
31. madde	Okuryazar	34	3,15	,958	4/479	3,824	,005*	E-C
	İlkokul	58	2,93	1,197				
	Ortaokul	79	2,77	1,281				
	Lise	129	3,16	1,351				
	Üniversite	184	3,38	1,222				
32. madde	Okuryazar	34	3,53	1,161	4/479	3,255	,012*	E-C
	İlkokul	58	3,45	1,157				
	Ortaokul	79	3,29	1,232				
	Lise	129	3,73	1,197				
	Üniversite	184	3,80	1,157				
33. madde	Okuryazar	34	3,29	1,088	4/479	7,415	,000*	E-C E-B
	İlkokul	58	3,07	1,106				
	Ortaokul	79	2,75	1,160				
	Lise	129	3,25	1,305				
	Üniversite	184	3,58	1,157				
34. madde	Okuryazar	34	3,53	,961	4/479	3,544	,007*	E-C
	İlkokul	58	3,50	1,143				
	Ortaokul	79	3,47	1,107				
	Lise	129	3,85	1,126				
	Üniversite	184	3,91	1,115				
35. madde	Okuryazar	34	3,21	1,095	4/479	1,258	,286	—
	İlkokul	58	3,21	1,196				
	Ortaokul	79	3,05	1,218				
	Lise	129	3,23	1,372				
	Üniversite	184	3,42	1,328				
36. madde	Okuryazar	34	3,21	1,200	4/479	1,017	,398	—
	İlkokul	58	3,29	1,076				
	Ortaokul	79	3,00	1,281				
	Lise	129	2,98	1,299				
	Üniversite	184	3,20	1,346				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 35 ve 36. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 19. maddede ($F_{(4, 479)} = 4,477$, $p < .05$), 26. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,551$, $p < .05$), 29. maddede ($F_{(4, 479)} = 5,563$, $p < .05$), 31. maddede

($F_{(4, 479)} = 3,824$, $p < .05$), 32. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,255$, $p < .05$), 33. maddede ($F_{(4, 479)} = 7,415$, $p < .05$) ve 34. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,544$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annem/babam torununu parka götürüyor” (Madde 19) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ilkokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,80$) ilkokul mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,24$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununu parka götürdüklerini ilkokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torunuyla alışverişe gidiyor” (Madde 26) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ilkokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,69$) ilkokul mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,10$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torunuyla alışverişe gittiklerini ilkokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torunuyla birlikte müzik dinliyor” (Madde 31) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ortaokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,38$) ortaokul mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,77$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torunuyla birlikte müzik dinlediklerini ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununun oyuncakları ile torunuyla oynuyor” (Madde 32) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ortaokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,80$) ortaokul mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,29$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu

olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torunuyla birlikte onun oyuncaklarıyla oynadıklarını ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor” (Madde 33) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ortaokul ve ilkokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,58$) ortaokul mezunu olan ($\bar{X}=2,75$) ve ilkokul mezunu olan ($\bar{X}=3,07$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torunuyla hareketli oyunlar oynadıklarını ortaokul ve ilkokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyor” (Madde 34) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile ortaokul mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,91$) ortaokul mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,47$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torunlarının öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı olduklarını ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununu parka götürdükleri, torunuyla alışverişe gittikleri, müzik dinledikleri, torunuyla onun oyuncaklarıyla ve/veya hareketli oyunlar oynadıkları, torunlarının öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oldukları ile ilgili maddelere eğitim düzeyi düşük olanlardan daha fazla katılmışlardır. Bu durum, üniversite mezunu ebeveynlerin genellikle çalışıyor olmalarından ve çocuklarının bakımında büyük ebeveynlerden destek alıyor olmalarından dolayı, büyük ebeveynlerle özellikle çocuk bakımı konusunda daha fazla paylaşımda bulunuyor olmasından kaynaklı olabilir.

4.2.4.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 37

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	Okuryazar	34	3,91	1,055	4/479	2,067	,084	—
	İlkokul	58	3,93	1,041				
	Ortaokul	79	3,82	1,185				
	Lise	129	4,14	1,066				
	Üniversite	184	4,19	1,122				
38. madde	Okuryazar	34	2,44	1,106	4/479	,601	,662	—
	İlkokul	58	2,41	1,109				
	Ortaokul	79	2,67	1,375				
	Lise	129	2,56	1,322				
	Üniversite	184	2,44	1,283				
39. madde	Okuryazar	34	2,76	1,130	4/479	1,502	,200	—
	İlkokul	58	2,38	1,057				
	Ortaokul	79	2,63	1,293				
	Lise	129	2,33	1,041				
	Üniversite	184	2,47	1,187				
40. madde	Okuryazar	34	3,86	1,103	4/479	2,384	,061	—
	İlkokul	58	4,00	,973				
	Ortaokul	79	4,01	,954				
	Lise	129	4,10	,865				
	Üniversite	184	4,12	,842				
41. madde	Okuryazar	34	2,97	1,267	4/479	1,096	,358	—
	İlkokul	58	3,40	1,138				
	Ortaokul	79	3,41	1,092				
	Lise	129	3,43	1,116				
	Üniversite	184	3,38	1,222				
42. madde	Okuryazar	34	3,62	,985	4/479	,158	,959	—
	İlkokul	58	3,53	1,127				
	Ortaokul	79	3,57	1,151				
	Lise	129	3,47	1,219				
	Üniversite	184	3,50	1,219				
43. madde	Okuryazar	34	3,35	,849	4/479	,263	,902	—
	İlkokul	58	3,40	,954				
	Ortaokul	79	3,54	1,107				
	Lise	129	3,43	1,130				
	Üniversite	184	3,42	1,176				
44. madde	Okuryazar	34	3,41	1,184	4/479	1,203	,309	—
	İlkokul	58	3,72	1,022				
	Ortaokul	79	3,85	1,014				
	Lise	129	3,83	1,126				
	Üniversite	184	3,68	1,233				

Tablo 37

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
45. madde	Okuryazar	34	3,44	,960	4/479	7,380	,000*	E-A
	İlkokul	58	3,79	1,096				
	Ortaokul	79	4,00	,692				
	Lise	129	3,86	,933				
	Üniversite	184	4,11	,874				
46. madde	Okuryazar	34	3,79	1,095	4/479	,641	,634	—
	İlkokul	58	3,95	1,146				
	Ortaokul	79	3,96	,953				
	Lise	129	4,09	,927				
	Üniversite	184	3,95	1,158				
47. madde	Okuryazar	34	2,85	1,077	4/479	,973	,422	—
	İlkokul	58	2,76	1,129				
	Ortaokul	79	2,58	1,172				
	Lise	129	2,70	1,266				
	Üniversite	184	2,52	1,259				
48. madde	Okuryazar	34	2,65	,884	4/479	1,200	,310	—
	İlkokul	58	2,64	1,119				
	Ortaokul	79	2,63	1,134				
	Lise	129	2,74	1,227				
	Üniversite	184	2,46	1,236				
49. madde	Okuryazar	34	3,00	1,044	4/479	3,448	,009*	E-A
	İlkokul	58	3,50	1,008				
	Ortaokul	79	3,43	1,034				
	Lise	129	3,38	1,023				
	Üniversite	184	3,68	1,096				
50. madde	Okuryazar	34	3,29	1,060	4/479	8,141	,000*	E-A
	İlkokul	58	3,66	1,163				
	Ortaokul	79	3,57	1,129				
	Lise	129	3,98	1,019				
	Üniversite	184	4,15	1,039				
51. madde	Okuryazar	34	3,91	,866	4/479	2,077	,083	—
	İlkokul	58	4,03	1,042				
	Ortaokul	79	4,01	,855				
	Lise	129	4,22	,742				
	Üniversite	184	4,24	,916				
52. madde	Okuryazar	34	3,82	,968	4/479	,724	,576	—
	İlkokul	58	3,88	1,125				
	Ortaokul	79	3,97	1,000				
	Lise	129	4,05	,955				
	Üniversite	184	4,06	1,031				

A= Okuryazar B= İlkokul C= Ortaokul D= Lise E= Üniversite

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46,

47, 48, 51 ve 52. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 45. maddede ($F_{(4, 479)} = 7,380$, $p < .05$), 49. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,448$, $p < .05$) ve 50. maddede ($F_{(4, 479)} = 8,141$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Bugünün büyükanne/büyükbabaları torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar ediliyor” (Madde 45) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile okuryazar olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,11$) okuryazar olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,44$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin bugünün büyükanne/büyükbabalarının torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiğini okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekliyor” (Madde 49) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile okuryazar olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,68$) okuryazar olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,00$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununa doğum günlerinde hediye alıyor” (Madde 50) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile okuryazar olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,15$) okuryazar olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,29$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununa doğum günlerinde hediye aldıklarını okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Sonuçlar, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin, büyükanne/büyükbabaların torununa doğum günlerinde hediye aldıkları, torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını destekledikleri ve torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiğine

ilişkin maddelere eğitim düzeyi düşük olanlardan daha çok katıldıklarını göstermiştir. Bu durum, daha önce de vurgulanmış olduğu gibi, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin genellikle çalışıyor olmasından dolayı, büyük ebeveynlerle çocukların daha çok zaman geçirmesinden, buna bağlı olarak da büyük ebeveynlerin çocukların özel günlerinden problemlerine kadar pek çok durumuyla ilgili farkındalıklarının olmasından kaynaklı olabilir.

Gürsoy ve Coşkun'un (2006) yapmış oldukları büyük ebeveynleri ile yaşayan çocukların aile ortamını inceleyen araştırmanın sonucu göstermiştir ki, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuklarını gelişim konusunda daha fazla desteklemekte ve daha bilinçli ebeveynler olmaktadır. Bunun sonucunda da eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin torunları ile olan ilişkilerine daha olumlu bakabileceği ve büyük ebeveynleri yönlendirme konusunda daha yeterli olabileceği söylenebilir.

4.2.4.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 38

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
53. madde	Okuryazar	34	3,85	1,105	4/479	,721	,578	—
	İlkokul	58	3,86	1,083				
	Ortaokul	79	4,03	,974				
	Lise	129	3,98	1,090				
	Üniversite	184	3,82	1,153				
54. madde	Okuryazar	34	3,26	1,189	4/479	2,236	,064	—
	İlkokul	58	3,07	1,106				
	Ortaokul	79	3,04	1,255				
	Lise	129	3,40	1,302				
	Üniversite	184	3,45	1,254				
55. madde	Okuryazar	34	2,91	1,083	4/479	1,469	,210	—
	İlkokul	58	2,62	1,073				
	Ortaokul	79	2,42	1,033				
	Lise	129	2,47	1,160				
	Üniversite	184	2,45	1,205				
56. madde	Okuryazar	34	3,15	,702	4/479	1,100	,356	—
	İlkokul	58	3,16	,914				
	Ortaokul	79	3,25	,954				
	Lise	129	3,39	1,033				
	Üniversite	184	3,37	,938				

Tablo 38

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel
Düşüncelerinin Eğitim Durumlarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
57. madde	Okuryazar	34	3,03	,937	4/479	1,984	,096	—
	İlkokul	58	2,97	1,139				
	Ortaokul	79	3,38	,924				
	Lise	129	3,37	1,146				
	Üniversite	184	3,26	1,148				
58. madde	Okuryazar	34	3,41	,892	4/479	3,530	,007*	D-E
	İlkokul	58	3,38	1,040				
	Ortaokul	79	3,28	1,097				
	Lise	129	3,30	1,157				
	Universite	184	2,93	1,215				
59. madde	Okuryazar	34	3,74	,828	4/479	,313	,869	—
	İlkokul	58	3,78	1,060				
	Ortaokul	79	3,71	,963				
	Lise	129	3,74	,996				
	Üniversite	184	3,64	1,083				
60. madde	Okuryazar	34	3,41	,957	4/479	,977	,420	—
	İlkokul	58	3,45	1,111				
	Ortaokul	79	3,41	1,092				
	Lise	129	3,64	1,089				
	Universite	184	3,39	1,250				
61. madde	Okuryazar	34	3,32	,878	4/479	3,355	,010*	E-A
	İlkokul	58	3,72	1,073				
	Ortaokul	79	3,52	,972				
	Lise	129	3,72	,984				
	Üniversite	184	3,89	1,037				
62. madde	Okuryazar	34	2,59	,857	4/479	1,471	,210	—
	İlkokul	58	2,72	1,196				
	Ortaokul	79	2,72	1,132				
	Lise	129	2,60	1,142				
	Üniversite	184	2,41	1,212				
63. madde	Okuryazar	34	3,91	,760	4/479	3,605	,007*	A-E
	İlkokul	58	3,68	1,010				
	Ortaokul	79	3,61	,865				
	Lise	129	3,78	1,033				
	Üniversite	184	3,47	1,192				
64. madde	Okuryazar	34	3,50	,929	4/479	3,221	,073	—
	İlkokul	58	4,07	,971				
	Ortaokul	79	4,08	,730				
	Lise	129	4,06	,855				
	Üniversite	184	4,02	1,071				
65. madde	Okuryazar	34	3,76	,890	4/479	,664	,617	—
	İlkokul	58	3,88	1,141				
	Ortaokul	79	4,08	,813				
	Lise	129	3,97	1,015				
	Üniversite	184	3,92	1,128				
A= Okuryazar	B= İlkokul	C= Ortaokul	D= Lise	E= Üniversite				

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 53, 54. 55, 56, 57, 59, 60, 62, 64 ve 65. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 58. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,530$, $p < .05$), 61. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,355$, $p < .05$) ve 63. maddede ($F_{(4, 479)} = 3,605$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “Annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar” (Madde 58) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Lise mezunu olan ebeveynler ile üniversite mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,30$) okuryazar olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=2,93$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, lise mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşündüklerini üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Anneler en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmalılar (çalışmamalılar)” (Madde 61) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Üniversite mezunu olan ebeveynler ile okuryazar olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,89$) okuryazar olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,32$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, üniversite mezunu olan ebeveynlerin annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamalılar) gerektiğini okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini düşünüyorum” (Madde 63) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Okuryazar olan ebeveynler ile üniversite mezunu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okuryazar olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,91$) üniversite mezunu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,47$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, okuryazar olan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Lise mezunu ve üniversite mezunu ebeveynlerin yukarıda belirtilen görüşleri kendi deneyimleri ile ilgili olabilir. Lise mezunu ebeveynlerin –özellikle annelerin- erken yaşta

evlenme veya kayınvalideleri ile yaşıyor olma ihtimalleri üniversite mezunlarına göre daha yüksek olduğundan, büyük ebeveynlerin annelerin çalışmamasına ilişkin telkinleri ile daha fazla karşılaşmış olma durumları söz konusudur. Bununla birlikte, üniversite mezunu ebeveynlerin –özellikle annelerin- çalışıyor olma ihtimalleri, okuryazar olanlardan daha fazladır. Bu durum çocuktan ayrı kalan annede çocuğu ile yeterince ilgilenememe, zaman geçirememme hissine bağlı olarak bir vicdan azabına neden oluyor olabilir (Demiriz, 2011; Okay, 2015). Akhan ve Batmaz'ın (2011) çalışan annelerin sorun çözmeleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarında; çocukların annelerinin çalışmasına farklı tepkiler verdikleri, anneleri ile iletişimlerinin etkilendiği ifade edilmiştir. Buda annelerin vicdan azabı yaşamaları için sebep olarak düşünülebilir. Bunun sonucu olarak da, üniversite mezunu ebeveynler okuryazar ebeveynlerle karşılaştırıldıklarında, annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar çalışmaması gerektiğini daha fazla vurguluyor olabilirler.

4.2.5. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.2.5.1. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 39

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
1. madde	1	152	3,44	1,290	3/480	1,369	,251	—
	2	207	3,38	1,259				
	3	90	3,36	1,145				
	4 ve üstü	35	2,97	1,150				
2. madde	1	152	4,09	,935	3/480	2,115	,097	—
	2	207	4,00	,937				
	3	90	3,89	,929				
	4 ve üstü	35	3,69	,900				
3. madde	1	152	3,92	,980	3/480	2,253	,081	—
	2	207	3,69	1,010				
	3	90	3,72	,924				
	4 ve üstü	35	3,57	,698				

Tablo 39

(devam)Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
4. madde	1	152	4,05	1,100	3/480	,722	,539	—
	2	207	4,08	1,018				
	3	90	3,98	,912				
	4 ve üstü	35	3,83	,954				
5. madde	1	152	4,02	1,070	3/480	1,102	,348	—
	2	207	4,03	,985				
	3	90	3,87	,985				
	4 ve üstü	35	3,77	1,031				
6. madde	1	152	4,01	1,174	3/480	2,009	,112	—
	2	207	3,95	1,101				
	3	90	3,69	1,108				
	4 ve üstü	35	3,74	,741				
7. madde	1	152	2,33	1,427	3/480	1,027	,380	—
	2	207	2,55	1,389				
	3	90	2,42	1,272				
	4 ve üstü	35	2,66	1,259				
8. madde	1	152	3,87	1,082	3/480	2,851	,067	—
	2	207	3,85	1,156				
	3	90	3,63	1,106				
	4 ve üstü	35	3,59	,887				
9. madde	1	152	4,36	,967	3/480	1,642	,179	—
	2	207	4,27	,963				
	3	90	4,19	,898				
	4 ve üstü	35	4,00	,874				
10. madde	1	152	4,08	1,017	3/480	3,457	,066	—
	2	207	4,06	1,091				
	3	90	3,94	1,038				
	4 ve üstü	35	3,98	,968				
11. madde	1	152	4,01	1,113	3/480	1,185	,315	—
	2	207	3,84	1,129				
	3	90	3,79	1,055				
	4 ve üstü	35	3,74	,817				
12. madde	1	152	4,38	,868	3/480	2,444	,063	—
	2	207	4,29	,900				
	3	90	4,18	,894				
	4 ve üstü	35	3,97	,985				
13. madde	1	152	4,33	,912	3/480	2,543	,056	—
	2	207	4,22	,938				
	3	90	4,13	,877				
	4 ve üstü	35	3,89	,867				

Tablo 39

(devam)Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları İle İlgili Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
14. madde	1	152	4,19	,912	3/480	3,184	,024*	A-D
	2	207	4,07	,953				
	3	90	4,03	,942				
	4 ve üstü	35	3,66	,873				
15. madde	1	152	4,27	,876	3/480	2,390	,068	—
	2	207	4,14	,949				
	3	90	4,06	,928				
	4 ve üstü	35	3,86	,810				
16. madde	1	152	4,47	,837	3/480	4,250	,006*	A-D
	2	207	4,22	1,013				
	3	90	4,20	,824				
	4 ve üstü	35	3,94	,838				
17. madde	1	152	4,34	,839	3/480	3,149	,025*	A-D
	2	207	4,13	1,055				
	3	90	4,11	,905				
	4 ve üstü	35	3,86	,879				
18. madde	1	152	4,25	1,025	3/480	4,478	,004*	A-D
	2	207	4,09	1,071				
	3	90	3,77	1,227				
	4 ve üstü	35	3,80	,994				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin çocuk sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 15 maddelerde anlamlı olmadığı görülmektedir. 14. madde ($F_{(3, 480)} = 3,184$, $p < .05$), 16. Madde ($F_{(3, 480)} = 4,250$, $p < .05$), 17. madde ($F_{(3, 480)} = 3,149$, $p < .05$) ve 18. maddede ($F_{(3, 480)} = 4,478$, $p < .05$) ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annem/babam torununu neyin mutlu edeceğini biliyor” (Madde 14) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,19$) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,66$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununu neyin mutlu edeceğini bildiklerini 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununa onu sevdiğini söylüyor” (Madde 16) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,47$) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,94$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununa onu sevdiğini söylediklerini 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyuyor” (Madde 17) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,34$) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,86$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyduklarını 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununu sık sık görmezse onu telefonla arıyor” (Madde 18) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,25$) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=3,80$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununu sık sık görmezse onu telefonla aradıklarını 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bir çocuğu olan ebeveynlerin, 4 ve daha fazla çocuğu olan anne babalara göre, kendi anne babalarının torunları ile olan ilişkilerinin yakından gözlemledikleri ve anne babalarının torunlarının bireysel özelliklerini göz önünde bulundurduğunun ve torunlarıyla sık sık iletişime girdiğinin farkında olduğu söylenebilir. Bu durum, bir torunu olan ebeveynlerin torunlarının kıymetli olmasından ve tek torunla zaman geçirmek daha fazla torunla zaman geçirmekten daha kolay olacağından, torunlarıyla kendi işlerini ihmal edecek kadar ilgilenmelerinden, onlarla mümkün olduğunda fazla etkinlik yapmak istemelerinden kaynaklı olabilir. Ailede çocuk sayısı arttıkça, ailenin çocukla ilgilenme süresi ve ona

ayırdıkları enerji miktarı azalmaktadır. Ayrıca ailede artan çocuk sayısı ile birlikte, çocukların oyun arkadaşları da artmaktadır. Ailelerin bu durumla ilgili farkındalıkları cevaplarına yansımış olabilir.

4.2.5.2. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 40
Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
19. madde	1	152	3,95	1,126	3/480	7,932	,000*	A-C A-D
	2	207	3,71	1,168				
	3	90	3,29	1,343				
	4 ve üstü	35	3,17	1,175				
20. madde	1	152	3,80	1,094	3/480	5,665	,001*	A-C
	2	207	3,50	1,182				
	3	90	3,20	1,283				
	4 ve üstü	35	3,26	1,120				
21. madde	1	152	3,93	1,014	3/480	1,024	,381	—
	2	207	3,83	,994				
	3	90	3,72	1,102				
	4 ve üstü	35	3,71	,893				
22. madde	1	152	2,41	1,334	3/480	,280	,840	—
	2	207	2,47	1,272				
	3	90	2,32	1,288				
	4 ve üstü	35	2,40	1,090				
23. madde	1	152	3,45	1,152	3/480	3,697	,062	—
	2	207	3,44	1,156				
	3	90	3,32	1,339				
	4 ve üstü	35	3,33	1,060				
24. madde	1	152	3,71	1,137	3/480	2,193	,088	—
	2	207	3,41	1,154				
	3	90	3,46	1,123				
	4 ve üstü	35	3,51	,919				
25. madde	1	152	3,72	1,198	3/480	2,403	,067	—
	2	207	3,43	1,164				
	3	90	3,42	1,122				
	4 ve üstü	35	3,31	1,078				
26. madde	1	152	3,48	1,334	3/480	2,932	,073	—
	2	207	3,51	1,277				
	3	90	3,31	1,269				
	4 ve üstü	35	3,49	1,040				

Tablo 40

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
27. madde	1	152	3,29	1,381	3/480	3,128	,068	—
	2	207	3,36	1,262				
	3	90	3,16	1,340				
	4 ve üstü	35	3,03	,985				
28. madde	1	152	4,05	1,114	3/480	3,039	,089	—
	2	207	3,97	,977				
	3	90	3,91	1,088				
	4 ve üstü	35	3,84	1,006				
29. madde	1	152	3,27	1,400	3/480	4,767	,003*	A-C
	2	207	2,84	1,274				
	3	90	2,70	1,353				
	4 ve üstü	35	2,80	,994				
30. madde	1	152	3,47	1,297	3/480	2,067	,104	—
	2	207	3,30	1,230				
	3	90	3,13	1,342				
	4 ve üstü	35	3,00	1,085				
31. madde	1	152	3,26	1,305	3/480	1,118	,341	—
	2	207	3,18	1,231				
	3	90	2,99	1,294				
	4 ve üstü	35	2,97	1,175				
32. madde	1	152	3,68	1,170	3/480	1,736	,159	—
	2	207	3,73	1,151				
	3	90	3,43	1,350				
	4 ve üstü	35	3,43	1,037				
33. madde	1	152	3,43	1,232	3/480	6,016	,000*	A-C A-D
	2	207	3,34	1,159				
	3	90	3,16	1,332				
	4 ve üstü	35	2,51	,919				
34. madde	1	152	3,62	1,058	3/480	2,724	,084	—
	2	207	3,74	1,118				
	3	90	3,53	1,238				
	4 ve üstü	35	3,54	1,010				
35. madde	1	152	3,52	1,312	3/480	2,959	,032*	A-C
	2	207	3,18	1,290				
	3	90	3,08	1,292				
	4 ve üstü	35	3,17	1,124				
36. madde	1	152	3,38	1,254	3/480	5,743	,001*	A-C A-D
	2	207	3,15	1,248				
	3	90	2,82	1,354				
	4 ve üstü	35	2,60	1,168				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin çocuk sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32 ve 34. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 19. madde ($F_{(3, 480)} = 7,932$, $p < .05$), 20. madde ($F_{(3, 480)} = 5,665$, $p < .05$), 29. madde ($F_{(3, 480)} = 4,767$, $p < .05$), 33. madde ($F_{(3, 480)} = 6,016$, $p < .05$), 35. madde ($F_{(3, 480)} = 2,959$, $p < .05$) ve 36. madde ($F_{(3, 480)} = 5,743$, $p < .05$) maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annem/babam torununu parka götürüyor” (Madde 19) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,95$), 3 çocuğu olan ($\bar{X}=3,29$) ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=3,17$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununu parka götürdüğünü 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam yürüyüşe giderken torununu da onlarla götürüyor” (Madde 20) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,80$) 3 çocuğu olan ($\bar{X}=3,20$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın yürüyüşe giderken torununu da kendileriyle götürdüğünü 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürüyor” (Madde 29) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,27$) 3 çocuğu olan ($\bar{X}=2,70$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüğünü 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torunuyla hareketli oyunlar oynuyor” (Madde 33) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,43$), 3 çocuğu olan ($\bar{X}=3,16$) ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=2,51$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunuyla hareketli oyunlar oynadıklarını 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam torununu okula getirip götürüyor” (Madde 35) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,52$) 3 çocuğu olan ($\bar{X}=3,08$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torununu okula getirip götürdüğünü 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam, torunu ile kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ediyor” (Madde 36) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,38$), 3 çocuğu olan ($\bar{X}=2,82$) ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=2,60$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunuyla kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ettiklerini 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bu sonuçlar tek çocuklu ebeveynlerin, çok çocuklu ebeveynlere göre, büyük ebeveynlerin torununu parka götürmek, yürüyüşe giderken onu da kendisiyle götürmek, torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) ve/veya okula getirip götürmek, onunla hareketli oyunlar oynamak ve torunuyla kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal etmekle ilgili maddeleri daha çok vurguladıklarını göstermektedir. Bu durum, büyük ebeveynlerin birden fazla torunları olduğunda onlarla farklı etkinlikler yapacak kadar enerjilerinin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü her bir torunla yukarıda belirtilen

etkinliklerin yapılması ekstra zaman ve enerji anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, tek torun genellikle çok kıymetli olduğundan büyük ebeveynler zaman zaman işlerini dahi ihmal etmektedirler ki, ebeveynler de bunun farkında olabilirler ve bu nedenle bu maddelere vurgu yapmış oldukları düşünülmektedir. Ayrıca torun sayısı arttıkça, büyük ebeveynlerin yaşları da artmaktadır. Bunun sonucunda da tek torunlu büyük ebeveynler, torunları ile daha fazla etkinlik yaptıkları sonucuna ulaşmış olabilirler.

4.2.5.3. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime yönelik düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 41
Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
37. madde	1	152	4,25	1,056	3/480	3,944	,008*	A-D
	2	207	4,09	1,091				
	3	90	3,82	1,205				
	4 ve üstü	35	3,74	1,039				
38. madde	1	152	2,47	1,347	3/480	1,194	,311	—
	2	207	2,45	1,245				
	3	90	2,53	1,247				
	4 ve üstü	35	2,89	1,207				
39. madde	1	152	2,46	1,139	3/480	1,156	,326	—
	2	207	2,38	1,112				
	3	90	2,62	1,250				
	4 ve üstü	35	2,63	1,165				
40. madde	1	152	4,20	,879	3/480	1,362	,254	—
	2	207	4,09	,951				
	3	90	3,99	,893				
	4 ve üstü	35	3,97	,785				
41. madde	1	152	3,46	1,195	3/480	,544	,652	—
	2	207	3,32	1,117				
	3	90	3,37	1,240				
	4 ve üstü	35	3,26	1,172				
42. madde	1	152	3,66	1,185	3/480	1,885	,131	—
	2	207	3,43	1,147				
	3	90	3,38	1,312				
	4 ve üstü	35	3,71	,893				
43. madde	1	152	3,53	1,133	3/480	1,254	,290	—
	2	207	3,43	1,090				
	3	90	3,26	1,127				
	4 ve üstü	35	3,51	,981				

Tablo 41

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım Ve Eğitimlerine Yönelik Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Torun sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
44. madde	1	152	3,93	1,205	3/480	3,053	,028*	A-D
	2	207	3,70	1,074				
	3	90	3,60	1,120				
	4 ve üstü	35	3,40	1,241				
45. madde	1	152	4,08	,932	3/480	2,212	,086	—
	2	207	3,97	,881				
	3	90	3,77	,995				
	4 ve üstü	35	3,91	,887				
46. madde	1	152	3,96	1,091	3/480	,580	,628	—
	2	207	3,99	1,057				
	3	90	4,04	,970				
	4 ve üstü	35	3,77	1,190				
47. madde	1	152	2,64	1,198	3/480	,578	,630	—
	2	207	2,68	1,229				
	3	90	2,48	1,183				
	4 ve üstü	35	2,66	1,371				
48. madde	1	152	2,60	1,181	3/480	,999	,393	—
	2	207	2,60	1,210				
	3	90	2,48	1,134				
	4 ve üstü	35	2,89	1,157				
49. madde	1	152	3,68	1,052	3/480	,407	,748	—
	2	207	3,60	1,083				
	3	90	3,59	1,090				
	4 ve üstü	35	3,77	,942				
50. madde	1	152	4,01	1,098	3/480	1,785	,149	—
	2	207	3,90	1,072				
	3	90	3,68	1,160				
	4 ve üstü	35	3,86	1,033				
51. madde	1	152	4,27	,869	3/480	1,376	,249	—
	2	207	4,11	,939				
	3	90	4,08	,796				
	4 ve üstü	35	4,09	,742				
52. madde	1	152	4,05	,947	3/480	2,642	,069	—
	2	207	4,01	1,000				
	3	90	3,88	1,120				
	4 ve üstü	35	3,94	,998				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin çocuk sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49,

50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 37. ($F_{(3, 480)} = 3,944, p < .05$) ve 44. ($F_{(3, 480)} = 3,053, p < .05$) maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Çocuğumun bir bakıcı yerine anneme/babama emanet edilmesini tercih ediyorum” (Madde 37) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,25$), 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=3,74$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin çocuğunun bir bakıcı yerine büyükannesine/büyükbabasına emanet edilmesini tercih ettiklerini 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Eskiden büyükanneler/büyükbabalar şimdikilerden daha az ilgiliydi” (Madde 44) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,93$), 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=3,40$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin eskiden büyükannelerin/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bir çocuğu olan ebeveynler 4 ve fazlası çocuğu olanlara göre, genellikle çocuklarının bakımlarında büyük ebeveynlerden destek aldıkları için çocuklarının bir bakıcı yerine büyük ebeveynlerinde kalmasını tercih etmişlerdir. Ayrıca günümüzde anneler genellikle çalıştığı için ve tek torunlara büyük ebeveynler baktıkları için, şimdiki büyük ebeveynlerin eskisinden daha ilgili olduklarını ifade etmiş olabilirler.

Genellikle çocuk sayısı az olan aileler annenin çalıştığı ailelerdir. Bu nedenle de bir çocuklu ailelerde anneler çocuklarını kendi ebeveynlerine bırakmayı tercih ettiklerini dört ve daha fazla çocuklu ailelere göre daha çok vurgulamışlardır. İki çocuğu olan ebeveynlerin bir çocuklu ebeveynlere göre çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını daha fazla düşünmeleri, bir çocuklu ebeveynlerin çocuklarının üzerinde daha fazla titriyor olmasından ve ilk çocuğun verdiği deneyimsizlikle desteğe ihtiyaç duymasından kaynaklı olabilir. Bu durumda da bir çocuklu ebeveynlerin büyük ebeveynleri dışlamak yerine onların desteğine ihtiyaç duydukları söylenebilir.

4.2.5.4. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 42

Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
53. madde	1	152	4,06	1,031	3/480	2,253	,081	—
	2	207	3,77	1,095				
	3	90	3,98	1,132				
	4 ve üstü	35	3,86	1,216				
54. madde	1	152	3,63	1,331	3/480	7,887	,000*	A-D
	2	207	3,18	1,175				
	3	90	3,33	1,132				
	4 ve üstü	35	2,63	1,285				
55. madde	1	152	2,49	1,190	3/480	,820	,483	—
	2	207	2,56	1,151				
	3	90	2,51	1,114				
	4 ve üstü	35	2,23	,973				
56. madde	1	152	3,34	,969	3/480	,597	,617	—
	2	207	3,31	,952				
	3	90	3,36	,975				
	4 ve üstü	35	3,11	,796				
57. madde	1	152	3,24	1,202	3/480	1,561	,198	—
	2	207	3,32	1,031				
	3	90	3,28	1,122				
	4 ve üstü	35	2,89	,993				
58. madde	1	152	3,00	1,196	3/480	3,977	,008*	C-D
	2	207	3,25	1,108				
	3	90	3,42	1,132				
	4 ve üstü	35	2,83	1,124				
59. madde	1	152	3,70	1,109	3/480	1,345	,259	—
	2	207	3,72	,938				
	3	90	3,76	,975				
	4 ve üstü	35	3,37	1,165				
60. madde	1	152	3,39	1,163	3/480	1,185	,315	—
	2	207	3,58	1,098				
	3	90	3,38	1,157				
	4 ve üstü	35	3,34	1,327				
61. madde	1	152	3,85	1,072	3/480	1,366	,252	—
	2	207	3,70	,969				
	3	90	3,62	1,045				
	4 ve üstü	35	3,57	,948				

Tablo 42

(devam) Ebeveynlerin Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelerinin Çocuk Sayılarına Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

Maddeler	Çocuk sayısı	n	$\bar{X}$	S.s.	Sd	F	p	Anlamlı fark
62. madde	1	152	2,25	1,164	3/480	7,330	,000*	B-A
	2	207	2,82	1,155				
	3	90	2,51	1,084				
	4 ve üstü	35	2,57	1,037				
63. madde	1	152	3,78	1,146	3/480	1,509	,211	—
	2	207	3,72	1,032				
	3	90	3,50	1,008				
	4 ve üstü	35	3,57	1,008				
64. madde	1	152	4,11	,984	3/480	1,479	,219	—
	2	207	4,04	,861				
	3	90	3,84	1,131				
	4 ve üstü	35	4,06	,802				
65. madde	1	152	4,14	,997	3/480	5,295	,001*	A-C
	2	207	3,94	,996				
	3	90	3,60	1,197				
	4 ve üstü	35	4,03	,785				
A=1	B=2	C=3	D=4 ve üstü					

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin çocuk sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın; 53, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63 ve 64 maddelerde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 54 ($F_{(3, 480)} = 7,887$, $p < .05$), 58 ($F_{(3, 480)} = 3,977$, $p < .05$), 62 ($F_{(3, 480)} = 7,330$, $p < .05$) ve 65. ($F_{(3, 480)} = 5,295$, $p < .05$) maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini düşünüyorum” (Madde 54) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 4 ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,63$), 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=2,63$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annem/babam annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşünüyorlar” (Madde 58) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 3 çocuğu olan ebeveynler ile 4

ve üstü sayıda çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 3 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=3,42$), 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ($\bar{X}=2,83$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 3 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşündüklerini 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum” (Madde 62) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 2 çocuğu olan ebeveynler ile 1 çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=2,82$) 1 çocuğu olan ($\bar{X}=2,25$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 2 çocuğu olan ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını 1 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

“Annemin/babamın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini düşünüyorum” (Madde 65) maddesinde hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. 1 çocuğu olan ebeveynler ile 3 çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin ortalaması ($\bar{X}=4,14$), 3 çocuğu olan ($\bar{X}=3,60$) ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bir başka ifadeyle, çocuk sayısı az olan ebeveynler, çok olanlara göre annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettikleri, büyükannenin/büyükbabanın annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşündüklerini ve büyükannenin/büyükbabanın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiklerini düşündüklerini daha fazla vurgulamışlardır. Çocuk sayısı az olan ebeveynler genellikle genç ve çalışan ebeveynler olarak düşünülebilir. Bu durumda da büyük ebeveyn desteği onlar için önemli bir ihtiyaçtır ve çocukları büyük ebeveynleri ile daha çok zaman geçirmektedir. Diğer yandan, çocuklarla ilgilenen büyük ebeveynlerin annelerin çalışmaması gerektiğini vurgulaması, bu durumun bir sonucudur. Çünkü çalışan ebeveynlerin çocukları ile büyük ebeveynlerin ilgilendiği düşünülmekte, ebeveynlerin çalışmaması durumunda ise büyük ebeveynlerden ziyade ebeveynlerin çocuklarıyla

ilgilendiği düşünülmektedir. Ayrıca çok çocuklu aileler daha geleneksel ve ataerkil ailelerden geldikleri için, baba tarafının ailesiyle daha yakın ilişkileri söz konusudur; bu nedenle de çocuğu annenin ebeveynlerine bırakmayı tercih etmek onlar tarafından daha az dile getirilmiş olabilir.

4.3. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

4.3.1. Büyük ebeveynlerin torunları ile ilişkilerine dair büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.3.1.1. Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 43

Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları ile İlgili Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceler	Ebeveyn	N	$\bar{X}$	S.s	t	p
1. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,57	1,211	2,619	,009*
	Ebeveyn	484	3,36	1,243		
2. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,07	,957	1,426	,154
	Ebeveyn	484	3,98	,936		
3. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,97	,984	3,291	,001*
	Ebeveyn	484	3,76	,970		
4. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,11	,960	1,200	,230
	Ebeveyn	484	4,03	1,021		
5. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,01	,881	,608	,543
	Ebeveyn	484	3,98	1,016		
6. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,01	1,040	1,466	,143
	Ebeveyn	484	3,91	1,108		
7. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,49	1,397	,232	,816
	Ebeveyn	484	2,46	1,371		
8. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,11	,999	4,226	,000*
	Ebeveyn	484	3,82	1,113		
9. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,36	,889	1,644	,101
	Ebeveyn	484	4,26	,948		
10. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,18	,934	2,383	,017*
	Ebeveyn	484	4,03	1,058		
11. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,05	1,016	2,591	,010*
	Ebeveyn	484	3,87	1,091		
12. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,33	,852	,881	,379
	Ebeveyn	484	4,28	,900		

Tablo 43

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarına Karşı Duyguları ile İlgili Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları*

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceler	Ebeveyn	N	$\bar{X}$	S.s	t	p
13. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,30	,827	1,582	,114
	Ebeveyn	484	4,21	,918		
14. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,18	,882	1,799	,072
	Ebeveyn	484	4,07	,939		
15. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,26	,830	1,984	,068
	Ebeveyn	484	4,17	,917		
16. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,35	,822	1,434	,152
	Ebeveyn	484	4,27	,924		
17. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,34	,854	2,833	,005*
	Ebeveyn	484	4,17	,958		
18. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,18	1,007	1,804	,072
	Ebeveyn	484	4,06	1,094		

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda; 2, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 15, 16 ve 18. Maddelerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). 1, 3, 8, 10, 11 ve 17. Maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Birinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,619$, $p<.05$). “*Büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünme*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,57$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,36$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin büyükanneliğin-büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Üçüncü maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=3,291$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmemesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,97$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,76$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmediklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Sekizinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=4,226$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torununu dünyadaki her şeyden daha çok sevmesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,11$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,82$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torununu

dünyadaki her şeyden daha çok sevdiğini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Onuncu maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,383$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torunuyla oyun oynamayı sevmesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,18$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=4,03$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torunuyla oyun oynamayı sevdiklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

On birinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,591$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torununa masal anlatmayı sevmesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,05$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,87$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torununa masal anlatmayı sevdiklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

On yedinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,833$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyması*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,34$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=4,17$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyduklarını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bu bulguların, büyük ebeveynlerin kendilerini ebeveynlerin değerlendirdiklerinden daha olumlu değerlendirmelerinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Örneğin büyük ebeveynler, torunlarıyla zaman geçirdiklerinde bundan aldıkları keyifin farkında olmalarına rağmen ebeveynler duyulan keyifin farkında değillerdir. Bunun nedeni büyük ebeveynlerin hislerini ebeveynlere tam olarak yansıtmamaları olabilir. Diğer bir ifadeyle, büyük ebeveynler için torunlarının anlamının ve torunlarıyla yaptıkları etkinliklerden aldıkları keyfin, ebeveynlerin tahmin ettiğinden daha fazla olduğu söylenebilir.

4.3.1.2. Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 44

Büyük Ebeveynlerin Torunları İle Yaptıkları Etkinliklere (Onlara Zaman Ayırmaya) İlişkin Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinlikler/zaman ayırma	Ebeveyn	n	$\bar{x}$	S.s	t	p
19. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,79	1,146	1,660	,097
	Ebeveyn	484	3,67	1,216		
20. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,67	1,153	1,923	,065
	Ebeveyn	484	3,62	1,187		
21. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,86	1,045	,437	,662
	Ebeveyn	484	3,83	1,015		
22. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,52	1,253	1,268	,205
	Ebeveyn	484	2,42	1,280		
23. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,61	1,127	1,440	,150
	Ebeveyn	484	3,50	1,194		
24. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,64	1,129	1,621	,105
	Ebeveyn	484	3,52	1,132		
25. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,64	1,183	1,642	,101
	Ebeveyn	484	3,51	1,166		
26. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,64	1,261	1,741	,082
	Ebeveyn	484	3,50	1,286		
27. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,40	1,372	,912	,362
	Ebeveyn	484	3,33	1,306		
28. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,10	,993	1,666	,096
	Ebeveyn	484	3,99	1,051		
29. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,07	1,346	1,514	,130
	Ebeveyn	484	2,94	1,328		
30. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,33	1,321	,372	,710
	Ebeveyn	484	3,30	1,267		
31. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,39	1,290	2,921	,004*
	Ebeveyn	484	3,15	1,263		
32. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,67	1,170	,436	,663
	Ebeveyn	484	3,64	1,192		
33. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,32	1,308	,585	,559
	Ebeveyn	484	3,27	1,220		
34. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,66	1,175	-1,147	,251
	Ebeveyn	484	3,75	1,122		
35. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,29	1,283	,249	,803
	Ebeveyn	484	3,27	1,294		
36. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,21	1,282	1,052	,293
	Ebeveyn	484	3,12	1,284		

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,

29, 30, 32, 33, 34 ve 35. maddelerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). 31. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Otuz birinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,921$, $p<.05$). “Büyükkanneler/büyükbabaların torunuyla birlikte müzik dinlemesi” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,39$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,15$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torunuyla birlikte müzik dinlediğini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, kuşakların müzik tercihleriyle ilişkili bir beklentinin yattığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, ebeveynler kendi anne-babalarının müzik tercihleriyle kendi çocuklarının müzik tercihlerinin oldukça farklı olduğunu düşündüklerinden bu maddeye büyük ebeveynlerden daha az katılmış oldukları söylenebilir. Ebeveynler bu düşüncelerinde haklı olmakla birlikte, büyük ebeveynlerin çoğu zaman dinlenen müzikten ziyade torunlarıyla bir şey yapmaktan keyif aldıklarını göz önünde bulundurmaları önemli olabilir.

4.3.1.3. Büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve eğitime ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 45

Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine İlişkin Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım/ eğitimlerine yönelik görüşler	Ebeveyn	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
37. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,09	1,028	,391	,696
	Ebeveyn	484	4,07	1,109		
38. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,64	1,293	1,626	,104
	Ebeveyn	484	2,51	1,276		
39. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,69	1,232	2,911	,004*
	Ebeveyn	484	2,47	1,152		
40. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,13	,961	,516	,606
	Ebeveyn	484	4,10	,908		
41. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,36	1,220	-,108	,914
	Ebeveyn	484	3,37	1,168		
42. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,39	1,198	-1,650	,099
	Ebeveyn	484	3,52	1,179		
43. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,63	1,100	2,741	,006*
	Ebeveyn	484	3,44	1,104		
44. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,87	1,047	1,993	,047*
	Ebeveyn	484	3,73	1,144		
45. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,92	,976	-,643	,520
	Ebeveyn	484	3,96	,923		

Tablo 45

(devam) *Büyük Ebeveynlerin Torunlarının Bakım ve Eğitimlerine İlişkin Büyük Ebeveynlerin ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları*

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım/ eğitimlerine yönelik görüşler	Ebeveyn	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
46. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,11	,976	2,018	,044*
	Ebeveyn	484	3,98	1,061		
47. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,60	1,287	-,359	,720
	Ebeveyn	484	2,63	1,220		
48. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,69	1,287	1,144	,253
	Ebeveyn	484	2,60	1,183		
49. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,88	1,040	3,575	,000*
	Ebeveyn	484	3,63	1,063		
50. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,07	,943	2,734	,006*
	Ebeveyn	484	3,89	1,097		
51. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,18	,968	,452	,652
	Ebeveyn	484	4,15	,880		
52. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,03	1,028	,315	,753
	Ebeveyn	484	4,01	1,012		

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda; 37, 38, 40, 41, 42, 45, 47, 48, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). 39, 43, 44, 46, 49 ve 50. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Otuz dokuzuncu maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,911$, $p<.05$). “Çocuğun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasının tercih edilmesi” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=2,69$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=2,47$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin çocuğun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasını tercih ettiklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Kırk üçüncü maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,741$, $p<.05$). “Büyük ebeveynlerin torununa kendini adamak için zamanı olduğunu düşünmesi” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,63$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,44$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torununa kendini adamak için zamanı olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Kırk dördüncü maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=1,993$, $p<.05$). “Eskiden büyükanneler/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olması” maddesi

incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,87$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,73$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin eskiden büyükannelerin/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Kırk altıncı maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,018$, $p<.05$). “*Bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını düşünme*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,11$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,98$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Kırk dokuzuncu maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=3,575$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklemesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,88$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,63$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Ellinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,734$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torununa doğum günlerinde hediye alması*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,07$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,89$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torununa doğum günlerinde hediye aldığını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, büyük ebeveynlerin çocuğun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasını, büyük ebeveynlerin torununa kendini adanmak için zamanı olduğunu, eskiden büyükannelerin/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını, bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını ve büyük ebeveynlerin torununa doğum günlerinde hediye aldığını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Bu bulgular, büyük ebeveynlerin geleneksel bir bakış açısına sahip olduklarını göstermekle birlikte, kültürel bir yapının da sonucu olabilir. Bir başka ifadeyle, farklı toplumlarda, büyük ebeveynler özellikle de emekli olduktan sonra kendilerine zaman ayırmak istemekte ve torun bakımının kendilerine ayıracakları özel zamanlarını olumsuz etkilediğini vurgulamaktadırlar

(McGowen & Ladd, 2006; Woods, 2015). Ancak Türk toplumunda, aile yapısı iç içe geçmiş ilişkiler ağı şeklinde olduğundan ve bu ağ, en yakın aile bireylerinden uzak akrabalara doğru uzandığından (Eyce, 1994), annenin çalışması veya ihtiyacı olması durumunda çocuğun bakımından sorumlu olacak ilk kişiler büyükanneler olmaktadır. Bu yalnızca toplumun büyük ebeveynlerden beklentisi değil, büyük ebeveynlerin de yaşlılık süreçlerine ilişkin planları şeklindedir. Bu nedenle, bu çalışmada büyük ebeveynler torunlarına bakmak için zamanları olduğunu ve onların kendilerine emanet edilmesini istemiş olabilirler. Bununla birlikte, büyük ebeveynlik süreci bir günah çıkarma süreci gibi düşünülebilir. Kendi çocukları ile geçiremedikleri zamanı veya onlar için yapamadıkları birtakım şeyleri torunları için yapmak büyük ebeveynler için bir telafi süreci olabilir.

4.3.1.4. Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelere ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 46

Büyük Ebeveynlerin Torunlarıyla İlişkilerine Dair Genel Düşüncelere İlişkin Büyük Ebeveynlerin Ve Ebeveynlerin Düşüncelerinin Karşılaştırıldığı t Testi Sonuçları

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel görüşler	Ebeveyn	n	$\bar{X}$	S.s	T	p
53. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,07	,989	2,433	,015*
	Ebeveyn	484	3,90	1,095		
54. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,35	1,254	,436	,663
	Ebeveyn	484	3,31	1,252		
55. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,57	1,267	,825	,409
	Ebeveyn	484	2,50	1,145		
56. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,58	1,007	4,235	,000*
	Ebeveyn	484	3,31	,950		
57. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,07	1,151	-2,623	,009*
	Ebeveyn	484	3,26	1,104		
58. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,31	1,169	1,828	,068
	Ebeveyn	484	3,17	1,152		
59. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,91	,965	3,302	,001*
	Ebeveyn	484	3,70	1,019		
60. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,54	1,190	,962	,336
	Ebeveyn	484	3,47	1,148		
61. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,68	1,023	-,631	,528
	Ebeveyn	484	3,72	1,016		
62. Madde	Büyük ebeveyn	484	2,69	1,211	1,627	,104
	Ebeveyn	484	2,56	1,159		
63. Madde	Büyük ebeveyn	484	3,79	1,030	1,503	,133
	Ebeveyn	484	3,69	1,065		
64. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,16	,855	2,307	,021*
	Ebeveyn	484	4,03	,953		
65. Madde	Büyük ebeveyn	484	4,03	1,052	1,231	,219
	Ebeveyn	484	3,94	1,037		

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelere ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda; 54, 55, 58, 60, 61, 62, 63 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). 53, 56, 57, 59 ve 64. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Elli üçüncü maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,433$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin çocukları küçükken onlarla oynamak için daha az zamanlarının olması*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=4,07$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,90$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin çocukları küçükken onlarla oynamak için daha az zamanları olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Elli altıncı maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=4,235$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin kızının/oğlunun mükemmel ebeveynler olduğunu düşünmesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,58$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,31$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin kızının/oğlunun mükemmel ebeveynler olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Elli yedinci maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=4,235$, $p<.05$). “*Ebeveynlerin çocuklarına ayırdıkları zamanın yetersiz olması*” maddesi incelendiğinde, ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,26$) büyük ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,07$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, ebeveynlerin, ebeveynlerin çocuklarına ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Elli dokuzuncu maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=3,302$, $p<.05$). “*Günümüzde gençlerin, çocuk sahibi olmaya çok geç karar vermesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının ($\bar{X}=3,91$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=3,70$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin, günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Atmış dördüncü maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t_{966}=2,307$, $p<.05$). “*Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı, kendi çocuklarına olduklarından daha fazla hoşgörülü olduğunu düşünmesi*” maddesi incelendiğinde, büyük ebeveynlerin ortalamalarının

($\bar{X}=4,16$) ebeveynlerin ortalamalarından ($\bar{X}=4,03$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, büyük ebeveynlerin torunlarına karşı, kendi çocuklarına olduklarından daha fazla hoşgörölü olduklarını ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Bu çalışmada, büyük ebeveynlerin, çocukları küçükken onlarla oynamak için daha az zamanları olduğunu, torunlarına karşı, kendi çocuklarına olduklarından daha fazla hoşgörölü olduklarını, günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini, kızının/oğlunun mükemmel ebeveynler olduğunu ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Bununla birlikte, günümüzde Türkiye’de gençler, iş hayatına atılma kaygısının da etkisiyle daha geç ebeveyn olmaktadır. Büyük ebeveynler bunun farkındadırlar. Ancak çocuklarının mükemmel ebeveynler olduklarını da vurgulamaktadırlar ki; bu da çocuklarının deneyimlerinin en azından bir kısmını kendileri de yaşamış olabilirler ve bu ifadeleri, onların çabasını takdir etmek olarak düşünülebilir. Diğer yandan ebeveynler kendilerine karşı acımasızdırlar ve çocuklarına zaman ayırmak konusunda daha objektif bir değerlendirme yapmıyor olabilirler. Son olarak, Stelle’nin (2010) de belirttiği gibi mevcut büyük ebeveyn torun ilişkisinin anlaşılmasında birçok değişkenin ve çeşitliliğin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aile hayatındaki deneyimlerin, değişimlerin ve bağlanmanın göz önünde bulundurulması önemlidir (Stelle, 2010). Diğer bir ifadeyle, günümüzdeki büyük ebeveyn torun ilişkisinde, annelerin artık çalışma hayatında daha fazla yer almaları, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş, büyük ebeveynlerin sosyal güvencelerindeki ve ekonomik koşullarındaki iyileşmeler gibi birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin de kendilerinin çocuklarına ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin bu görüşleri, yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi, ebeveynliklerindeki eksikliklerinin bir telafisi şeklinde düşünülebilir. Çocuklarına ayıramadıkları zamanın farkındadırlar ve bunun telafisi olarak da torunları ile daha çok zaman harcamak istemekte ve onlara karşı daha hoş görölü davranmaktadırlar. Tezel Şahin ve Şahin (2018) tarafından yapılan “Türkiye’de büyükannelerin torunlarına bakım verme deneyimleri: Nitel bir çalışma” başlıklı araştırmada, büyük anneler, ebeveyn ve büyük ebeveyn olarak uygulamaları arasındaki farklılıklar olduğuna vurgu yapmışlardır ki, sonuçları bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına ve bu sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Büyük ebeveynlerin düşüncelerine (büyük ebeveyn torun ilişkisi) ilişkin sonuçlar

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 14 ve 18. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 9, 12, 13, 15, 16 ve 17. maddelere kesinlikle katıldıkları ve sadece “*torunumla aramda anne ve babasını dışlayan bir ittifak var*” maddesine katılmadıkları belirlenmiştir.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere/zaman ayırmaya ilişkin düşünceleri incelendiğinde 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32 ve 34. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 29, 30, 31, 33, 35 ve 36. maddelere kararsız oldukları ve sadece “*torunumla bilgisayar oyunları oynuyorum*” maddesine katılmadıkları belirlenmiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri incelendiğinde 37, 40, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51 ve 52. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 38, 39, 41, 42, 47 ve 48. maddelerde kararsız oldukları belirlenmiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının ilişkilerine yönelik düşünceleri incelendiğinde 53, 56, 59, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelere büyük ebeveynlerin katıldıkları, 54, 57, 58 ve 62. maddelerde kararsız oldukları belirlenmiştir. Ancak, sadece *anne/babası torunuma uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündükleri için genellikle bana kızıyorlar* maddesine katılmadıkları belirlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında büyük ebeveynlerin torunlarına karşı olumlu bir duygu geliştirdikleri, torunlarını sevdikleri ve onlara değer verdikleri, oyun oynayarak, parka götürerek, etkili bir şekilde vakit geçirdikleri, torunlarının arkadaşı olarak, onların bakımlarında yer alarak, hoşgörölü bir ortamda yaşamasını sağlayarak ve onunla daha fazla vakit geçirerek torunlarının gelişimlerine destek oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre *torunumun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı oluyorum* (34. maddede) maddesinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Büyükkannelerin torunlarının öz bakımına büyükbabalardan daha fazla yardımcı oldukları bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre 1, 2, 3, 6, 7, 8, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin “*torunlarıyla aralarında derin bir bağ olduğunu*” (Madde 4) 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin “*torunları için önemli bir kaynak olduklarını*” (Madde 5) 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36 maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin “*yürüyüşe giderken, torunlarını da götürdüklerini*” (Madde 20) 71 ve üstü yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin “*torunlarına kendi arkadaşlarının ve ailelerinin eski fotoğraflarını gösterdiklerini*” (Madde 25) 51-60 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri yaşlarına göre 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 ve 50. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin *“torunlarının eğitim ihtiyaçlarını karşıladıklarını”* (Madde 48) 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin *“torunlarının okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini”* (Madde 49) 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 71 ve üstü ve 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin *“torunlarının sağlığı ile ilgili bir problem olduğunda onunla ilgilendiklerini”* (Madde 51) 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 61-70 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerin *“torunlarının onlarla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağını”* (Madde 52) 41-50 yaş aralığındaki büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri eğitim durumlarına göre 1, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17. ve 18. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 2. madde, 4. madde, 6. madde, 9. madde, 10. madde ve 16. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin büyükanneliğin/büyükbabalığın çok farklı bir deneyim olduğunu (Madde 2) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla aralarında derin bir bağ olduğunu (Madde 4) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. Ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını kendileri için önemli bir kaynak olarak gördüklerini (Madde 6) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını tüm kötülüklerden korumayı (Madde 9) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla oyun oynamayı sevdiklerini (Madde 10) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torununa onu sevdiğini söylemeyi (Madde 16) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin eğitim durumlarına göre 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 33, 34, 35 ve 36. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 27, 28, 29, 30 ve 31. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını alışveriş merkezine götürdüklerini (Madde 27) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla sohbet ettiklerini (Madde 28) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Lise ve üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüklerini (Madde 29) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Lise mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla resim yaptıklarını (Madde 30) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte müzik dinlediklerini (Madde 31) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre 37, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 49 ve 51. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 38, 41, 42, 46, 50 ve 52. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının bir anaokuluna gitmesinden kendileriyle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu (Madde 38) okuryazar olan ve ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. İlkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına her istediğini aldıklarını (Madde 41) lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. İlkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını anne ve babasının şımarttığından daha çok şımarttıklarını (Madde 42) lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. İlkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduğunu (Madde 46) lise mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına doğum günlerinde hediye aldıklarını (Madde 50) okuryazar olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. İlkokul mezunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının onlarla kalması yerine diğer çocuklarla birlikte eğitim almasının daha faydalı olacağına (Madde 52) üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir.

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri eğitim durumlarına göre 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 55, 60 ve 62. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan büyük ebeveynlerin anne/babası torunlarına uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdıklarını düşündükleri için genellikle kendilerine kızdıklarını (Madde 55) ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Okuryazar olan büyük ebeveynlerin annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamaları) gerektiğini (Madde 60) ilkokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Okuryazar olan büyük ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını (Madde 62) ortaokul mezunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri torun sayılarına göre 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 13, 14, 15, 16 ve 17. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 3, 7, 10, 11, 12 ve 18. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 3 torunu olan büyük ebeveynlerin torunları olmadan önce onunla yaşadıkları duyguları yaşayacaklarını hayal etmediklerini (Madde 3) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 3 torunu ve 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla aralarında çocuğun anne ve babasını dışlayan bir ittifak olduğunu (Madde 7) 1 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla oyun oynamayı sevdiklerini (Madde 10) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına masal anlatmayı sevdiklerini (Madde 11) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarına sarılıp onu öptüklerini (Madde 12) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 1 ve 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını sık sık görmediklerinde onu telefonla aradıklarını (Madde 18) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri torun sayılarına göre 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29 ve 31. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 19, 20, 27, 30, 32, 33, 34, 35 ve 36. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını parka götürdüklerini (Madde 19) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin yürüyüşe giderken torunlarını da

götürdüklerini (Madde 20) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını alışveriş merkezine götürdüklerini (Madde 27) 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte resim yaptıklarını (Madde 30) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte onun oyuncaklarıyla oynadıklarını (Madde 32) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla birlikte hareketli oyunlar oynadıklarını (Madde 33) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı olduklarını (Madde 34) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarını okula götürüp getirdiklerini (Madde 35) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarıyla kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ettiklerini (Madde 36) 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin torun sayılarına göre 37, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 38, 39 ve 47. Maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 4 ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin torunlarının bir bakıcı yerine kendisine emanet edilmesini tercih ettiklerini (Madde 38) 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torununun bir anaokuluna gitmesinden büyük ebeveynleriyle kalmasının onun günlük bakımı için daha olumlu olduğunu (Madde 39) 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. 2 torunu olan büyük ebeveynlerin torununun okul parasını kendilerinin ödediğini (Madde 47) 3 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri torun sayılarına göre 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 59. ve 62. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 torunu olan büyük ebeveynlerin günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini (Madde 59) 2 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 4

ve üstü sayıda torunu olan büyük ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını (Madde 62), 1 torunu olan büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

5.1.2. Ebeveynlerin düşüncelerine (ebeveyn torun ilişkisi) ilişkin sonuçlar

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 17 ve 18. maddelere ebeveynlerin katıldıkları, 9, 13 ve 16. maddelere ise kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir. Ancak, *büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu düşünüyorum* maddesinde kararsız oldukları ve sadece *annem/babam ve torunu arasında beni ve eşimi dışlayan bir ittifak var* maddesine katılmadıkları söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri incelendiğinde 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 32 ve 34. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 27, 29, 30, 31, 33, 35 ve 36. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, *annem/babam, torunuyla bilgisayar oyunları oynuyor* maddesine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine ilişkin düşünceleri incelendiğinde 37, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51 ve 52. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 41, 47 ve 48. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, *“çocuğumun bir anaokuluna gitmesinden annemle/ babamla kalmasını, onun günlük bakımı için daha olumlu buluyorum”* ve *“çocuğumun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine annemle/babamla kalmasını tercih ediyorum”* maddelerine *katılmadıkları* söylenebilir.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla olan ilişkilerine dair genel düşünceleri incelendiğinde 53, 59, 60, 61, 63, 64 ve 65. maddelere ebeveynlerin *katıldıkları*, 54, 56, 57 ve 58. maddelere ise *kararsız oldukları* belirlenmiştir. Ancak, *“anneme/babama torununa uygun olmayan davranışlar/alışkanlıklar kazandırdığını düşündüğüm için genellikle kızıyorum”* ve *“annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını düşünüyorum”* maddelerine *katılmadıkları* söylenebilir.

Genel olarak bakıldığında ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin torunlarını sevdiklerini ve onlara değer verdiklerini, oyun oynayarak, öz bakımlarına destek vererek, sohbet ederek etkili bir şekilde vakit geçirdiklerini, torunlarının doğum günlerini kutlayarak, sağlık

problemleri ile ilgilenererek, büyük ebeveynler ve torunları arasında olumlu ilişkiler olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (onlara zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri cinsiyetlerine göre 57. madde hariç diğer bütün maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ayrıca, babaların çocuklarına ayırdıkları zamanın yeterli olmadığını (57. Madde) annelerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşünceleri yaşlarına göre; 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 1. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin büyükanneliğin/büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu (Madde 1) 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri yaşlarına göre; 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 21. ve 29. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne/babalarının torunuyla televizyon izlediğini (Madde 21) 21-30 ve 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne/babalarının torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüğünü (Madde 29) 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri yaşlarına göre; 37, 38, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 39, 41, 45 ve 46. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin çocuklarının -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyükanne/büyükbabalarıyla kalmasını (Madde 39) 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin anne-babalarının torununa her istediğini aldığını (Madde 41)

41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin bugünün büyükanne/büyükbabalarının torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiklerini (Madde 45) 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını (Madde 46) 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri yaşlarına göre; 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 54. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 21-30 yaş aralığında olan ebeveynlerin annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini (Madde 54) 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin eğitim durumlarına göre; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 9. maddede ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununu tüm kötülüklerden korumak istediğini (Madde 9) ilköğretim mezunu olan ve okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre; 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 35 ve 36. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 19, 26, 29, 31, 32, 33 ve 34. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununu parka götürdüklerini (Madde 19) ilköğretim mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torunuyla alışverişe gittiklerini (Madde 26) ilköğretim mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torunuyla birlikte müzik dinlediklerini (Madde 31) ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torunuyla birlikte onun oyuncaklarıyla oynadıklarını (Madde 32) ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torunuyla hareketli oyunlar oynadıklarını (Madde 33)

ortaokul ve ilkokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununun öz bakımına (banyo, yemek yeme v.b.) yardımcı olduklarını (Madde 34) ortaokul mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşünceleri eğitim durumlarına göre; 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 45, 49 ve 50. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin bugünün büyükanne/ büyükbabalarının torunlarının sorunlarının çoğundan haberdar edildiğini (Madde 45) okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini (Madde 49) okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların torununa doğum günlerinde hediye aldıklarını (Madde 50) okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelerinin eğitim durumlarına göre; 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 64 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 58, 61 ve 63. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabaların annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşündüklerini üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Üniversite mezunu olan ebeveynlerin annelerin en azından çocukları okul öncesi eğitim yaşına gelene kadar evde olmaları (çalışmamalılar) (Madde 61) gerektiğini okuryazar olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Okuryazar olan ebeveynlerin büyük ebeveynlerin, torunlarını çocuklarından daha fazla sevdiğini (Madde 63) üniversite mezunu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili düşüncelerinin çocuk sayılarına göre; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 15. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 14, 16, 17. ve 18. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununu neyin mutlu edeceğini bildiklerini (Madde 14) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununa onu sevdiğini söylediklerini (Madde 16) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan

ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyduklarını (Madde 17) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannelerin/büyükbabaların torununu sık sık görmezse onu telefonla aradıklarını (Madde 18) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin düşüncelerinin çocuk sayılarına göre; 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32 ve 34. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 19, 20, 29, 33, 35. ve 36. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükanne/büyükbabanın torununu parka götürdüğünü (Madde 19) 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın yürüyüşe giderken torununu da kendileriyle götürdüğünü (Madde 20) 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torununu gitmesi gereken kurslara (spor, müzik...) götürdüğünü (Madde 29) 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunuyla hareketli oyunlar oynadıklarını (Madde 33) 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torununu okula getirip götürdüğünü (Madde 35) 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunuyla kalmak için yapmaları gereken işleri ihmal ettiklerini (Madde 36) 3 çocuğu olan ve 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik düşüncelerinin çocuk sayılarına göre; 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 37. ve 44. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin çocuğunun bir bakıcı yerine büyükannesine/büyükbabasına emanet edilmesini tercih ettiklerini (Madde 37) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin eskiden büyükannelerin/büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını (Madde 44) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşünceleri çocuk sayılarına göre; 53, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63 ve 64. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 54, 58, 62 ve 65. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin annelerin çocuklarını, babanın ailesinden ziyade kendi anne-babalarına emanet etmeyi tercih ettiklerini (Madde 54) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 3 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın annelerin çalışmamasının daha iyi olacağını düşündüklerini (Madde 58) 4 ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. 2 çocuğu olan ebeveynlerin annelerin/babaların çocuk bakımında büyük ebeveynleri dışladıklarını (Madde 62) 1 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. 1 çocuğu olan ebeveynlerin büyükannenin/büyükbabanın torunlarıyla çocuklarından daha fazla vakit geçirdiğini (Madde 65) 3 çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

5.1.3. Büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşüncelerinin (büyük ebeveyn torun ilişkisi) karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

Büyük ebeveynlerin torunlarına karşı duyguları ile ilgili büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri 2, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 15, 16 ve 18. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 1, 3, 8, 10, 11 ve 17. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin büyükanneliğin-büyükbabalığın anne/babalık gibi olduğunu (Madde 1) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin torunu olmadan önce onunla yaşadığı duyguları yaşayacağını hayal etmediklerini (Madde 3) ebeveynlerden daha fazla katıldıkları bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin torununu dünyadaki her şeyden daha çok sevdiğini (Madde 8) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin torunuyla oyun oynamayı sevdiklerini (Madde 10) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin torununa masal anlatmayı sevdiklerini (Madde 11) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin torunuyla dışarı çıktığında onunla gurur duyduklarını (Madde 17) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunları ile yaptıkları etkinliklere (zaman ayırmaya) ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34 ve 35. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 31. maddede ise anlamlı bir

farklılık bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torunuyla birlikte müzik dinlediğini (Madde 31) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir.

Büyük ebeveynlerin torunlarının bakım ve eğitimlerine yönelik büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri; 37, 38, 40, 41, 42, 45, 47, 48, 51 ve 52. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 39, 43, 44, 46, 49 ve 50. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin çocuğun -en az beş-altı yaşına kadar- diğer çocuklarla beraber olmak yerine büyük ebeveynleriyle kalmasını tercih ettiklerini (Madde 39) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torununa kendini adanmak için zamanı olduğunu (Madde 43) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri söylenebilir. Büyük ebeveynlerin eskiden büyükannelerin/ büyükbabaların şimdikilerden daha az ilgili olduklarını (Madde 44) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin bugünün çocuklarının öncekilerden daha şanslı olduklarını (Madde 46) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torununun okul öncesi eğitimde öğrendiği kuralları evde de uygulamasını desteklediklerini (Madde 49) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin büyük ebeveynlerin torununa doğum günlerinde hediye aldığını (Madde 50) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

Büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerine dair genel düşüncelere ilişkin büyük ebeveynlerin ve ebeveynlerin düşünceleri; 54, 55, 58, 60, 61, 62, 63 ve 65. maddelerde anlamlı bir farklılık göstermiştir. 53, 56, 57, 59 ve 64. maddelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin çocukları küçükken onlarla oynamak için daha az zamanları olduğunu (Madde 53) ebeveynlerden daha fazla belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin kızının/oğlunun mükemmel ebeveynler olduğunu (Madde 56) ebeveynlerden daha fazla belirlenmiştir. Ebeveynlerin, ebeveynlerin çocuklarına ayırdıkları zamanın yetersiz olduğunu (Madde 67) büyük ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur. Büyük ebeveynlerin, günümüzde gençlerin çocuk sahibi olmaya çok geç karar verdiklerini (Madde 59) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri belirlenmiştir. Büyük ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin torunlarına karşı kendi çocuklarına olduklarından daha fazla hoşgörülü olduklarını (Madde 64) ebeveynlerden daha fazla düşündükleri bulunmuştur.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

- Hem kendi çocukları, hem de torunları üzerinde önemli etkileri olan büyük ebeveynler torunlarının bakımlarını üstlendikleri için, büyük anne ve büyük babalara yönelik eğitim programları hazırlanabilir.
- Yaşam içinde çeşitli nedenlerden dolayı büyük ebeveyn ve torun arasında mesafelerin açılması karşılıklı olarak “ilişkileri” engellemektedir. Bu engellerin ortadan kalkması için büyük ebeveyn ve torunları bir araya getirecek projeler üretilebilir.
- Çalışmanın bulgularına göre büyük ebeveynlerin torunlarını okula getirip götürdükleri göz önünde bulundurulduğunda, okul öncesi öğretmenleri, büyük ebeveynleri aile katılım çalışmalarına katabilirler.
- Torun ve büyük ebeveyn ilişkisini geliştirmek için öğretmenlere ve ebeveynlere yol gösterecek kılavuz kitaplar alana kazandırılabilir.
- Bu çalışmadaki çocuklar Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı farklı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynleri ve büyük ebeveynleri ile yapılmıştır. Farklı şehirler de çalışmaya dahil edilebilir.
- Bu çalışma farklı bölgelerde (kırsal-kentsel gibi) ailelerin karşılaştırılması yapılarak tekrarlanabilir.
- Torun-büyük ebeveyn ilişkisi, farklı yaş grupları ve farklı sosyo-kültürel yapılarla çalışılabilir.
- Bu çalışmada grupların belirlenmesinde çocukların anne, baba, büyükanne ve büyük babasının hayatta olması kriteri aranmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda boşanmış veya kayıpları olan aileler, ailelerden uzakta yaşayan büyük ebeveynler ile çalışılabilir.
- Farklı aile türlerinde yaşayan torunların, büyük ebeveynleri ile olan ilişkileri arasındaki farkları inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- Büyük ebeveyn ve torun ilişkilerini ortaya koymak amacıyla nitel veya karma desende çalışmalar planlanabilir.
- Torun ve büyük ebeveyn ilişkisini inceleyen ölçek geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, E. (2008). *Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin anne çocuk etkileşim düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aközer, M., Nuhurat, C., & Say, Ş. (2011). Türkiye'de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırması. *Aile ve Toplum*, 7(27), 103-128.
- Al Awad, A., & Sonuga-Barke, E. (1992). Childhood problems in a Sudanese city: A comparison of extended and nuclear families. *Child Development*, 63, 907-914.
- Alesina, A., & Giuliano, P. (2007). *The power of the family*. Discussion Paper No. 2750. <http://ftp.iza.org/dp2750.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Arabacı, N. (2011). *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arabacı, N., & Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Arpacı, F., & Bekar, A. (2013). Çocukların büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 11-29.
- Arpacı, F., & Ersoy, A. F. (2008, Kasım). *Türk ailesinde yaşlı ve çocuk/torun etkileşimi*. Türk Halkları Edebiyatı II. Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresinde sunulmuş bildiri, Azerbaycan.
- Arpacı, F., & Tezel Şahin, F. (2015). Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 231-245.
- Aslan, A. K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.

- Australian Bureau of Statistics. (2013). *Australian demographic statistics*. Canberra, Australia.
- Avşar, O. (2002, Eylül). *Eğitimde yeni yaklaşımlar*. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Ankara. http://moodle.baskent.edu.tr/pluginfile.php/51845/mod_resource/content/0/egitimde_yeni_yaklasimlar-ornek_etkinlik.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Backhouse, J., & Graham, A. (2013). Grandparents raising their grandchildren: Acknowledging the experience of grief. *Australian Social Work*, 66(3), 440-454.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: USAK.
- Bansal, S.B., Dixit, S., Shivram, G., Pandey, D., & Saroshe, S. (2014). A study to compare various aspects of members of joint and nuclear family. *Journal of Evolution of Medical and Dental Sciences*, 3(3), 641-648.
- Batmaz, M. (2011). 0-6 yaş grubu çocuğu olan çalışan annelerin çocuk bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların ve sorun çözme yaklaşımlarının incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19(3), 161-167.
- Bengtson, V. L. (2001). Beyond the nuclear family: The increasing importance of multigenerational relationships in American society. *Journal of Marriage and Family*. 63, 1-16.
- Berger, E. H., & Riojas-Cortez, M. (2016). *Parents as partners in education: Families and schools working together*. Boston: Pearson.
- Berger, P. L., & Berger, B. (1975). *Sociology: A biographical approach*. New York: Basic Books.
- Birditt, K. S., Tighe, L. A., Fingerman, K. L., & Zarit, S. H. (2012). Intergenerational relationship quality across three generations. *The Journal of Gerontology*, 67(5), 627-638.
- Block, C. E. (2000). Dyadic and gender differences in perceptions of the grandparent-grandchild relationship. *International Journal of Aging and Human Development*, 51(2), 85-104.

- Bol, T., & Kalmijn, M. (2016). Grandparents' resources and grandchildren's schooling: Does grandparental involvement moderate the grandparent effect? *Social Science Research*, 55, 155-170.
- Breheny, M., Stephens, C., & Spilsbury, L. (2013). Involvement without interference: How grandparents negotiate intergenerational expectations in relationships with grandchildren. *Journal of Family Studies*, 19(2), 174-184.
- Brown, L. H. (2003). Intergenerational influences of perceptions of current relationships with grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 1, 95-112.
- Bulut, Z. A., Tekinbaş, F., & Babacan, M. (2014). Okul öncesi yaş grubu çocukların pazarlama kavramları farkındalığı. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 27-49.
- Bundy-Fazioli, K., Fruhauf, C. A., & Miller, J. L. (2013). Grandparents caregivers' perceptions of emotional distress and well-being. *Journal of Family Social Work*, 16(5), 447-462.
- Burgess, E. W. (1926). The family as a unity of interacting personalities. *The Family*, 7, 3-9.
- Callan, S. (2014). Building a strong society requires effective family policy. *DIFI Family Research and Proceedings*, 1, 1-14. <http://www.qscience.com/doi/pdf/10.5339/difi.2014.1> sayfasından erişilmiştir.
- Campos, B., & Kim, H. S. (2017). Incorporating the cultural diversity of family and close relationship into the study of health. *American Psychologist*, 72(6), 543-554.
- Canatan, A. (2008). *Sosyal yönleriyle yaşlılık*. Ankara: Palme.
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2011). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılımkitap.
- Cartwright, C. (2005). Stepfamily living and parent-child relationships: An exploratory investigation. *Journal of Family Studies*, 11(2), 1-17.
- Chan, T. W., & Boliver, V. (2013). The grandparents effect in social mobility: Evidence from British birth cohort studies. *American Sociological Review*, 78(4), 662-678.
- Chase-Lansdale, P. L., Brooks-Gunn, J., & Zamsky, E. S. (1994). Young African-American multigenerational families in poverty: Quality of mothering and grandmothering. *Child Development*, 65, 373-393.

- Cherlin, A., & Furstenberg, F. (1985). Styles and strategies of grandparenting. In V. L. Bengtson, & J. F. Robertson (Ed.), *Grandparenthood* (pp. 97-116). Beverly Hills, CA: Sage.
- Cherlin, A.J., & Furstenberg, F. (1991). *The new American grandparent: A place in the family, a life apart*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Chiang, Y-L., & Park, H. (2015). Do grandparents matter? A multigenerational perspective on educational attainment in Taiwan. *Social Science Research*, 51, 163-173.
- Chudhuri S. (2004). Social development and the family. *Social and Cultural Development of Human Resource*, <http://www.eolss.net/sample-chapters/c11/e1-11-02-04.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Clarke, L., & Roberts, C. (2003). *Grandparenthood: Its meaning and its contribution to older people's lives*. University of Sheffield: Economic and Social Research Council Growing Older Programme-Research Findings 22.
- Çavuşoğlu, F. N. (2007). *Evli çiftlerin kendi aile yapısı ve işlevselliklerinin aile orijinleriyle karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelimli, Ç. (2013). *Okul öncesi dönemi çocuklarının dil gelişim düzeylerinin bakan kişiye göre karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, A. (2008). *Ailede yaşlı bireyler*. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri.
- Deindl, C., & Tieben, N. (2016). Resources of grandparents: Educational outcomes across three generations in Europe and Israel. *Journal of Marriage and Family*, 79(3), 769-783.
- Demiriz, B. (2011). *Çalışan annenin vicdan azabı*. <http://www.hurriyet.com.tr/calisan-annenin-vicdan-azabi-19475011> sayfasından erişilmiştir.
- Demiriz, S., & Arpacı, F. (2016). Okulöncesi dönem çocuklarının büyük ebeveynleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 707-726.

- Dench, G., & Ogg, J. (2002). *Grandparenting in Britain: A baseline study*. London: Institute of Community Studies.
- Downie, J. M., Hay, D. A., Horner, B. J., Wichmann, H., & Hislop, A. L. (2010). Children living with their grandparents: Resilience and wellbeing. *International Journal of Social Welfare*, 19, 8–22.
- Dünya Sağlık Örgütü. (1978). *Health and the family: Studies on the demography of family life cycles and their health implications*. Genova: World Health Organization.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2017). <http://www.who.int/ageing/en/> sayfasından erişilmiştir.
- Eisenberg, A. R. (1988). Grandchildren's perspectives on relationships with grandparents: The influence of gender across generations. *Sex Roles*, 19(3-4), 205-217.
- Emick, M. A., & Hayslip, B. (1996). Custodial grandparenting: New roles for middleaged and older adults. *International Journal of Aging and Human Development*, 43(2), 135-154
- Enrique, J., Howk, H., & Huitt, W. (2007). An overview of family development. *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. <http://www.edpsycinteractive.org/papers/family.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Er, M. (2006). Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49(2), 155-168.
- Erdem, S. (1998). *Liseler için sosyoloji ders kitabı*. İstanbul: Fil.
- Eyce, B. (1994). *Konya'da küçük sanayide çalışan ailelerde kadının sosyal kontrol gücü*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eyce, B., (2000). Tarihten günümüze Türk aile yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 4, 223-243.
- Force, L. T., Botsford, A., Pisano, P. A., & Holbert, A. (2000). Grandparents raising children with and without a developmental disability: Preliminary comparisons. *Journal of Gerontologist Social Work*, 33(4), 5-21.
- Forghani, A., & Neustaedter, C. (2014, Nisan). *The routines and needs of grandparents and parents for grandparent-grandchild conversations over distance*. SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems'de sunulmuş bildiri, Toronto.

- Friedman, D., Hechter, M., & Kreager, D. (2008). A theory of the value of grandchildren. *Rationality and Society*, 20, 31–61.
- Fuller-Thomson, E., & Minkler, M. (2000). America's grandparent caregivers: Who are they? In B. Hayslip & R. Goldberg Glen (Ed.), *Grandparents raising grandchildren: Theoretical empirical, and clinical perspectives* (pp. 3-21). New York, NY: Springer Publishing Co.
- Ganong, L. H., & Coleman, M. (2004). *Stepfamily relationships: Development, dynamics, and interventions*. New York, NY: Kluwer Academic/Plenum.
- Gardinal-Pizato, E. C., Marturano, E. M., & Fontaine, A. M. G. V. (2012). Access to early childhood education and academic achievement in elementary school. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, (22)52, 187-196.
- Gardner, E., Scherman, A., Mobley, D. Brown, P., & Schutter, M. (1994). Grandparents' beliefs regarding their role and relationship with special needs grandchildren. *Education and Treatment of Children*, 17(2), 185-196.
- Genez-Muluk, E. (2004). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin aile yapıları ve anne çocuk ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geurts, T., Van Tilburg, T., Poortman, A-R., & Dykstra, P. A. (2015). Child care by grandparents: Changes between 1992-2006. *Ageing & Society*, 35(6), 1318-1334.
- Goh-MSW, E. C. L. (2006). Raising the precious single Child in urban china-an intergenerational joint mission between parents and grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 4(3), 6-28.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Griggs, J., Tan, J.-P., Buchanan, A., Attar-Schwartz, S., & Flouri, E. (2010). They've always been there for me: Grandparental involvement and child well-being. *Children and Society*, 24, 200–214.

- Gunderson, J. A. (2017). *Grandparenting experiences: Variations and effects on well-being*. Doctoral Dissertation, Florida State University College Of Social Sciences and Public Policy, Florida.
- Güler, D., & Ulutak, N. (1992). *Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile*. Anadolu Üniversitesi E-Arşiv. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1103> sayfasından erişilmiştir.
- Güler, M. (2007). *Kuşaklararası annelik bilişleri, kişilik özelliği, yaşam doyumu ve çocuk yetiştirme hedefleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gürsoy, F., & Coşkun, T. (2006). Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların aile ortamlarını değerlendirmeleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 151-164.
- Gürsoy, F., & Özaslan, H., (2015). *Aile ve çocuk*. Ankara: Hedef CS.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- Hällsten, M., & Pfeffer, F. T. (2017). Grand advantage: Family wealth and grandchildren's educational achievement in Sweden. *American Sociological Review*, 82(2), 328-360.
- Hancock, K., Mitrou, F., Povey, J., Campbell, A., & Zubrick, S. R. (2016). *Three-generation education patterns among grandparents, parents and grandchildren: evidence of grandparent effects from Australia*. LCC Working Paper Series 2016-08, Institute for Social Science Research, The University of Queensland.
- Hank, K. & Buber, I. (2009). Grandparents caring for their grandchildren: Findings from the 2004 survey of health, ageing, and retirement in Europe. *Journal of Family Issues*, 30(1), 53-73.
- Harwood, J. (2004). Relational, role, and social identity as expressed in grandparents' personal web sites. *Communication Studies*, 55, 300-318
- Hashimoto, T., Mojaverian, T., & Kim, H. S. (2012). Culture, interpersonal stress, and psychological distress. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42, 527-532.

- Hayslip, B., Fruhauf, C. A., & Dolbin-MacNab, M. L. (2017). Grandparents raising grandchildren: What have we learned over the past decade? *Gerontologist*, <http://dx.doi.org/10.1093/geront/gnx106>.
- Hazer, O. (2012). Büyük ebeveynlerinin ergenler tarafından algılanan özelliklerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 123-141.
- Horsfall, B., & Dempsey, D. (2011). Grandmothers and grandfathers looking after grandchildren: recent Australian research. *Family Relationships Quarterly*, 18, 10-12.
- Horwitz, S. (2005). The functions of the family in the great society. *Cambridge Journal of Economics*, 29, 669-684.
- Houden, D. (2015). *Building family harmony starts with living our values*. <https://www.thefbcg.com/building-family-harmony-starts-living-values/> sayfasından erişilmiştir.
- Houndoumadi, A. (1996). Maternal separation anxiety and attitudes about maternal grandmother participation in child care. *Early Development and Parenting*, 5(2), 93-100.
- İşçi, M. (2000). Kültürümüzün uluslararası boyutları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 35-47.
- Jamieson, L., Ribe, E., & Warner, P. (2018). Outdated assumptions about maternal grandmothers? Gender and lineage in grandparent-grandchild relationships. *Contemporary Social Science*, 13(2), 261-274.
- Johnson Frankenberg, S., Holmqvist, R., & Rubenson, B. (2010). The care of corporal punishment: Conceptions of early childhood discipline strategies among parents and grandparents in a poor and urban area in Tanzania. *Childhood*, 17(4), 455-469.
- Kaminski, P. L., Hayslip-Jr, B., Wilson, J. L., & Casto, L. N. (2008). Parenting attitudes and adjustment among custodial grandparents. *Journal of Intergenerational Relationship*, 6(3), 263-284.

- Kanak, M., & Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32, 513-525.
- Karabulut-Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Kartal, A., Turan, T., Kuzu-Kurban, N., & Zencir, M. (2010). *Büyükanne ve büyükbabalarda torun bakmanın depresyon ve yaşam kalitesine etkisi*. Pamukkale Üniversitesi. Bilimsel Araştırma Projeleri (Proje No: 2009BSP006). <http://acikerisim.pau.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11499/55/Asiye%20Kartal.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Kaya, B. (2013). *Üç kuşak arasındaki değer değişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kellas, J. K., Baxter, L., LeClair-Underberg, C., Thatcher, M., Routsong, T., Normand, E. L., & Braithwaite, D. O. (2014). Telling the story of stepfamily beginnings: The relationship between young-adult stepchildren's stepfamily origin stories and their satisfaction with the stepfamily. *Journal of Family Communication*, 14, 149–166.
- Keller-Schafer, L. J. (2013). *A phenomenological examination of Lakota (Sioux) grandfather caregivers raising their grandchildren*. Doctoral Dissertation, Capella University Harold Abel School of Social and Behavioral Sciences, Minneapolis.
- Kennedy, G. E. (1992). Shared activities of grandparents and grandchildren. *Psychological Reports*, 70, 211-227.
- Kırman, A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-baba-çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49.
- Kıbar, B. (2008). *Büyükanneleriyle yetişen ve yetişmeyen 5-6 yaş çocuklarının sosyo-duygusal gelişim düzeyleri, davranış işlevlerinin değerlendirilmesi sorunları ile aile işlevlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- King, V., & Elder, G. H. (1997). The legacy of grandparenting: Childhood experiences with grandparents and current involvement with grandchildren. *Journal of Marriage and Family*, 59, 848–859.

- King, V., Silverstein, M., & Elder, G. H. (2003). Relations with grandparents: Rural Midwest versus urban Southern California. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1044-1069.
- Ko, P. C., & Hank, K. (2013). Grandparents caring for grandchildren in China and Korea: Findings from CHARLS and KLoSA. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 69(4), 646-651.
- Kongar, E. (1970). Türkiye’de aile: Yapısı, evrimi ve bürokratik örgütlerle ilişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 3, 58-83.
- Lander, L., Howsare, J., & Byrne, M. (2013). The impact of substance use disorders on families and children: from theory to practice. *Social Work in Public Health*, 28(3-4), 194-205.
- Lee, J., & Bauer, J. W. (2010). Profiles of grandmothers providing child care to their grandchildren in South Korea. *Journal of Comparative Family Studies*, 41(3), 455-475.
- Lin, M.-C., & Harwood, J. (2003). Accommodation predictors of grandparent-grandchild relational solidarity in Taiwan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 537-563.
- Mahne, K., Klaus, D., & Engstler, H. (2018). Grandparenthood in Germany: Intimacy at a distance or emeritus parents? In D. Shwalb & Z. Hossain (Eds.), *Grandparents in cultural context* (pp. 83-119). New York, NY: Routledge.
- Mansson, D. H. (2015). Developing the Ideal Grandparent Scale: Initial validity and reliability tests. *Journal of Intergenerational Relationships*, 13(3), 207-226.
- Mansson, D. H. (2016a). American grandchildren’s use of relationship maintenance behaviors with their grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 14(4), 338-352.
- Mansson, D. H. (2016b). The joy of grandparenting: A qualitative analysis of grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 14(2), 135-145.
- Mansson, D. H., Myers, S. A., & Turner, L. H. (2010). Relational maintenance behaviors in the grandchild-grandparent relationship. *Communication Research Reports*, 27, 68-79.

- Mare, R. D. (2011). A multigenerational view of inequality. *Demography*, 48(1), 1-23.
- Marken, D. M., & Howard, J. B. (2014). Grandparents raising grandchildren: The influence of a late-life transition on occupational engagement. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 32(4), 381-396.
- McFarland, M. J., McLanahan, S. S., Goosby, B. J., & Reichman, N. E. (2017). Grandparents' education and infant health: Pathways across generations. *Journal of Marriage and Family*, 79, 784-800.
- McGowen, M. R., & Ladd, L. (2006). On-line assessment of grandmother: Experience in raising grandchildren. *Educational Gerontology*, 32, 669-684.
- Mercan, Z., & Şahin, F. T. (2017). Babalık rolü ve babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Møllegaarda, S., & Jæger, M. M. (2015). The effect of grandparents' economic, cultural, and social capital on grandchildren's educational success. *Research in Social Stratification and Mobility*, 42, 11-19.
- Moore, R., & Miller, S. D. (2007). Coping resources: Effects on the psychological well-being of African American grandparents raising grandchildren. *Journal of Health & Social Policy*, 22(3/4), 137-148.
- Morrow-Kondos, D., Weber, J. A., Cooper, K., & Hesser, J. L. (1997). Becoming parents again. *Journal of Gerontological Social Work*, 28(1-2), 35-46.
- Ochiltree, G. (2006). *Grandparents, grandchildren and the generation between them*. Victoria: ACER.
- Okay, İ. (2015). *Çalışan annenin bitmek bilmeyen vicdan azabı*. <https://tr.linkedin.com/pulse/çalışan-annenin-bitmek-bilmeyen-vicdan-azabı-ilknur-okay/sayfasından-erişilmiştir>.
- Ooms, T. (1996, Temmuz). *Where is the family in comprehensive community initiatives for children and families?* Aspen Roundtable on Comprehensive Community Initiatives for Children and Families'de sunulmuş bildiri. Colorado.
- Osakwe, R. N. (2009). The effect of early childhood education experience on the academic performances of primary school children. *Studies on Home and Community Science*, 3(2), 143-147.

- Öngider, N . (2014). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.
- Özen, R. (2015). *Türk toplumundaki üç kuşak annelerin çocuklarında olmasını istedikleri değerler ve değer sınıflaması*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM.
- Özpolat, A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Aile ve Toplum*, 5(20), 9-24.
- Özyürek, A., & Özkan, İ. (2015). Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 280-296.
- Pekel-Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-88.
- Pekkarakaş, E. (2010). *3-6 yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Quadrello, T., Hurme, H., Menzinger, J., Smith, P. K., Veisson, M., Vidal, S., & Westerback, S. (2005). Grandparents use of new communication technologies in a European perspective. *European Journal of Ageing*, 2(3), 200-207.
- Robertson, J. F. (1977). Grandmotherhood: A study of role conceptions. *Journal of Marriage and the Family*, 39, 165-174.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S., & Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Salman Engin, S. (2014). *Co-parenting processes in the US and Turkey: Triadic interactions among mothers, fathers, and grandmothers with 3-month-old infants*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Saygı, D. (2011). *Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve anne çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Schmid, W. (2018). *Anne baba ve büyükanne büyükbaba olmanın sevinçleri üzerine*. (Çev. T. Bora). İstanbul: İletişim.

- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499.
- Shapiro, A. (2004). Revisiting the generation gap: Exploring the relationships of parent/adult–child dyads. *International Journal of Aging & Human Development*, 58, 127–146.
- Sigurðardóttir, S. H., & Júlíusdóttir, S. (2013). Reciprocity in relationships and support between grandparents and grandchildren: An Icelandic example. *Journal of Intergenerational Relationships*, 11(2), 118-133.
- Silverstein, M., Giarrusso, R., & Bengtson, V. L. (2003). Intergenerational solidarity and the grandparent role. In M. Szinovacz (Ed.), *Handbook on grandparenthood*, (pp. 144–158). Westport, Conn: Greenwood.
- Sims, M., & Rofail, M. (2013). The experiences of grandparents who have limited or no contact with their grandchildren. *Journal of Aging Studies*, 27(4), 377-386.
- Smith, A. B. (2014). School completion/academic achievement outcomes of early childhood education. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. <http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes-experts/en/839/school-completionacademic-achievement-outcomes-of-early-childhood-education.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Smith, G. C., & Hancock, G. R. (2010). Custodial grandmother-grandfather dyads: Pathways among marital distress, grandparent dysphoria, parenting practice, and grandchild adjustment. *Family Relations*, 59(1), 45-59.
- Smith, P. K. (1991). Introduction: The study of grandparenthood. In P. K. Smith (Ed.), *The psychology of grandparenthood: An international perspective*, (pp.1-16). London: Routledge.
- Smorti, M., Tschiesner R., & Farneti, A. (2012). Grandparents-grandchildren relationship. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 895-898.
- Sonuga-Barke, E. J. S., & Mistry, M. (2000). The effect of extended family living on the mental health of three generations within two Asian communities. *British Journal of Clinical Psychology*, 39, 129-141.

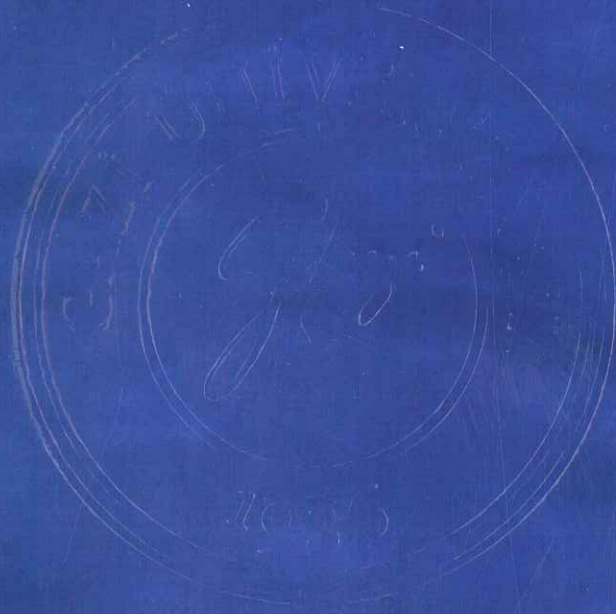
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Sönmez, A. (1998). Toplumsal araştırmalarda analiz birimleri olarak aile ve hane halkının mahiyet ve yapılarının belirlenmesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-135.
- Spitze, G., & Ward, R. A. (1998). Gender variations. In M. E. Szinovacz (Ed.), *Handbook on grandparenting* (pp. 113–127). Westport, Connecticut: Greenwood.
- Stelle, C. (2010). Grand-parenting in the 21st Century: Issues of diversity in grandparent grandchild relationships. *Journal of Gerontological Social Work*, 53, 682–701.
- Stephens, W. N. (1963). *The family in cross-cultural perspective*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Svensson-Dianellou, A., Smith, P. K., & Mestheneos, E. (2010). Family help by Greek grandparents. *Journal of Intergenerational Relationship*, 8, 249-263.
- Taylor, A. C., Robila, M., & Lee, H. S. (2005). Distance, contact, and intergenerational relationships: Grandparents and adult grandchildren from an international perspective. *Journal of Adult Development*, 12(1), 33-41.
- TDK. (2017). Güncel Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ae31cd907adf5.02912374 sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2018). Güncel Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=6973 sayfasından erişilmiştir.
- Tezel-Şahin, F., & Cevher, F. N. (2007). *Türk toplumunda aile-çocuk ilişkilerine genel bir bakış*. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Ankara, Türkiye.
- Tezel-Şahin, F., & Şahin, B. K. (2018). Turkish grandmothers' experiences of caring for their grandchildren: a qualitative study. *Early Child Development and Care*, <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2018.1469487>.
- Thiele, D. M., & Whelan, T. A. (2006). The nature and dimensions of the grandparent role. *Marriage & Family Review*, 40(1), 93–108.

- Trommsdorff, G., & Nauck, B. (2006). Demographic changes and parent-child relationships. *Parenting: Science and Practice*, 6, 343–360.
- Tuncer, N., Sak, R., & Şahin Sak İ. T. (2016). *Aile eğitimi*. Ankara: Vize.
- U.S. Census Bureau. (2010). *2010 American community survey*. Washington, DC.
- Uhlenberg, P. (2005). Historical forces shaping grandparent-grandchild relationships: Demography and beyond. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 24, 77–97.
- Uyanık, Ö., & Kandır, A. (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 118-134.
- Ünal, S. (2009). Ailenin temel özellikleri ve işlevleri. S. Ünal, (Ed.). *Aile psikolojisi ve eğitimi içinde* (s. 3-12). Malatya: T.C. İnönü Üniversitesi İNÜZEM Uzaktan Öğretim Tasarım Birimi.
- Ünlü, Ş. (2010). *Being fathered and being a father: Examination of the general pattern of Turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünüvar, P. (2008). *Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğini belirleme ve geliştirme*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Üstün, E. (1994). *8-11 yaşlarındaki çocuklarının psikososyal açıdan potansiyellerinin çocuk-aile gözüyle incelenmesi ve kuşaklar arası çocuk yetiştirmeye ait inançların karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vapur, R. (2006). *4-6 yaş grubu çocuklarının anne-babaları ile büyük anne-büyükbabalarının çocuk yetiştirme tutumlarının sosyo-ekonomik düzeylere göre incelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Warren, J. R., & Hauser, R. M. (1995). Social stractification across three generations: New evidence from the Wisconsin longitudinal study. *CDE Working Paper*, 95(5), 1-39.
- Weber, J. A., & Waldrop, D. P. (2000). Grandparents raising grandchildren. *Journal of Gerontological Social Work*, 33(2), 27-46.

- Wilson, K. R., & Prior, M. R. (2011). Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47, 405–407.
- Woods, T. (2015). African American grandparents raising grandchildren: Implications for social work. *Journal of Sociology and Social Work*, 3(2), 07–15
- Xu, L., Silverstein, M., & Chi, I. (2014) Emotional closeness between grandparents and grandchildren in rural China: The mediating role of the middle generation, *Journal of Intergenerational Relationships*, 12(3), 226-240.
- Yüksek-Usta, S. (2014). *Okul öncesi dönem çocuklarda davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen çocuk ilişkileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zanoni, L., Warburton, W., Bussey, K., & McMaugh, A. (2013). Fathers as ‘core business’ in child welfare practice and research: An interdisciplinary review. *Children and Youth Services Review*, 35, 1055–1070.
- Zeng, Z., & Xie, Y. (2014). The effects of grandparents on children’s schooling: Evidence from rural China. *Demography*, 51(2), 599-617.
- Ziefle, A. (2016). Persistent educational advantage across three generations: Empirical evidence for Germany. *Sociological Science*, 3, 1077-1102.

GAZİ GELECEKTİR...

«Ezili olmak ayıcalıktır»

